

BROJ 3
SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, juli-septembar 1989. godine

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO
STVARNO PRAVO

1.

Član 14. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Član 527. Zakona o obligacionim odnosima

Suvlasnik nema pravo preče kupnje ako to nije određeno posebnim zakonom ili ugovorom.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 14. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, u slučaju prodaje suvlasničkog dijela, ostali suvlasnici imaju pravo preče kupovine samo ako je to određeno zakonom. Odredbama čl. 29-37. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH, kojima je regulisano pravo preče kupovine, nije propisano da fizička lica, suvlasnici poljoprivrednog zemljišta imaju to pravo. Utvrđeno je, također, da nije zaključen ugovor o pravu preče kupnje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 554/88. od 18. maja 1989. godine).

2.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava paragrafi 524-529. bivšeg OGZ-a

Pravo lične služnosti upotrebe (usus) prestaje samo po jednom od osnova predviđenih u pravilima građanskog prava.

Iz obrazloženja:

U reviziji se sa razlogom ukazuje na pogrešno pravno rezonovanje nižestepenih sudova, koje je sadržano u zaključku da je preseljenjem u Slavoniju tužiteljici prestalo pravo upotrebe, lična služnost (usus). Ovo pravo može prestati po OGZ-u samo na jedan od predviđenih osnova, i to : ako je bilo ustanovljeno namodređeno vrijeme, a to vrijeme istekne prije smrti uzudara ; smrću uzudara ; ugovorom zaključenim između vlasnika stvari i uzudara ; propašću same stvari na kojoj postoji pravo upotrebe ; kao i ako se vlasnik poslužnog dobra protivi vršenju prava upotrebe, a uzuar svoje pravo ne vrši tri uzastopne godine, ili ako nije bilo protivljenja, u trajanju od 20 godina, ali ne samo zbog promjene mjesta prebivališta.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 523/88. od 18. maja 1989. godine).

3.

Čl. 38. i 72. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Savjesnost posjeda se pretpostavlja, a savjesni posjednik nije dužan da vrati ubrane plodove odnosno da naknadi njihovu protuvrijednost.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da je tuženi nesavjestan posjednik i da je u obavezi da tužiocu isplati naknadu za pokošenu travu.

Tuženi je, međutim, u postupku pred prvostepenim sudom isticao, a to je ponovio i u žalbi i reviziji, da njemu rješenje o arondaciji nikada nije uručeno, niti isplaćena naknada za arondirane nekretnine i da je te nekretnine stalno posjedovao njegov otac, a iza očeve smrti on, pa je kraj izloženog stanja stvari prvostepeni sud bio dužan da izvođenjem odgovarajućih dokaza ove tuženikove navode provjeri. Odredbom člana 72. stav 3. ZOSPO-a je propisano da se savjesnost posjeda pretpostavlja, a u smislu člana 38. stav 1. navedenog zakona, savjestan posjednik nije u obavezi da vrati plodove koje je ubrao.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 262/88. od 16. februara 1989. godine).

4.**Član 72. stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima**

Savjesnost posjeda se pretpostavlja i u slučaju kad je treći uknjižen kao vlasnik nekretnine.

Iz obrazloženja:

Po pravilima imovinskog prava (paragraf 328. bivšeg OGZ-a), kao i prema odredbi člana 72. stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80), savjesnost posjeda se pretpostavlja, pa se stoga ne može prihvatiti ničim potkrijepljeni revizijski navod da je u konkretnom slučaju posjed spornih nekretnina od strane tužilaca, bio nesavjestan. Okolnost što je prednik tuženih u zemljišnim knjigama bio upisan kao vlasnik sama po sebi nije dovela u pitanje savjesnost posjeda tužilaca, jer su oni, unatoč toga, mogli biti u opravdanom uvjerenju da imaju zakoniti naslov za sticanje prava vlasništva upisom u zemljišnim knjigama ili da su to pravo stekli po samom zakonu (član 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 427/88. od 20. aprila 1989. godine).

E K S P R O P R I J A C I J A**5.****Član 53-a stav 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji**

Pri određivanju procenta uvećane naknade za eksproprijisani stambeni objekat vlasnika koji se odrekao prava dodjele na korišćenje odgovarajućeg stana u društvenoj svojini uzimaju se u obzir imovinske prilike ranijeg vlasnika i visina naknade.

Iz obrazloženja:

Nižestepenim odlukama utvrđena je pravična novčana naknada između ostalog i za stambeni objekat predlagatelja, pa pošto se predlagatelj odrekao prava na dodjelu drugog stana na korišćenje, u smislu člana 53-a. stav 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 18/86) naknada je uvećana za 25%.

Revizijom se pobija odluka nižestepenih sudova u ovom dijelu, jer predlagatelj smatra da je utvrđenu naknadu za stambeni objekat trebalo povećati za 30%. U vezi s tim u postupku kod

nižestepeni sudovi je utvrđeno da je predlagatelj radnik sa preostalom radnom sposobnošću i da je sposoban za obavljanje poslova koji ne iziskuju velike fizičke i neprestano stajanje i hodanje; također je utvrđeno da posjeduje 5,5 dunuma zemlje, a da živi u porodičnom domaćinstvu sa još četiri člana (nezaposlenom suprugom i troje djece koja se nalaze na školovanju).

Polazeći od ovih utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno utvrdili procenat uvećanja naknade za eksproprijisanu stambenu zgradu predlagatelja zbog odricanja od prava dodjeljivanja drugog odgovarajućeg stana u okviru zakonom predviđene mogućnosti uvećanja naknade po tom osnovu. pri tome se u dovoljnoj mjeri došlo do izražaja okolnosti od značaja za povećanje naknade u smislu člana 53-a. Zakona o eksproprijaciji.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 488/88 od 18. maja 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO

6.

Čl. 45, 99. stav 2. i 454. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji ugovor o prodaji, iako su ga stranke nazvale predugovorom, ako se prodavac obavezao da će nakon fizičkog izdvajanja zemljišne parcele, koju je prodao i predao u posjed kupcu, zaključiti s njim ugovor o prenosu prava vlasništva u zemljišnim knjigama (tabularna isprava).

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile predugovor o prodaji nekretnina, u prisustvu dva svjedoka, koji su se na istom potpisali. Predugovor, prema odredbi člana 45. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, obavezuje stranke na zaključenje glavnog ugovora. Stranke su u tački 5. pored ostalog, navele da će nakon izlaska na lice mjesta vještaka geometra, sačiniti konačan ugovor podoban za zemljišno – knjižni prenos prava svojine na prodavca. Nižestepeni sudovi su zaključili da se u konkretnom slučaju radi o predugovoru, a ne o ugovoru o prodaji kako tvrdi tužilac i zbog toga odbili njenog zahtjev.

Opravdano, međutim, tužitelj u reviziji ističe, da su nižestepeni sudovi zbog pogrešne primjene materijalnog prava, propustili da utvrde sve pravno relevantne okolnosti za ocjenu karaktera zaključenja ugovora i da pobijana presuda ne sadrži potpune i jasne razloge, a da su dati razlozi u suprotnosti sa suštinom njegovog i iskazom svjedoka K.R. , koji upućuje na zaključak da se u konkretnom slučaju radi o ugovoru o prodaji, a ne predugovoru.

U ponovnom postupku potrebno je cijiniti suštinu ugovora, a ne samo naziv ugovora (član 99. stav 2. ZOO) i na pouzdan način utvrditi cilj zaključenja spornog ugovora podobnog za prenošenje prava svojine na prodavca, povezano sa ostalim odredbama ovog ugovora, iz kojeg proizilazi da je tuženi tužiocu prodao suvlasnički dio svojih nekretnina (7/24) koje u naravi predstavljaju cijelu kč.br. 1253 od 6.231 m², za cijenu od 311.950 dinara, da je kupljene nekretnine tužilac preuzeo odmah u posjed i prodavcu – tužiocu isplatio iznos od 100.000 dinara, uz obavezu da će ostatak kupovne cijene platiti onog dana kada se izvrši zemljišno knjižni prenos prava vlasništva sa prodavca na njega, te da realizacija ugovornih obaveza zaključenom predugovoru daje karakter ugovora, a da okolnost što je u tački 5. navedeno da će stranke sačiniti konačni ugovor za zemljišno – knjižni prenos prava vlasništva ne može imati značaja za ocjenu karaktera ugovora.

ova okolnost jasno upućuje na zaključak da je, nakon izlaska geometra na lice mjesta i izdvajanje kupljenih nekretnina iz posjedovnog lista u kome se vode nekretnine tuženog, namjera stranaka bila da sačine ispravu sa novim zemljišno – knjižnim oznakama, podbnu za zemljišno knjižni prenos, što znači da je ugovor obavezivao tuženoga da sa tužiocem sačini takvu ispravu, a ne da zaključi ugovor.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 610/88 od 8. juna 1989.g.)

7.

Član 117. Zakona o obligacionim odnosima

Paragraf 1487. novel. OGZ-a

Po proteku tri godine ni po pravilima bivšeg OGZ nije se mogla podnijeti tužba radi pobijanja ugovora zbog zablude.

IZ obrazloženja:

Tužilac pobija valjanost ugovora o kupoprodaji nekretnina zaključenog među strankama 10. decembra 1964.godine po kome je tuženi uknjižbom stekao pravo na vlasništvo na spornoj parceli, zbog zablude, dakle, zbog rušljivosti pravnog posla, a to pravo prema pravnim pravilima bivšeg opšteg građanskog zakonika (sada član 177stav 2.Zakona o obligacionim odnosima) zastarijeva najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH. br. Rev. 128/88 od 26. decembra 1989. godine)

8.

Član 2.stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 132. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju usvajanja zahtjeva za raskid ugovora sud ne odlučuje o vraćanju onoga što je u ispunjenju obaveza iz ugovora dato drugoj strani ako druga parnična stranka nije istakla takav zahtjev.

Iz obrazloženja :

Tužilac je podnio tužbu sa zahtjevom da se tužena obaveže da mu izda valjanu ispravu za prenos prava vlasništva u zemljišnoj knjizi, aztim je preinačio tužbu tražeći raskid istog ugovora, radi zajedničkog raspravljanja, postupci u ovim predmetnima su spojeni. U trenutku kada je prvostepeni sud doni odluku o raskidu ugovora u ovoj pravnoj stvari egzistirao je zahtjev tužene za raskid istog ugovora o prodaji.

Tužena bez osnova u reviziji iznosi da nije odlučeno, da se povodom raskida ugovora njoj date nekretnine koje je u izvršenju ugovora predala tužiocu. Ovo stoga što do zaključenja glavne rasprave takav zahtjev nije ni postavila pa u smislu člana 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku, sud o tome nije ni mogao odlučivati.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 419/88 od 9. februara 1989. godine)

9.

Čl. 348. i 1093. Zakona o obligacionim odnosima

Član 46. Zakona o prometu nepokretnosti

Stranke mogu i vansudski izmijeniti sudsko poravnanje. Punovažna je i usmena izmjena (novacija) ugovora o diobi nekretnina ako je novirani ugovor izvršen prije stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti (4. januara 1979. godine).

Iz obrazloženja:

Parcela broj 2/13 bila je predmet sudskog poravnanja. prilikom zaključenja poravnanja ta kč. unesena je u poravnanju kao parcela koja pripada tuženima.

Nekoliko mjeseci nakon zaključenja sudskog poravnanja, među strankama je ugovoreno da sporna parcela ostane tužiocima, a da tužioci ustupe tuženima 1.000 m2 parcele "Hozegina". Takva dioba je između tužilaca i tuženih i izvršena prije 4. januara 1979. godine pa je time novirano poravnanje (član 348. u vezi sa članom 1093 Zakona o obligacionim odnosima i član 46. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH), jer je djelimično izmijenjen predmet poravnanja, a novacija djeluje ex nunc.

(Vrhovnis ud BiH, broj Rev. 660/88 od 14. jula 1989. godine)

10.

Član 377. Zakona o obligacionim odnosima

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom radnika zastarijeva u dužem roku predviđenom za krivično gonjenje i prema organizaciji udruženog rada i njenom osiguravaču.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 377. Zakona o obligacionim odnosima, kada je šteta prouzrokovana krivičnim djelom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarjelosti, zahtjev za naknadu štete prema odgovornom licu zastarijeva kad istekne vrijeme određeno za zastarjelost krivičnog gonjenja. Prekid zastarijevanja krivičnog gonjenja povlači i prekid zastarijevanja zahtjeva za naknadu štete.

Pravosnažnom presudom krivičnog suda radnik prvotuženog je oglašen krivim zbog krivičnog djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz člana 186. stav 2. krivičnog zakona SRBiH, u vezi sa krivičnim djelom ugrožavanja javnog saobraćaja usljed omamljenosti iz člana 182. stav 1. istog zakona i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina. Navedenim članom krivičnog zakona za ovo krivično djelo predviđena je kazna zatvora od 3 do 15 godina. U smislu člana 95. stav 1. tačka 2. Krivičnog zakona SFRJ krivično gonjenje ne može se preduzeti kad rpotekne 15 godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora preko 10 godina. Prema tome, za štetu koja je tužiocu nastala isplatama porodične penzije i doprinosa, u periodu od 1. oktobra 1981. godine do 1. avgusta 1982. godine, nije isteklo vrijeme zastarjelosti određeno članom 377. Zakona o obligacionim odnosima. Prvotuženi je odgovorno lice za štetu tužiocu iz ovog štetnog događaja kao imalac opasne stvari, kojom je šteta pričinjena, u smislu člana 174. Zakona o obligacionim odnosima, adругotuženi kao njegov osiguravač od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima u smislu člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica. Pošto nije isteklo vrijeme određeno članom 377. Zakona o obligacionim odnosima za zastarjelosti potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom tužbeni zahtjev je osnovan u cjelini.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 186/88 od 30. marta 1989. goaine)

11.

Član 277. stav 1. i član 394. Zakona o obligacionim odnosima

Čl. 16. i 71. Zakona o deviznom poslovanju

U slučaju raskida ugovora postoji obaveza vraćanja dinarske protuvrijednosti isplaćenog iznosa strane valute po kursu na dan isplate (ispunjenja obaveze iz ugovora).

Iz obrazloženja:

Osnovano se u reviziji ističe da je konverziju strane valute trebalo izvršiti prema kursu koji je važio u vrijeme kada je po zaključenom ugovoru tužilac isplatio tuženoj stranu valutu. U konkretnom slučaju cijena je ugovorena u dinarima, a plaćena u stranoj valuti (DM) protivno odredbama člana 16. i 71. Zakona o deviznom poslovanju. Zbog toga u slučaju raskida ugovora, kao u konkretnom slučaju, saglasno odredbama člana 132. Zakona o obligacionim odnosima, tuženi je u obavezi da tužiocu isplati dinarsku protuvrijednost isplaćene strane valute po kursu na dan kada je isplata izvršena, jer se nezakonito isplaćena strana valuta u slučaju restitucije konvertuje u dinare po kursu na dan ispunjenja ugovora, kao da je toga časa obaveza ispunjena na zakonit i ugovoreni način u domaćoj valuti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 419/88 od 9. februara 1989.g.)

12.

Član 277. stav 1. i član 394. Zakona o obligacionim odnosima

Povjericilac nema pravo da zahtijeva na ime revalorizacije domaće valute isplatu veće sume novca (glavnice).

Iz obrazloženja:

Neosnovan je zahtjev tužitelja da mu tuženi zbog pada vrijednosti novca, a time i dugovane glavnice, isplati veći iznos od cijene popravka. Prema odredbi člana 394. Zakona o obligacionim odnosima, kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novačnih jedinica na koji obaveza glasi ako se zaknom ne određuje što drugo.

U konkretnom slučaju predmet obaveze je iznos novca koji je tužitelj platio za opravku vozila pa može zahtijevati samo naveden iznos sa zateznom kamatom koja od 3. avgusta 1985. godine (novela člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) ima u suštini revalorizacionu funkciju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 557/88 od 18. maja 1989., godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

13.

Član 324. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Kada kupac nije mogao saznati visinu obaveze bez dostave računa prodavca, obavezan je da plati cijenu i kod ugovora o isporuci robe zaključenog između korisnika društvenih sredstava, tek po prijemu računa. Ako račun nikako nije primio, pada u docnju narednog dana po prijemu tužbe.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da računi od 1. avgusta 1984. godine i od 1. novembra 1984. godine tuženom nisu dostavljeni prije podnošenja tužbe i da je tuženom platn nalog dostavljen 11. marta 1985. godine.

Prema članu 2. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava povjerilac je dužan da istovremeno sa isporukom, a najkasnije u roku od 8 dana o dana isporuke robe, dostavi dužniku račun za izvršenu isporuku. U spisu nema ugovoru ili drugog dokaza iz koga bi proizlazilo da je tuženi znao visinu novčane obaveze prema tužiocu za robu čija je cijena fakturisana spornim računom. Kada visina novčane obaveze nije utvrđena ugovorom, dužnik nije dužan platiti zatezne kamate sve do prijema računa iz koga će se utvrditi iznos duga.

U smislu člana 324. Zakona o obligacionim odnosima dužnik dolazi u docnju kada nije ispunio obavezu u roku određenom za ispunjenje, a ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kad ga povjerilac pozove pozove da ispunji obavezu usmeno, pismeno, vansudski+om opomenom ili započinjanjem nekog postupka čija je svrha da se postigne ispunjenje obaveze. Prijemom tužbe tužni je saznao visinu obaveze za potraživanja za koja nije primio račune, pa se smatra da je toga dana pozvan na ispunjenje obaveze i da neispunjenjme obaveze pada u docnju. Zbog toga tužilac ima pravo da traži zatezne kamate na potraživanja iz ovih računa od narednog dana nakon prijema tužbe, odnosno platnog naloga, a ne po proteku roka od 8 dana po prijemu tužbe ili platnog naloga.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 185/88 od 30. marta 1989. godine)

14.

Čl. 454. i 462. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Dozvoljeno je i ugovorima o prodaji zaključenim između korisnika društvenih sredstava ugovarati popust u cijeni u slučaju plaćanja u gotovu u ugovorenom roku.

IZ obrazloženja:

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava samo je naloženo dužniku da da jedan od propisanih instrumenata obezbjeđenja plaćanja ako ne plati dug u roku od 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, pa tim propisima nije isključena mogućnost ugovaranja popusta ako dužni cijenu plati u gotovom i u ugovorenom roku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 370/88 od 31. maja 1989. godine)

15.

Član 467. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. st. 3. i 4. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Smatra se da je nastao dužničko – povjerilački odnos u momomentu utvrđivanja količine i kvaliteta robe u u skladištu kupca iako je ugovorom bilo predviđeno utvrđivanje kvantiteta i kvaliteta robe u skladištu prodavca, ako prodavac, suprotno ugovornoj obavezi, nije pozvao kupca da u njegovom skladištu utvrdi količinu i kvalitet. Na ovaj stav nema uticaja okolnost da je robu pratio atest.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 467. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da je prodavac dužan predati stvari kupcu u vrijeme i na mjestu predviđenom ugovorom. Opštim uslovima prodaje predviđeno je da, kada je ugovoreno utvrđivanje kvaliteta robe na skladištu prodavca, dužan je kupca da na poziv prodavca odmah, a najkasnije u roku od tri dana pristupi utvrđivanju kvaliteta robe, a ako ne pristupi utvrđivanju kvaliteta robe u tom roku, prodavac je može otpremiti kupcu, u kom slučaju se smatra da je utvrđivanje kvaliteta izvršeno (tačka 3. alineja 5. Opštih uslova prodaje). Tužilac, međutim, nije ispunio svoju ugovorenu obavezu da u cilju kvantitativnog i kvalitativnog prijema robe na svom skladištu pozove tuženog (kupca), pa se na ovaj slučaj primjenju odredbe tačke 3. alineja 4. (u vezi sa tačkom 4. alineja 3. Opštih uslova prodaje) – da se kvalitet i kvantitet robe utvrđuje u skladištu kupca. I po odredbama člana 2. st. 3. i 4. tačke 2. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava dužničko povjerilački odnos nastaje kada je dužnik primio isporuku robe, a isporukom robe se smatra dan kada je dužnik preuzeo isporuku robe od prevoznika u mjestu svog sjedišta i izvršio kvantitativni i kvalitativni prijem robe.

Tužilac neosnovano ističe u žalbi da nije bilo potrebno pozivati tuženog u njegovo skladište u cilju kvantitativnog i kvalitativnog prijema robe radi toga što je uz robu dostavio ateste o hemijskoj analizi, mehaničkim osobinama robe i potvrde da je proizvedena po JUS-u. Obaveza tužioca da uz robu dostavlja atest, potvrde odnosno druge isprve, je nezavisna od obaveze pozivanja kupca radi prijema robe i propisana je odredbama člana 42. stav 1. Zakona o standardizaciji (“Službeni list SFRJ”, br. 38/77 i 11/80) važećeg u vrijeme isporuke robe tuženom. Obaveza prodavca da pozove kupca radi kvantitativnog i kvalitativnog prijema stvari je značajna jer omogućava kupcu da ispunji svoju dužnost pregledanja stvari, ali i da iskoristi mogućnost eventualnog saopštavanja primjedbi prodavcu zbog vidljivih nedostataka stvari (član 481. stav 2. ZOO); od tog momenta teče rok za obavještanje prodavca o postojanju skrivenih nedostataka stvari (član 482. ZOO), a može se ugovoriti da u tom momentu nastaje dužničko povjerilački odnos itd.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. od 30. marta 1989. godine. Isto broj Pž. 263./88 od 25. aprila 1989. godine i Pž. 171/88 od 25. aprila 1989. godine)

16.

Članovi 319. stav 2., 456. stav 1., 467. stav 1., 471. i 472. Zakona o obligacionim odnosima

Ako nije drugačije ugovoreno, smatra se da je do predaje uglja kupcu došlo časom predaje prevozniku u mjestu sjedišta prodavca, odnosno u mjestu gdje se ugalj nalazi.

Iz obrazloženja:

Pogrešno prvostepeni sud nalazi, pozivajući se na odredbu člana 456. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, da tuženi nije predao ugalj tužiocu, te da rizik za propast uglja nije prešao sa njega na tužioca i da je tužbeni zahtjev za povrat kupoprodajne cijene uglja osnovan.

U prvostepenom postupku nije utvrđeno kako su tužilac i tuženi regulisali pitanje mjesta ispunjenja ugovora, a od toga u konkretnom slučaju ovisi da li je rizik prešao sa tuženog na tužioca. Tuženi je, u smislu odredbe člana 467. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, dužan ugalj predati tužiocu u mjestu predviđenom u ugovoru. Pod mjestom ispunjenja smatra se ono mjesto gdje se ugalj koji je predmet ugovora o kupoprodaji ima predati kupcu. Ako ugovorom nije regulisano pitanje mjesta ispunjenja ugovora, Zakon o obligacionim odnosima u odredbi člana 319. stav 2. kao opšte pravilo utvrđuje da se nenovčane obaveze ispunjavaju u mjestu u kome je u vrijeme nastanka obaveze dužnik imao svoje sjedište. Pošto je obaveza tuženog kao prodavca da isporuči ugalj tužiocu kao kupcu, nenovčana obaveza, to bi, u smislu

odredbe člana 471. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, značilo ako mjesto isporuke uglja nije utvrđeno ugovorom o kupoprodaji, da se isporuka morala izvršiti u mjestu u kome je tuženi u času zaključenja ugovora imao svoje sjedište. U konkretnom slučaju moglo bi se mjesto predaje odrediti i primjenom odredbe člana 471. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako se utvrdi da je u času zaključenja ugovora, ugovaračima bilo poznato gdje se prodati ugalj nalazi. Ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, a bilo je potrebno da se izvrši prevoz uglja, u smislu člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, predaja uglja je izvršena uručenjem prevoziocu ili licu koje je organizovalo otpremu sa ciljem da ugalj preveze tužiocu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 349/88. od 14. juna 1989. godine).

17.

Član 51. Zakona o jugoslovenskim standardima i normama kvaliteta proizvoda – raniji

Član 501. Zakona o obligacionim odnosima

Garantnim listom proizvođač jemči za ispravno funkcionisanje proizvoda u garantnom roku uz obavezu da će u primjerenom roku otkloniti nedostatke proizvoda i kvarove nastale prilikom normalne upotrebe za vrijeme garantnog roka, te snositi troškove otklanjanja nedostataka i kvarova, a ove obaveze ne utiču na pravo kupca na naknadu štete.

Iz obrazloženja:

Tadašnjim Zakonom o jugoslovenskim standardima i normama kvaliteta proizvoda ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), bilo je propisano (članom 151), da garantni list predstavlja jemstvo za ispravno funkcionisanje proizvoda u garantnom roku i obavezu davaoca jemstva da će u primjerenom roku otkloniti nedostatke na proizvodu i kvarove nastale pri normalnoj upotrebi proizvoda za vrijeme garantnog roka, kao i snositi troškove otklanjanja nedostataka ili kvarove. Obaveze davaoca jemstva po garantnom listu ne isključuju pravo kupca na naknadu štete po pravilima imovinskog prava (sada odredba člana 488. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 557/88. od 18. maja 1989. godine).

18.

Član 16. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti

Članovi 25. stav 2, 277. i 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Prodavac duguje kupcu odgovarajuće kamate kada zahtijeva makar i djelimično plaćanje unaprijed, bez ugovaranja nepromjenljivosti cijene, a ne isporuči prodatu stvar u roku od 15 dana od dana uplate. Kamate se obračunavaju kao da je unaprijed plaćeni iznos cijene bio oročen kod banke u periodu od dana uplate do dana isporuke, a samo ako je do isporuke došlo prije isteka roka od tri mjeseca od dana uplate, po stopi na sredstva po viđenju.

Na ovako obračunatu kamatu dužnik duguje i zateznu procesnu kamatu od dana podnošenja tužbe sudu i to po stopi određenoj odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate ako je ugovor o prodaji imao karakteristike ugovora u privredi.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pogrešno zaključio da tuženi duguje tužiocu zatezne kamate po osnovu iz člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, zato što se služio novčanim sredstvima tužioca do dana isporuke robe, jer se u smislu člana 277. Zakona o obligacionim odnosima, zatezne kamate plaćaju u slučaju docnje u ispunjenju novčane obaveze, a u konkretnom slučaju prednik tuženog je bio u docnji sa ispunjenjem nenovčane obaveze (obaveze na predaju prodane stvari).

Opravdano je, međutim, prvostepeni sud dosudio tužiocu iznos naznačen u djelimičnoj presudi, jer se usvojeni dio tužbenog zahtjeva zasniva na odredbama člana 16. stav 1. i stav 2. tačka 4. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", broj 43/76 sa izmjenama i dopunama u "Službenom listu SFRJ", br. 23/79, 54/81, 20/84 i 43/86) koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja i ispunjenja ugovora zaključenog između prednika tuženog i tužioca.

U smislu člana 16. stav 2. tačka 4. spomenutog zakona, stav 2. tačka 4. spomenutog zakona, po tekstu noveliranom izmjenom objavljenom u "Službenom listu SFRJ", broj 20/84, smatra se da aprodavac čini djelo špekulacije u prometu robe iz člana 16. stav 1. ovog zakona ako prodaju robe izričito ili prećutno uslovljava uplatom naprijed određenog iznosa novčanih sredstava, uključujući tu i akontacije (avans), pa po isporuci robe, pri konačnom obračunu sa kupcem, ovome ne obračuna odgovarajuću kamatu na uplaćeni iznos, ukoliko robu ne isporuči u roku od 15 dana od dana kada je kupac izvršio uplatu. U sudskoj praksi je opšteprihvaćeno da iz ove zakonske odredbe proizilazi pravo kupca da, kada se ispune propisane pretpostavke, zahtjeva plaćanje obračunatih kamata, dakle da ove odredbe proizvode i građansko – pravno dejstvom a ne samo kazneno – pravno (kažnjavanje prodavca za privredni prestup u smislu člana 37. navedenog zakona).

Neosnovan je prigovor tuženog da njenog prednik nije uslovljavao prodaju robe ni izričito ni prećutno uplatom unaprijed, jer je plaćanje veće dijela cijene izričito ugovoreno prije isporuke robe, a i ostatak ugovorene cijene, te razliku u cijeni, zahtijevao i primio znato prije isporuke robe. Polazeći od ovih okolnosti, kao i činjenice da u ugovoru prednik tuženog nije garantovao nepromjenjivost cijene, mora se zaključiti da je izričito (za akontaciju) i prećutno (za ostatak i razliku u cijeni) prednik tuženog uslovljavao prodaju uplatom unaprijed, pa je dužan obračunati i tužiocu platiti odgovarajuće kamate na uplaćene iznose, jer prodatu dizalicu nije isporučio ni u roku od 15 dana od posljednje primljene uplate.

Pod odgovarajućom kamatom u smislu navedenog propisa podrazumijeva se kamata koja bi, u trenutku obračuna između prodavca i kupca, pripadala kupcu da je uplaćeni iznos uložio kod banke i to: do tri mjeseca – kamata utvrđena za sredstva po viđenju, a preko tri mjeseca – kamata utvrđena za oročena sredstva srazmjerno dužini vremena od trenutka uplate sredstava do trenutka isporuke robe. Tužilac je, prihvatajući prigovor tuženog, obrčunao kamatu za prva tri mjeseca kao na sredstva po viđenju (po stopi od 7,5% godišnje), a za preostalo vrijeme po stopi na oročena sredstva, iako je, polazeći od navedene zakonske norme, mogao za sve vrijeme od uplate sredstava do isporuke robe obračunati po stopi kamate na oročena sredstva. kamata po stopi na sredstva po viđenju obračunava se samo ako do isporuke robe dođe prije isteka roka od tri mjeseca od uplate.

Opravdano je prvostepeni sud dosudio tužiocu i procesne zatezne kamate (član 279. stav 2. zakona o obligacionim odnosima) od dana podnošenja tužbe po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima- Između tužioca i prednika tuženog zaključen je ugovor u privredi (član 25. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), a obaveza na plaćanje odgovarajućih kamata proizašla je iz takvog ugovora, posredstvom odredbe člana 16. stav 2. tačka 4. Zakona o osnovama poslovanja..., te se radi o novčanoj obavezi na koju se odnosi član 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 639/88 od 10. jula 1989. godine)

19.**Članovi 454, 630. i 637. Zakona o obligacionim odnosima**

Ugovor o prodaji montažnog objekta uz obavezu prodavca da ga montira jeste mješoviti ugovor na koji se djelimično primjenjuju propisi o utvrđivanju razlike u cijeni kod ugovora o građenju.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje, pozivajući se na nalaz i mišljenje sudskog vještaka, da tuženi duguje tužiocu razliku u cijeni, jer da se članom 3. ugovora obavezao da će izvođaču – tužiocu naknaditi odgovarajuću razliku ako tokom gradnje dođe do poskupljenja građevinskih materijala, energije, transporta ili radne snage. Sudski vještak je obračunao ovu razliku na cio ugovoreni iznos cijene.

Iz sadržaja ugovora, čiji se primjerak nalazi u spisu, proizilazi da se radi o mješovitom ugovoru (same stranke su ugovor označile kao ugovor o prodaji, a ne ugovor o građenju). Predmet ugovora je isporuka kompletnog montažnog materijala za montažni objekat određenog tipa, uz obavezu tužioca da montira objekat na mjesto koje je odredio tuženi, a ugovor je sačinjen na tipskom formularu namijenjenom za ugovore o građenju, uz dodavanje specifičnih odredaba ispisanih pisaćom mašinom.

Prvostepeni sud je bio dužan da ocijeni sadržaj i prrodu ugovora, a zatim utvrdi da li se razlika u cijeni može obračunati i na vrijednost prodatih dijelova montažnog materijala ili samo na vrijednost elemenata cijene građevinskih radova (radova na montaži prodatog objekta).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 378/88 od 10. jula 1989. godine)

20.**Članovi 600. i 614. Zakona o obligacionim odnosima**

Kada su se nedostaci u zemljanim radovima i izgradnji ograde mogli opaziti običnim pregledom, naručilac se ne može na njih pozvati ako ih nije u času primopredaje reklamirao, osim ako ne dokaže da je poslanik za nedostatke znao, a nije ga na njih upozorio.

IZ obrazloženja:

Ugovori o izvođenju radova na iskopu i transportu zemlje i dizanju ograde, koji su zaključeni među parničnim strankama, su ugovori o djelu u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi u žalbi prigovara da je nakon ovjeravanja da su radovi izvršeni, utvrdio da su radovi izvršeni, utvrdio da su radovi djelimično nekvalitetno izvedeni, da ih je tuženi ponovo izveo i na te okolnosti predlaže izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka, a po potrebi i vještačenjem po vještaku građevinske struke.

Radovi koji su predmet ovih ugovora su takve prirode da su se svi nedostaci mogli opaziti običnim pregledom. Zbog toga bi za odlučivanje u ovom sporu, u smislu odredbe člana 614. Zakona o obligacionim odnosima, bilo relevantno da su nedostaci postojali, da je tužilac kao poslanik za njih znao i da ih tuženom, kao naručiocu nije pokazao. Ukoliko tužilac nije znao za nedostatke, za odlučivanje nije relevantno da li su nedostaci postojali, jer poslanik poslije pregleda i primanja izvršenog rada više ne odgovara za nedostatke, koji su se mogli opaziti

običnim pregledom. Tuženi ne tvrdi da je tužilac za neodstatke znao, niti predlaže dokaze na te okolnosti. Zbog toga okolnosti koje tuženi ističe u žalbi nisu relevantne za odlučivanje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 329/88 od 31. maja 1989. godine)

21.

Članovi 614. i 641. Zakona o obligacionim odnosima

Posebne uzanske o građenju broj 113-119

Nakon sporazumno izvršene primopredaje, naručilac građevinskih radova ne može zahtijevati od izvođača otklanjanje nedostataka u primljenim radovima koji su se mogli uočiti običnim pregledom.

IZ obrazloženja:

Zahtjev za isplatu 324.690 dinara tužiteljica zasniva na odredbama ugovora o građenju od 15. juna 1982. godine kojim je ugovorena i primjena Posebnih uzansi o građenju i zapisniku 7. februara 1985. godine kojim su konstatovani nedostaci “nakon završetka i primopredaje objekta” (navodi u istorijatu tužbe). Tužiteljica tvrdi da tuženi nije izvršio svoju ugovorenu obavezu zbog čega je angažovala drugo lice da izvrši zatrpavanje potpornog zida.

Ugovorom o građenju parnične stranke nisu ugovorile izvođenje ovih radova.

Nakon završetka primopredaje radova ispostavljena je okončana situacija, broj 1/84 od 30. decembra 1984. godine koju je potpisao nadzorni organ i tužiteljica . naručilac (“investitor”).

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje u skladu sa odredbama Posebnih uzansi o građenju br. 113. i 114. nisu konstatovani nedostaci u izgradnji potpornog zida koji su se mogli utvrditi običnim pregledom. Samo tada bi nastala obaveza izvođača da o svom trošku odmah pristupi izvođenju radova u cilju otklanjanja nedostataka, a ako on te radove ne izvede, naručilac može angažovati drugo lice da ih izvede na teret izvođača – Posebna uzansa o građenju broj 115.

U ovom slučaju takvi nedostaci nisu konstatovani u primopredajnom zapisniku pa eventualno kasnije telefonsko pozivanje na otklanjanje nedostataka i da je učinjeno, ne proizvodi djestvo iz Posebne uzanse o građenju broj 115. a nakon primopredaje radova (u skladu sa Posebnom uzansom o građenju br. 116. i 117.) izvršen je konačan obračun i time raspravljeni odnosi između odnosi između ugovarača.

Nakon toga, tek dana 7. februara 1985. godine u tački 1. zapisnika (sačinjenog bez prisustva tuženog – izvođača) konstatovano je da je potrebno izvršiti nahitnije “zatrpavanje zemljištem iza potpornog zida i postojećeg terena”.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 473/88 od 10. jula 1989. godina)

22.

Član 634. stav 4. zakona o obligacionim odnosima

Radovi na osiguranju temelja mosta u riječnom koristu imaju karakter hitnih nepredviđenih radova.

Iz obrazloženja:

U toku izgradnje jednog stupa na mostu broj 9. tužilac je utvrdio da zbog sitnog drobljenog šljunkovitog materijala tla ne može dovoljno duboko postaviti temelj, jer na tom mjestu u zimskom periodu rijeka ima veliku brzinu i pad. Zbog toga se tužilac obratio glavnom prjektantu koji je savjetovao da se izgradi betonska brana koja bi spriječila promjenu nivoa korita rijeke i isključila mogućnost potkopavanja stupba. Izgradnja brane je bila nužna za stabilnost objekta i uslov da se nastave radovi. Tužilac je kao dobar privrednik postupao na svrsishodan način, pa je ove nepredviđene radove mogao izvesti i bez pismene saglasnosti tužene.

Tužena neosnovano prigovara da izvođenje predmetnih nepredviđenih radova nije bilo hitne prirode. Izvođenje radova radi osiguranja temelja mosta u riječnom koristu na putu je nedvojivo od izvođenja radova na izgradnji mosta, pa se s obzirom na konkretne okolnosti u kojima su izvedeni ovi radovi smatraju hitnim nepredviđenim radovima. Hitnost radova se mora cijeliti i prema svrsi koja se nima postiže. Izvođač radova koji bi pristupio izgradnji mosta bez zaštite od postojeće opasnosti za temelje mosta postupao bi suprotno načelu poštenja i savjesnosti. Nužnost i hitnost izvođenja ovih nepredviđenih radova i adekvatnost tehničkog rješenja potvrđuju da je tužilac pravilno postupio kada je izveo ove radove. U smislu člana 634. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, izvođač ima pravo na pravičnu naknadu za nepredviđene radove, koji su morali biti obavljani.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 339/88 od 31. maja 1989. godine)

23.

Član 635. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac iz ugovora o građenju zaključenog sa najpovoljnijim proizvođačem duguje dijenu za naručeno djelo u ukupno ugovorenom iznosu i kada je izvođač greškom koju nije uočio ni naručilac, krivo obračunao cijenu po nekim pozicijama na svoju štetu, a na osnovu ove cijene naručilac zaključio ugovor sa glavnim investitorom.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je među parničnim strankama zaključen ugovor 5. aprila 1982. godine o izvođenju bravarskih radova i čelične konstrukcije na objektu tvornice. Ugovorom je određena cijena radova u ukupnom iznosu od 1.425.526 dinara u kojoj su ugovoreni bravarski radovi na proizvodnoj hali u iznosu od 956.630 dinara. Prema ponudi tužioca u bravarskim radovima je pored ostalih, predviđena ugradnja 16 žičanih pregrada. za ovu stavku u ugovoru je zaračunata vrijednost 30.625 dinara, što predstavlja vrijednost samo jedne žičane pregrade. Ponuđenom cijenom za izvođenje radova tužilac je dao najpovoljnije uslove za zaključenje ugovora. Na bazi iste ponude tuženi je zaključio ugovor sa investitorom za istu poziciju na 40.400 dinara. Tuženi je platio ugovorenu cijenu radova, ali nije pristao na izmjenu cijene, jer sa investitorom nije mogao postići sporazum o izmjeni cijena po istom osnovu.

Ugovorm je određena ukupna cijena radova pobojejtima i ukupna cijena svih radova. Sporno potraživanje odnosi se na bravarske radove na proizvodnoj hali za koje je, na osnovu ponude tužioca, ugovorena vrijednost radova u iznosu od 956.639. dinara. Ugovaranje cijene u ukupnom iznosu po objektima i svih radova zajedno, u smislu člana 635. Zakona o obligacionim odnosima, je u skladu sa zaključenjem ugovora po najpovoljnijoj ponudi za koju je bitna ukupna vrijednost, a ne pojedinačne cijene. Zbog toga je, prihvatanjem ponude u kojoj su količine tačno utvrđene sa ukupno ugovorenom cijenom, zaključen ugovor koji predviđa postavljanje 16 žičanih pregrada u proizvodnoj hali. Nalog tuženog u toku izvođenja radova da se ugradi 16 žičanih pregrada je nalog da se izvedu ugovoreni, a naknadni radovi. Ovaj nalog ne predstavlja odstupanje od projekta građenja, niti od ugovorenih radova, pa ove radove vještak pogrešno naziva naknadnim radovima.. Tužilac je na osnovu projektne dokumentacije, daoponudu za izvođenje predmetnih radova i grešci koju je pri tom napravio

nije doprinio tuženi. Iz utvrđene činjenice da je tuženi, na osnovu pozicije VIII, navedene ponude, zaključio ugovor sa investitorom u kome je za ovu poziciju računao vrijednost od 40.400 dinara, vidi se da tuženi, u zaključenju ugovora sa tužiocem, i sa investitorom, nije zapazio tužiočevu grešku u označavanjau ukupne vrijednosti žičanih pregrada. Iz ovog proizilazi da se tuženi, u ugovonom odnosu sa tužiocem, ponašao u skladu sa načelima savjesnosti i poštenja u smislu člana 12. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga nisu osnovani prigovori tužioca, koji se odnose na ponašanje tuženog pri zaključenju i izvršenju predmetnog ugovora. Plaćanjem ugovorene cijene tuženi je ispunio ugovornu obavezu prema tužiocu. Druge obaveze za tuženog nisu nastale.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 190/88 od 30. marta 1989. godine)

24.

Član 637. Zakona o obligacionim odnosima

Izvođač ne može zahtijevati razliku u cijeni za neizvedene radove i kada mu je naručilac ugovorenu cijenu za te radove u zabludi isplatio.

Iz obrazloženja:

Nalazom i mišljenjem vještaka utvrđeno je da je tužilac stvarno izveo radove na ugradnji aluminijske bravarije za fasadu u površini od 2090 m² a ne 2246, 72 m² (manje za 156,72 m²) iako je tužilac naplatio i cijenu neizvedenih radova u iznosu od 1.290.193 dinara. Okolnost što je tuženi te radove priznao i cijenu platio nije, međutim, osnov za potraživanje razlike u cijeni na taj iznos. Izmjena (povećanje) cijene radova na osnovu člana 637. Zakona o obligacionim odnosima može se zahtijevati u slučaju da se nakon sklapanja ugovora povećaju cijene tačno određenih elemenata na osnovu kojih je ona određena.

Odredbom ugovora parnične stranke su ugovorile da će se radovi na fasadi prema stvarnim količinama i da će se, u skladu sa čalom 637. ZOO, razlika u cijeni utvrditi okončanim obračunom. Prema tome, izmjena cijne može se zahtijevati zbog povećanja cijena elemenata stvarno izvedenih radova, a ne u slučaju kada ti radovi nisu izvedeni i na iznose cijene koji nisu isplaćeni za stvarno izvedene radove.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 358/88 od 25. aprila 1989. godine)

25.

Član 659. stav 2, i član 670. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Primalac robe u drumskom prevozu dužan je da plati prevozninu u visini ugovorenoj između pošiljaoca i prevoznika i unesenoj u tovarni list, ako je primio bez primjedbi robu i tovarni list sa klauzulom da će primalac paltiti prevozninu u ovakvom slučaju ne može se pozivati na tarifu koja se uobičajeno primjenjuje.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pravilno tuženog obavezao da tužiocu plati i ona dio prevoznine koji je po tvrdnji tuženog iznad tarifom utvrđene, ali ne i iznad ugovorene i u tovarnom listu označene.

Nisu osnovani navodi žalbe da uputa preovzniku da prevozinu naplati od primaoca robe, ne stvarni dužničko – pvojerilački odnos između tuženog kao primaoca i tužioca kao prevoznika. U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je

naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona, preuzima svu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku i tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da prevozninu plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca.

Bez uticaja je žalbeni naovd da su pošiljalac i tužilac prevozninu odredili mimo važećih tarifa. Visina naknade – prevoznine je određena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu saodredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74). Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu prevoznine stranke slobodno ugovaraju i momo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije prediđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio ni dužan utvrđivati da li naznačena visina naknade za prevoz u tovarnom listu odgovara ili ne tarifi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 325/88 od 14. juna 1989. godine)

26.

Članovi 813, 817, 822. i 823. Zakona o obligacionim odnosima

U pravilu posrednik nije i punomoćnik nalogodavca, pa je mjerodavna za obračun posredničke naknade (provizije) visina naknade za prevoz koju su ugovorili nalodogodavac i prevoznik, a ne ona koju j eprevoznik obećao posredniku kada je nalogodavca doveo s njim u vezu.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o posredovanju kojim se tužilac, kao posrednik, obavezao da će naći i dovesti u vezu sa tuženim (nalogodavcem) lice koje bi s njim pregovaralo o zaključenju ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju. taj ugovor su tuženi i RO “Elektro Bosna” zaključili, te tužilac zahtijeva od tuženog isplatu ugovorene psoredničke naknade (provizije) u iznosu od 6% cijene – prevoznine. Prvostepeni sud utvrđuje da je tuženi, kao prevozilac, prihvatio visinu prevoznine određenu posebnim samoupravnim sporazumom, u kojem iznosu mu je prevozninu isplati i RO “Elektro Bosna”, tj. u manjem iznosu od one navedene u posredničkim listovima i računima tužioca.

Prvostepeni sud zaključuje da tužilac ima pravo zahtijevati psoredničku naknadu u iznosu od 6% od visine prevoznine koju je tuženi stvarno naplatio, a ne u visini zahtijevanoj tužbom.

Ako su parnične stranke samo zaključile ugovor o posredovanju na osnovu člana 813. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78, 39/85 i 46/85), tada tužilac, kao posrednik, nije imao ovlaštenje daa sa licem (RO “Elektro Bosna”) koga dovodi u vezu sa nalogodavcem – tuženim, određuje bitne elemente ugovora o prevozu ili ga zaključuje (kako bi to poizilazilo iz posrdničkih listova i tvrdnje u žalbi). Nalogodavac nije dužan pristupiti pregovorima za zaključenje ugovora sa licem koje je posrednik našao, ni zaključiti s njim ugovor pod uslovima koje je saopštio posredniku, ali će odgovarati za štetu ako je postupio protivno savjesnosti (član 817. ZOO).

(Vrhvoni sud BiH, broj Pž. 446/88 od 10. jula 1989. godine)

27.

Član 61. stav 5. zakona o zdravstvenoj zaštiti

Članovi 2,3,7. i 8. Samoupravnog sporazuma o načinu i postupku korišćenja zdravstvene zaštite van područja Samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada.

Zajednica zdravstvene zaštite dužna je da plati punu cijenu liječenja sovg osiguranika u zdravstvenoj organizaciji van njenog područja kada je u uputu za liječenje navela da razliku troškova preko određenog iznosa snosi sam osiguranik.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 7. stav 1. u vezi sa članom 2. Samoupravnog sporazuma o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštete van područja samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada ("Službeni list SFRJ", broj 43/84), zajednica – dužnik dužna je, po prijemu računa za pružene zdravstvene usluge osiguranim licima u slučajevia iz člana 2. ovog samoupravnog sporazuma, uplatiti iznos po rčauuu, odnosno da organizaciji – povjeriocu izda odgovarajući instrument oezbjeđenja plaćanja na način i u rokovima koji su utvrđeni saveznim propisima o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

Prema odredbi člana 8. u vezi sa članom 3 navedenog Samoupravnog sporazuma, uput od zdravstvene organizacije, odnosno od organa zajednice, je dokaz da će zajednica – dužnik uplatiti odgovarajući iznos u smislu citiranog člana 7. za sve lijekove izdate po receptima i zdravstvene usluge pružene origuanom licu iz člana 2. ovog Samoupravnog sporazuma, podrazumijevajući i zdravstvene usluge koje osigurnaom licu nisu pružene u skladu sa propisima Zjednice kojoj pripada, pod uslovom da su takve usluge pružene u skladu sa propisima kioji važe na području Zajednice na kome se nalazi sjedište zdravstvene organizacije – povjerioca. naknadu troškova zdravstvene zaštite nastalih za zajednicu dužnika po osnovu neopravdanog korištenja ove zdravstvene zaštite zajednica – dužnik uređuje svojim propisima.

Pošto je osigurnaik tuženog osigurano lice u smislu člana 2. ovog Samoupravnog sporazuma tuženi je, u smislu odredbi citiranih članova 7. i8. Samoupravnog sporazum,a dužan tužiocu platiti ukupan izns po dostavljenom računu, pa je osnovan zahtjev tužioca z aplaćanje spornog dijela računa. primjedba ljekara u uputnici u bolnicu da osiguranik, po članu 160. Statuta, snosi razliku troškova BO dana i liječenja relevantna je za odnos tuženog i osiguranika upućenog na liječenje. Članom 160. Statuta tuženog ("Službeni list SRBiH", broj 21/82) regulisan je odnos tužene zajednice i njenih osiguranika koji zahtiejvaju da budu upućeni u neku drugu stacionarnu zdravstvenu organizaciju, a ne u starionarnu organizaciju ili odgovarajuću kliniku u koju ga upućuje ordinirajući ljekar.

Prema odredbi člana 61. stav 5. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", broj 18/86), ako se radnici, drugi radni ljudi i građani, u okviru svojih prava na zdravstvenu zaštitu, u slučaju potrebe za dijagnosticiranjem i liječenjem, upućuju po vlastitom izboru na kliniku izvan Repuzblike, plaćaju putne troškove i razliku u cijeni. Ovom odredbom je utvrđeno pravo i obaveza korisnika zdravstvene zaštite u odnosu sa tuženim, a ne i u odnosu sa zdravstvenom organizacijom izvan Republike.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 413/88 od 26. juna 1989. godine)

28.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – paragraf 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonita

Poklonodavac može raskinuti (opozvati) ugovor o poklonu zbog nezahvalnosti poklonoprimeca koja ne mora imati obilježja krivičnog djela.

IZ obrazloženja:

Pod grubom neblagodarnošću, kao jednim od razloga za raskid ugovora o poklonu, prema shvatanjima savremene sudske prakse u pogledu interpretacije navedenog pravnog pravila, podrazumijeva se takvo ponašanje obdarenog prema darovaocu koje se prema okolnostima konkretnog slučaja može podvesti pod ovaj pojam, a ne samo ponašanje kakvo je predviđeno u pravnom pravilu iz paragrafa 948. OGZ-a (...”takva pozlijeda tijela ili uvreda u poštenju, u slobodi ili u imovini, da se suprot uvredioaca može postupati službeno ili na zahtijevanje uvređenika po zaknu kaznenom”), koje je ovom dijelu napušteno kao prevaziđeno savremenim shvatanjem morala i pravičnosti.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 576/88 od 15. juna 1989. godine)

29.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – paragraf 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika

Pri ocjeni da li postoji gruba nezahvalnost kao osnov opozivanja poklona uzima se u obzir ponašanje poklonoprimeca . na koje ukazuje tužilac – i nakon podnošenja tužbe, sve do zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

U toku ove parnice tuženi je, i pored protivljenja tužioca, srušio njegovu porodičnu stambenu zgradu u namjeri da izgradi novi stambeni objekat, a radovi na rušenju zgrade nije obustavio ni nakon intervencije milicije.

Po zahtjevu tužioca nižestepeni sudovi su raskinuli ugovor o poklonu pozivom na pravno pravilo iz paragrafa 948. bivšeg Austrijskog opšteg građanskog zakonika (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih pravila donijetih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije), prema kome se ugovor o poklonu može raskinuti (opozvati) zbog grube nezahvalnosti poklonoprimeca. Pod takvom nezahvalnošću ne podrazumijeva se samo takvo ponašanje poklonoprimeca koje sadrži elemente krivičnog djela, odnosno krivične odgovornosti, pa su u tom dijelu prigovori revidenta neosnovani. Ponašanje tuženog ima karakter grube nezahvalnosti. pri tome je potrebno istaknuti da nije od značaja što je tuženi porušio kuću tužioca nakon što je podnesena tužba u ovoj prvoj stvari (tuženi u reviziji iznosi da se radi o vjere postojanja nezahvalnosti prema tužiocu treba uzeti samo odnos stranaka prije podnošenja tužbe), već treba cijeliti cjelokupno ponašanje tuženog prema tužiocu, pa i poslije pokretanja ovog postupka. To što je tuženi porušio kuću tužioca nakon podnošenja tužbe i doveo tužioca kao svog oca u situaciju da nema gdje stanovati, ukazuje da je nezahvalnost tuženog prema tužiocu krajnje gruba.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 352/89 od 17. avgusta 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

30.

Članovi 154. i 155. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 12. i 16. Zakona o ustupanju izgradnje investicionih objekata

Investitor koji nakon provedenog konkursa za ocjenu podobnosti izvođača zaključi ugovor o građenju sa izvođačem koga nije proglasio podobnim, dužan je da učesnicima konkursa koje je proglasio podobnim izvođačima naknadi troškove pripreme ponude.

Iz obrazloženja:

Iz isprava u spisu proizilazi da je tuženi odlučio da ugovor o izvođenju radova na premještanju saobraćajnica zaključi putem prikupljanja ponuda, u smislu člana 12. st. 1. i 3. Zakona o ustupanju izgradnje investicionih objekata ("Službeni list SRBiH", broj 33/77 i 26/82). U takvom slučaju, u smislu člana 16. st. 1,2,3. i 4. ovog zakona, investitor - tuženi je bio dužan da prethodno provede konkurs o podobnosti izvođača i da prihvati ponudu samo od učesnika na tom konkursu koji je odlukom investitora proglašen podobnim za izvođenje radova.

Ako bi se utvrdilo da je tuženi – investitor zaključio ugovor o izvođenju radova sa lice koje nije proglasio podobnim izvođačem, morao bi svakom od učesnika konkursa koga je proglasio podobnim izvođačem naknaditi štetu u visini troškova pripreme ponude, zbog postupanja direktno suprotnog odredbama člana 16. naprijed pomenutog zakona. Stav da ni u takvom slučaju tužilac ne bi imao pravo na naknadu štete, jed a nije sigurno da bi njegova ponuda bila prihvaćena, nije opravdan, pošto je neophodno u ovakvom slučaju učesnicima konkursa obezbijediti i građansko – pravnu zaštitu, ako investitor postupa protivno izričitim zakonskim normama.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 257/88 od 25. aprila 1989. godine)

31.

Član 88. Zakona o šumama iz 1971. godine

Član 9. Zakona o šumama

Član 29. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Tužiteljica nema pravo da traži naknadu štete zbog sječe stabala u šumi koja se nalazi u društvenoj svojini bez obzira što je njena majka (poklonodavac) bila dugo u posjedu, jer se održajem ne može steći pravo vlasništva na šumi u društvenoj svojini, niti se može dokazivati da je stečeno rpije 1. januara 1972. godine (član 88. Zakona o šumama —"lužbeni list SRBiH" broj 38/71).

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi tuženi su po ovlaštenju tuženog OOUR "Šumarstvo" posjekli stabla u šumi, koja je u društvenoj svojini. Kod nadležnog rogana upravo vođen je postupak radi rješavanja imovinskih odnosa nastalih uzurpacijom ovog zemljišta i u tom postupku odbijen je zahtjev majke tužiteljice za priznavanje prava svojine na tim nekretninama. Utvrđeno je i da je između majke tužiteljice kao poklonodavca i tužene kao poklonoprimeca zaključen ugovor 17. decembra 1982. godine, o poklonu tih nekretnina.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odbili tužbeni zahtjev za naknadu štete.

Šteta je u smislu člana 155. Zakona o obligacionim odnosima, umanjeње društvenih sredstava, odnosno umanjeње nečije imovine, pa je prema odredbi člana 154. tog zakna, ona koji prouzrokuje takvo umanjeње društvenih sredstava, odnosno ničije imovine, dužan da naknadi oštećenom prouzrokovanu štetu.

Kako tužiteljica nije vlasnik označene šume, sječom stabala u toj šumi nije ni oštećena, pa bez osnova potražuje novačnu kanadu zbog sječe koju su tuženi izvršili.

Nije od značaja što je majka tužiteljice dugogodišni posjednik ove šume, jer je odredbom člana 9. Zakona o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78) određeno da se na šumi u društvenoj svojini, održajem ne može steći pravo svojine, niti se poslije 1. januara 1972. godine može dokazivati da je ranije stečeno pravo vlasništva po tom osnovu, pa je bez pravnog djestva ugovor o poklonu zaključen između tužiteljice i njene majke.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 600/88 od 15. juna 1989. godine)

32.

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Član 34. Zakona o vodama

Lica koja su bez odobrenja za gradnju prokopala javni put za postavljanje vodovodne cijevi, nemaju pravo na naknadu štete prouzrokovane zatrpavanjem kanala za cijevi.

IZ obrazloženja:

Tužiocima zahtijevaju naknadu štete, koja im je od strane tuženih pričinjena na tja način što su tuženi zatrpali kanal koji su tužiocu na zemljištu u društvenom vlasništvu iskopali za potrebe izgradnje vlastitog vodovoda. Tužiocima su pribavili samo vodoprivrednu a ne urbanističku saglasnost i odobrenje za građenje vodovoda. Polazeći od takvih činjenih utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužiocima ne pripada pravo na naknadu štete pričinjene zatrpavanjem iskopanog kanala predviđenog za postavljanje vodovodne mreže. U konkretnom slučaju tužiocima su namjeravali da kaptiraju vodu sebi, ali su u tu svrhu, u skladu sa odredbom člana 34. stav 2. tačka 3. Zakona o vodama ("Službeni list SRBiH", broj 36/75), pribavili samo vodoprivrednu saglasnost. Rješenjem nadležnog organa uprave, odbijen je zahtjev tužilaca za izdavanje urbanističke saglasnosti, pa kako tužiocima nisu mogli dobiti odobrenje za građenje, to oni nisu ni mogli pristupiti kopanju kanala za izgradnju vodovodne mreže preko zemljišta u društvenom vlasništvu, kojim se, kako to slijedi iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u nižestepenim presudama tuženi i ostali mještani koriste za prolaz. Iz naprijed opisanog, dakle, proizilazi da tužiocima nisu bili stekli pravo na patiranje izvora i odvođenje vode, pa im nije ni pripadalo pravo na kopanje kanala za vodovodnu mrežu preko zemljišta u društvenom vlasništvu, te im ne pripada pravo na naknadu štete koju su pretrpjeli zatrpavanjem kanala od strane tuženih (član 155. Zakona o obligacionim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 266/88 od 23. februara 1989. godine)

33.

Čl. 155. 156. Zakona o obligacionim odnosima

Čl. 1., 43-54. Zakona o vodama

Budući da su nezahvaćene vode dobra u opštoj upotrebi niko ne može imati pravo služnosti ili neko drugo stvarno pravo na vodenu snagu, pa u slučaju kada zbog promjene toka rijeke

(potoka) koja je izvršena u opštem interesu, vlasnik vodenice ne može više koristiti mehaničku snagu vode, nema pravo na naknadu štete koja mu je tim eprouzrokovana.

Zbog prestanka koncesije, usljed promjene toka vode, vlasnik vodenice imao bi pravo samo da traži naknadu u visini neamortizovane vrijednosti vodenice izgrađene uz odobrenje nadležnog organa, ako mu to pravo nije ograničeno samim odobrenjem.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica je tražila naknadu štete koju je pretrpjela zbog toga što je tuženi prilikom izvođenja radova na rekonstrukciji ulice skrenuo tok rijeke V. i na taj način onemogućio rad tužiteljčina mlina (vodenice). Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepeni presuda slijedi da je tuženi, na osnovu usvojenog urbanističkog plana, te projekta o uređenju građevinskog zemljišta, morao ukinuti vještački rukavac rijeke V kojim je dovođena voda za pogon tužiteljčinog mlina, jer nije bilo drugog načina da se realizuje navedeni projekt.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da tužiteljici na pripada pravo na naknadu štete koja je predmet tuženog zahtjeva.

Po zakonu (član 1. Zakona o vodama . “Službeni list SRBiH”, br. 36/75 i 41/75) vode su dobra od opšteg interesa i pod posebnom su zaštitom, a koriste se za zadovoljavanje opštih i pojedinačnih potreba, pod uslovima i na način propisan zakonom. Niko ne može sticati stvarna prava na vodama, kao dobru u opštoj upotrebi, pa stoga vlasniku mlina (vodenice) ne pripada pravo na obeštećenje zbog toga što se ne može više koristiti vodenom snagom rijeke (tječice, ili potoka), udlje promjene režima korištenja vodotoka izazvane jednom dozvoljenom radnjom u opštem interesu. zato tužiteljica, kao vlasnik mlina (vodenice), može u takvom slučaju tražiti samo naknadu štete u visini neamortizovane vrijednosti mlina, ukoliko takvo pravo nije ograničeno aktom nadležnog organa o davanju dozvole za rad mlina (član 155. i 156. Zakona o obligacionim odnosima).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 190/88 od 20. januara 1989. godine.
Tako i broj Rev. 233/88 od 9. februara 1989. godine)*

34.

Član 156. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 5. i 42. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Vlasnik građevinskog objekta odgovara za štetu koju trpi vlasnik susjedne nekretnine zbog izlivanja otpadnih voda iz tog objekta.

IZ obrazloženja

U konkretnom slučaju radi se o štetnim imisijama izazvanim od strane tuženika, vlasnika servisa, kome je dato odobrenje za rad od strane nadležnog organa uprave, ali nije udovoljio obavezama koje su za njena proizilazile iz odredbe člana 5. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80). Tom zakonskom odredbom propisana je obaveza vlasnika nepokretnosti da se “uzdržava od radnji i da otklanja uzroke koji potiču od njegove nepokretnosti”, a kojima se otežava korištenje drugih nepokretnosti. Tužilac je istakao zahtjev da se ukloni opasnost štete, utemeljen na odredbi člana 156. Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78), pa su nižestepeni sudovi udovoljili tužbenom zahtjevu upravljenom na to da se otkloni uzrok nastanka štetnih imisija i da se tužiočevo zemljište osposobi za poljoprivrednu obradu (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), kao i da tuženi tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu zbog trogodišnjeg nekorisćenja predmetnog zemljišta (član 189. Zakona o obligacionim odnosima).

Nije osnovan revizijski prigovor da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili odredbe čl. 5. i 42. Zakona o osnovnim svojinsko – pravni odnosima, jer je postojanje štetnih imisija, kao uzroka nastanka štete u konkretnom slučaju, u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno, a odredbom člana 42. Zakona o osnovnim svojinsko – pravni odnosima propisano je da, ako treće lice neosnovano uznemiri vlasnika ili pretpostavljenog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem stvari, vlasnik odnosno pretpostavljeni vlasnik može tužbom zahtijevati da to uznemiravanje prestane (*actio negatoria*), što znači da je u konkretnom slučaju tužilac bio ovlašten da podnese tužbu sudu zbog uznemiravanja poruzrokovanog štetnim imisijama iz tuženikovog servisa.

Zbog neregulisanog odvoda otpadnih voda (što je uz odgovarajuća ulaganja tehnički moguće riješiti) tužiocu je nanesena šteta, pa se ovdje ne radi o šteti “koja prelazi normalne granice” (član 153. stav 3. ZOO), već o šteti za koju tuženi odgovara u cijelosti (član 155. ZOO). Postavljenjm odgovarajućih uređaja i kanalizacije, otpadne vode bile bi usmjerene u drugom pravcu i to štete uopšte ne bi došlo.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 520/88 od 18. maja 1989. godine)

35.

Član 156. Zakona o obligacionim odnosima

Vlasnik građevinskog objekta odgovara za štetu koja potiče od objekta i u slučaju kad je uzrok štete posljedica greške u građenju.

IZ obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudova tuženi KRO “Komunalno” upravlja kao svojim osnovnim sredstvom, rezervoarom vodovoda. Zbog nepravilno izvedenog odvoda vode iz rezervoara dolazi do natapanja okolnih zemljišta, na kome se nalazi porodična stambena zgrada tužioca. Usljed toga došlo je do klizanja tla i radi toga oštećenje tužiočeve zgrade.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su osnovano tuženog obavezali da izvrši popravku tužiočeve zgrade uzrokovane klizanjem tla ispod zgrade i da radi sprečavanja ponovnog aktiviranja klizišta izradi potpuni zid ili umjesto toga isplati novčanu naknadu u visini vrijednosti materijala i radova potrebnih za otklanjanje štete na zgradi i izradu potpornog zida. Predmetna šteta je nastala iz djelatnosti ove komunalne radne organizacije, koja upravlja rezervoarom i vodovodom pa je tja tuženi dužan naknaditi tužiocu nastalu štetu. ovaj tuženi dužan je naknaditi prouzrokovanu štetu i pored utvrđene činjenice da je uzrok natapanja okolnog zemljišta nepravilno izveden odvod vode u fazi izgradnje rezervoara, jer je nakon izgradnje, rezervoar predat na upotrebu tuženom i od tada zbog isticanja vode iz rezervoara (dakle za vrijeme od kada je rezervoar postao osnovno sredstvo ove komunalne radne organizacije) dolazi do kontinuiranog natapanja okolnog zemljišta koje je uzrokovalo stvaranje klizišta. Zbog toga prigovor revizije da je izvođač radova na izgradnji rezervoara nije pridržavao projektne dokumentacije ne dovodi u pitanje tuženog za prouzrokovanu štetu (član 156. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 587/88 od 15. juna 1989. godine)

36.

Član 156. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Ako dalekovod, izgrađen na nepropisnoj udaljenosti iznad porodične stambene zgrade, ugrožava sigurnost stanara zbog čega zgrada gubi upotrebnu vrijednost, vlasnik zgrade ima

pravo na naknadu štete iako je dalekovod izgrađen uz odobrenje nadležnog organa radi obavljanja opšte korisne djelatnosti.

Iz obrazloženja:

Rastojanje horizontalne projekcije najbližeg provodnika visokonaponskog dalekovoda jačine 380 KW, koji je izgradio tuženi, od tužiočeve stambene zgrade iznosi 4,90 m što predstavlja ozbiljnu i stalnu opasnost po bezbjednost zgrade, jer usljed vremenskih nepogoda i iz drugih razloga (nehotični dodir voda, situacija kada je vod u beznaponskom stanju i slično) može doći do pucanja voda što može izazvati čak i rušenje zgrade, zbog čega je stanovanje u zgradi pogibeljno.

Prema odredbi iz člana 114. Pravilnika o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova ("Službeni list SFRJ", broj 51/73) vođenje visokonaponskih vodova preko zgrada koje služe za stalni boravak ljudi treba ograničiti na izuzetne slučajeve, ako se druga rješenja ne mogu tehnički ili ekonomski opravdati, pri čemu se smatra da vod prelazi preko zgrade i kada je rastojanje horizontalne projekcije najbližeg provodnika manje od 5 metara, pa ova zabrana upućuje na zaključak da postojanje dalekovoda iznad stambene zgrade predstavlja stalnu i realnu opasnost po život ljudi u njoj i pod pretpostavkom da su preduzete sve propisane mjere obezbjeđenja dalekovoda.

Pošto je među strankama u toku postupka bilo nesporno da je tužiočev ugroženi objekat – zgrada namijenjena isključivo za stanovanje ljudi ona je postojanjem dalekovoda visokog napona na rastojanju horizontalne projekcije od svega 4,90 metara izgubila svoju upotrebnu vrijednost, čime ja nastao gubitak u tužiočevoj imovini u visini vrijednosti zgrade, bez obzira na okolnost da li tužilac stanuje u njoj (tužilac zgradu više ne može ni koristiti, niti prodati), pa su zbog toga nižestepeni sudovi pravilno primijenili odredbe iz čl. 155, 185. i 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima kada su zaključili da tužilac trpi štetu u visini protuvrijednosti zgrade prema cijenama važećim na dan donošenja prvostepene presude i da činjenica što tuženi sa članovima svoje porodice ne živi u toj zgradi nema uticaja na drugačije zaključivanje.

Ovakva šteta, kakvu tužilac trpi prelazi normalne granice u smislu odredbe člana 156. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima (zgrada je za tužioca potpuno neupotrebljiva), pa je stoga pravilan i zaključak nižestepenih sudova da je obaveza tuženog da tužiocu naknadi štetu zasnovanu na tom zakonskom propisu iako se elektrodistribucija smatra opštekorisnom djelatnošću, za koju je dobijeno odobrenje nadležnog organa, uključujući i dozvolu za upotrebu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 121/88. od 26. decembra 1988. godine).

37.

Čl. 154. stav 1, 164. i 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu koju pretrpe mentalno zaostala lica zbog nepotpunog nadzora odgovara specijalizovana ustanova u kojoj su bila smještena.

Iz obrazloženja:

Tužilac se nalazio u specijalnom zavodu za mentalno retardiranu djecu. Neposredno pred štetni događaj bio je privremeno smješten u porodicu od koje je sam dolazio u školu, pa se jednog dana sam uputio kući iz S. u L. Propustivši da na vrijeme izađe iz voza u D. i presjedne u voz za L., prilikom izlaska voza iz željezničke stanice iskočio je iz voza i tom prilikom se povrijedio, zbog čega u ovome sporu zahtijeva naknadu štete.

U izloženoj situaciji tuženi zavod je kao specijalizirana ustanova kojoj je tužilac bio povjeren, bio dužan da nad tužiocem vrši potpuni nadzor. Ovakva obaveza tuženog proizilazi ne samo iz prirode njegove djelatnosti, već to slijedi i iz njegovog statuta u kojem stoji da zavod vrši “vaspitanje i obrazovanje lako mentalno retardirane djece, domski smještaj i opskrbu djece u domu i smještaj djece u druge porodice” (član 9) i “kontrolise vaspitanje takve djece smještene u druge porodice” (član 13). Prema tome tuženi nije smio dozvoliti da tužilac sam i bez ikakvog nadzora ili pratnje krene vozom za L.

Odgovornost tuženog za štetu zasniva se na analognoj primjeni odredbe člana 164. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da je izostao nadzor tuženog nad tužiocem, pa tuženi odgovara za štetu i po odredbi iz člana 170- stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 528/88 od 30. maja 1989. godine)

38.

Član 165. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima

Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje njihovo maloljetno dijete starije od sedam godina, ako ne dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice.

IZ obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženikov sin, mlađi od 14 godina, bacanjem kamena na tužioca ovog je povredio. Tužilac je pred svojom kućom sačekao tuženikova sina i još jedno lice, te bacao kamenice na njih, pa su mu ovi to uzvratili; tom prilikom tuženikov sin je povredio tužioca.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi zaključuju da je tuženi kao roditelj štetnika (dijete starije od 7 godina a mlađe od 14 godina) odgovoran za štetu koju je pretrpio tužilac usljed povređivanja i da se ta odgovornost zasniva na zanemarivanju nadzora nad djetetom u konkretnoj situaciji.

Nížestepeni sudovi su pogrešno primijenili pravna pravila imovinskog prava o odgovornosti roditelja za štetu koju učine njihova djeca starija od 7 godina, a mlađa od 14 godina života (sada član 165. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima). Prema ovim pravilima roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuju njihova djeca ovog uzrasta, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice. Odgovornost roditelja se u ovakim slučajevima pretpostavlja, a roditelji mogu dokazivati da nisu krivi, ako su preduzeli adekvatne mjere odgoja i nadzora nad djetetom, pri čemu se podrazumijeva i dužna mjera roditeljske pažnje u svakoj konkretnoj situaciji. Ovo ne podrazumijeva da roditelj prate i nadzire dijete u svim životnim situacijama.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 490/88 od 18. maja 1989. godine)

39.

Član 51. Zakona o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu – raniji

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Specijalizovana organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu usljed nedostatka na upravljačkom mehanizmu motornog vozila koji njen radnik nije uočio prilikom stručnog pregleda vozila.

Iz obrazloženja:

Tadašnjim Zakonom o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu ("Službeni list SFRJ" broj 22/73) propisano je da radna organizacija odgovara za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećim licima (član 51). U konkretnom slučaju, radnik servisa tuženog propustio je da kao stručno lice utvrdi postojanje nedostatka na upravljačkom mehanizmu i otkloni kvar, pri tome pogrešno obavještavajući tužioca da se ne radi o nedostatku, te da vozilo može koristiti. ovakvo ponašanje radnika tuženog imalo je za posljedicu oštećenje tužiteljevog vozila u saobraćajnoj nezgodi nastalog zbog neispravnosti upravljačkog mehanizma. Zbog toga je tuženi odgovoran (nižestepeni sudovi iz okolnosti što tužitelj nije insistirao na opravci vozila, i što je vozio sa neispravnim vozilom, pogrešno zaključuju da je on kriv za nastanak štete, jer se kao lice, koje nema stručno znanje, opravdano pouzdao u mišljenje dato od strane stručnog lica, da se ne radi o nedostatku i da može bezbjedno nastaviti vožnju).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 557/88 od 18. maja 1989. godine)

40.

Član 184. Zakona o obligacionim odnosima

Komunalna organizacija koja održava zelene površine ne može isključiti svoju odgovornost za štetu prouzrokovanu oštećenjem tuđe stvari (automobila) padom trule grane sa stabla, pozivom na to da joj za njenu djelatnost nisu odobrena dovoljna sredstva.

IZ obrazloženja:

na tužiočev automobil koji se kretao ulicom, pala je grana sa obližnjeg drveta i oštetila automobil. U to vrijeme tuženom je bilo povjereno da održava zelene površine u okviru toga i sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala drveća, sa utovarom i odvora stabala i grana.

Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno odlučili tkao što su tuženog obavezali da tužiocu naknadi štetu prouzrokovanu oštećenjem automobila tužioca padom grane na taj automobil. Naime, prema Statutu tuženog (član 11) jedna od njegovih osnovnih djelatnosti bila je uređenje i održavanje parkova, zelenih površina i rekreacionih površina i tu djelatnost tuženi obavlja na osnovu ugovora, programa i predračuna radova, zaključenih i sačinjenih sa OSIZ komunalnih djelatnosti, koji tuženom obezbjeđuje sredstva za ove namjene. Te poslove prema odluci SO u uređivanju, održavanju, obnavljanju i zaštiti zelenih površina i rekreacionih površina i tu djelatnost tuženi obavlja na osnovu ugovora, programa i predračuna radova, zaključenih i sačinjenih sa OSIZ komunalnih djelatnosti, koji tuženom obezbjeđuju sredstva za ove namjene. Te poslove prema odluci SO u uređivanju, održavanju obnavljanju i zaštiti zelenih površina, ova samoupravna interesezna zajednica može povjeriti samo OUR za vršenje takvih poslova (a to je tužena RO). Obzirom na to i da je i za 1984. godinu programom i predračunom radova tuženi se obavezao da na području grada vrši sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala, propustom da psoječe stablo odnosno granu koja se odlomila sa stabla i pala na tužiočev automobil, prouzrokovana je šteta tužiocu, pa je tuženi u obavezi da tu štetu naknadi.

Prigovor tuženog da tuženi program radova, koji su mu povjereni, realizuje u dogovoru sa nadzornim licem OSIZ komunalnih djelatnosti kojim s eozačava koje će konkretno radove izvesti tuženi i da su po takovm dogovoru za 1984. godinu sva sredstva za sječu suhih, oštećenih i slomljenih stabala utrošena za posijecanje suhih stabala i grana u drugoj ulici, ne može se prihvatiti. Tuženi prema onom što je istaknuto, u odnosu prema OSIZ komunalnih djelatnosti Mostar nije izvođač radova koji bi bio dužan da preduzme samo one radove koje konkretno označi nadzorno lice te samoupravne interesne zajednice, već radna organizacija koja kao svoju osnovnu djelatnost vrši uređenje, održavanje, obnavljanje i zelenih površina, dakle i drvoreda, pa kako su programom radova za 1984. godinu obezbijedena odgovarajuća sredstva i za sječu suhih stabala i grana za cijelo područje grada tuženi je bio dužan da

blagovremeno posiječe stablo odnosno granu koja je pala na automobil tužioca (član 184. Zakona o obligacionim odnosima)

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 415/89 od 17. avgusta 1989. godine)

41.

Članovi 185. i 189. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kad otklanjanje oštećenja stvari nije ekonomski opravdano, dosuđuje se naknada štete u novcu po cijenama u vrijeme suđenja:

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je u saobraćajnoj nezgodi koju je prouzrokovao osiguranik tužene, oštećeno motorno vozilo tužioca te da, prema nalazu sudskog vještaka, zbog vrste i stečena oštećenja, opravka nije ekonomski opravdana, odnosno da se radi o totalnoj šteti procijenjenoj po cijenama u vrijeme presuđenja.

Polazeći od navedneog utvrđenja, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev i tuženog obavezali da tužiocu naknadi štetu po procjeni vještaka (član 189. Zakona o obligacionim odnosima), jer je samo dosuđenjem naknade u tom obimu moguće uspostaviti pređašnje stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala (član 185. stav 3. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 605/88 od 8. juna 1989. godine)

42.

Članovi 185. i 189. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kad je oštećeni mogao ukloniti štetu bez većih teškoća sa naknadom koja mu je isplaćena, lice koje odgovara za štetu duguje razliku neisplaćene naknade revalorizovane po cijenama u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, odgovorno lice je dužno da uspostavi stanje koje je bilo prije nego što je šteta nastala, odnosno ako to nije moguće da štetu naknadi u novcu. Ako odgovorno lice do donošenja sudske odluke ne naknadi štetu, visina naknade se određuje po cijenama u vrijeme presuđenja (član 189. ZPP), jer je samo dosuđenjem naknade po cijenama u vrijeme presuđenja moguće uspostaviti pređašnje stanje.

Ako je oštećeni prema okolnostima slučaja, a naročito s obzirom na svoje imovinske mogućnosti, mogao bez većih teškoća otkloniti štetu sa naknadom koja mu je isplaćena, dosuđuje se samo razlika koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate. Samo ta razlika izražena u procentualnoj razmjeri prema pokrivenoj šteti, dosuđuje se po cijenama u vrijeme presuđenja.

Kako je u konkretnom slučaju visina naknade koja je tužitelju pripadala u vrijeme isplate, iznosila 1.528.000 dinara, a tužitelju je isplaćeno 1,460.000 dinara (u koji iznos je zaračunata vrijednost spašenih dijelova automobila koje je tužilac zadržao) proizilazi da mu je isplaćena naknada približna visini naknade u vrijeme isplate, kojom je bez većih teškoća mogao otkloniti štetne posljedice, pa se u konkretnom slučaju stiču uvjeti da se samo razlika naknade koja nije bila pokrivena u vrijeme isplate dosudi po cijenama u vrijeme presuđenja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 681/88 od 14. jula 1989. godine)

43.

Član 188. st. 4. i 5. i člana 194. Zakona o obligacionim odnosima

Nije protivan prinudnim propisima sporazum o naknadi štete koja sukcesivno nastaje (npr. zbog izgubljenog idržavanja) u jednom iznosu.

Iz obrazloženja:

Tužiteljice u ovom sporu zahtijevaju dosuđenje novčane rente na ime naknade štete koju su pretrpjele pogibijom majke u saobraćajnoj nezgodi.

U razlozima drugostepene presude se pravilno konstatuje da u skladu sa odredbom člana 188. u vezi sa članom 194. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kada oštećeni pretrpi štetu koja se sastoji u gubitku izdržavanja, tada se naknade ovakve štete u pravilu određuje u rentnom obliku, ali je odredbama člana 188. st. 4. i 5. Zakona o obligacionim odnosima propisano da se naknada štete propisana odredbom člana 194. istog zakona pod određenim pretpostavkama može odrediti i u kapitaliziranom iznosu, odnosno da štetnik oštećenom umjerno rente isplati jednu ukupnu svotu čija se visina određuje prema visini rente i ostalim relevantnim okolnostima slučaja. Stranke se mogu sporazumjeti, nezavisno od propisanih pretpostavki, o naknadi štete koja sukcesivno nastaje – u jednom iznosu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 650/88 od 15. juna 1989. godine)

44.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

Nema doprinosa oštećenog u prouzrokovanju štete u slučaju kada je štetnik bez opravdanog povoda izazvao verbalni sukob, da bi ga nakon kraćeg prekida i fizički napao.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da se tuženi bez razloga umiješao u dijelov tužioca sa jednim poznanikom psujući mu majku, što je iznerviralo tužitelja, pa se nakon toga upustio u verbalni sukob sa tuženim, odgurnuo ga od sebe i zatim se udaljio. Tuženi je nakon toga otišao u krug stovarišta, u kojem je radio na obezbijedenju, vratio se sa puškom, dozivao tužioca, psujući ga, da se sa njim obračuna, nakon čega se tužilac vratio u namjeri da raščisti odnos sa tuženim. Tuženi je u tom momentu upotrijebio oružje i ranio tužitelja u nogu bez ikakvog opravdanog razloga i izvan službenih prostorija.

Pozivanjem tužitelja, koji se nalazio u pripitom stanju, da se vratio nakon završetka verbalnog sukoba, u koji se tuženi upustio bez ikakvog opravdanog razloga i pucnjem u nenaoružanog tužitelja iz vatrenog oružja, u času kada se ovaj vratio na njegov poziv da se sa njim o bjasni, tuženi je isključivo kriv za prouzrokovanje štete. Stoga su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili prigovor pobijenjene odgovornosti (član 192. Zakona o obligacionim odnosima) i tuženog obavezali na puni obim naknade štete koju je tužitelj pretrpio usljed tjelesne povrede.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 567/88 od 18. maja 1989. godine)

45.

Članovi 191. i 194. Zakona o obligacionim odnosima

Visina naknade štete zbog izgubljenog idržavanja ne zavisi od imovinskih prilika štetnika koji je prouzrokovao štetu krivičnim djelom s umišljajem, niti od potreba oštećenih, nego od

toga koliko oštećeni stvarno gube zbog pogibije lica koje je po zakonu bilo dužno da ih izdržava.

IZ obrazloženja:

Drugostepeni sud je pravilno zaključio da nije od značaja za odluku u ovoj pravnoj stvari kakve su imovinske mogućnosti kao i to da je invalid i da ima povećane izdatke za svoje izdržavanje, jer tužioci zahtijevaju naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja koju je tuženi prouzrokovao krivičnim djelom sa umišljajem, pa je dužan da tu štetu naknadi (tužbenim zahtjevom se ne traži zakonsko izdržavanje, kod koga odluka o takvom zahtjevu zavisi od potreba izdržavanog lica i mogućnosti davaoca izdržavanja). Nema uticaja na odluku u ovoj pravnoj stvari ni to što su tužioci stariji od 15 godina, a ne pohađaju školu (za usmjereno obrazovanje) jer bi, kako to ističe i drugostepeni sud, njihov otac u izvršenju zakonskih obaveza izdržavanja maloljetne djece, doprinio za njihovo izdržavanje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 602/88 od 15. juna 1989. godine)

46.

Član 194. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni koga je poginuli redovno pomagao ima pravo na naknadu štete zbog gubitka vrijednosti pomaganja, iako je naslijedio od poginulog vrijednost koja da je po drugom osnovu ušla u imovinu oštećenog za života davaoca pomoći, ne bi ovoga bila odvrtila da na isti način pomaže oštećenog.

IZ obrazloženja:

Osnovaj je prigovor revizije da su nižestepeni sudovi na štetu tužiteljice pogrešno primijenili materijalno pravo kada tužiteljici nisu dosudili naknadu izgubljenog izdržavanja (pomaganja), od podnošenja tužbe, nego tek od dana kada se u svrhu izdržavanja iscrpe iznosi sa deviznih štednih knjižica koje glase na ime poginule kćerke tužiteljice, a koje je tužiteljica naslijedila.

U takvoj odluci nižestepenih sudova izražen je pograšan pravni stav da bi tuženi bio u obavezi da tužiteljici naknadi ono što je, prema činjeničnim utvrđenjima iz tih presuda, njena kćerka az aživota faktički doprinosila za izdržavanje tužiteljice teko ako tužiteljica ne bi imala drugih sredstava da podmiri svoje životne potrebe.

Nasuprot takvom shvatanju izraženom u nižestepenim presudama, prema odredbi člana 194. Zakona o obligacionim odnosima, izgubljeno izdržavanje (pomaganje), predstavlja gubitak u imovini izdržavanog lica koji se sastoji u onom što bi poginuli faktički doprinosio za njegovo izdržavanje da nije došlo do smrti izdržavatelja, neovisno od toga da li bi se oštećeni mogao izdržavati iz drugih izvora prihoda, ili iz svoje imovine, pa i da je njegova imovina po drugom osnovu uvežana za života poginulog.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 248/88 od 9. februara 1989. godine)

47.

Članovi 194., 200., 201. stav 3. i 204. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju kad u prvostepenom postupku umre tužilac koji je tražio naknadu nematerijalne štete, sud će odbiti tužbeni zahtjev.

IZ obrazloženja:

Tužilac je umro u toku ove parnice prije donošenja prvostepene presude o tužbenom zahtjevu, a predmet tužbenog zahtjeva je isključivo naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, straha i smanjenja životne aktivnosti koje je umrli tužilac trpio usljed zadobijenih tjelesnih povreda. Drugostepeni sud je pravilno primijenio odredbe materijalnog prava kada je, preinačenjem prvostepene presude odbio tužbeni zahtjev (član 204/I Zakona o obligacionim odnosima i čl. 365, 366. i 373. tačka 4. Zakona o parničnom postupku).

Naknada nematerijalne štete onako kako je ona opredijeljena odredbom člana 200. Zakona o obligacionim odnosima (taj oblik naknade štete treba da ublaži negativan uticaj fizičkih patnji uzrokovanih povređivanjem na psihi oštećenog) proizilazi da je to strogo lično pravo koje ne prelazi na nasljednike, odnosno gasi se smrću oštećenog i samo izuzetno, ako je naknada tog oblika štete još prije smrti bila priznata oštećenom pravosnažnom sudskom odlukom može ući u njegovu zaostavštinu kao i svako drugo dospjelo novčano potraživanje (član 204. ZOO).

Kako je tužilac umro prije donošenja prvostepene presude, pravilan je zaključak drugostepenog suda da nakon tog momenta nema mjesta dosuđenju naknade nematerijalne štete koju je tužilac za života pretrpio.

Nisu od uticaja za drugačije presuđenje okolnosti koje se ističu u reviziji da je iza smrti tužioca ostala njegova stara i radno nesposobna supruga, koja je zbog dugogodišnjih parnji tužioca uslijed posljedica pretrpljenih teških tjelesnih povreda i sama trpila duševne patnje i da je ona ostala bez sredstava za izdržavanje, jer se ne radi o oblicima naknade štete koji su bili predmet tužbenog zahtjeva u ovoj parnici, nego o štetu koju trpi sama tužiočeva supruga (oblici materijalne i nematerijalne štete predviđeni u članu 194. i članu 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), pa je stoga ona jedino i ovlaštena da posebnom tužbom van ove parnice traži naknadu štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 246/88 od 9. decembra 1989. godine)

48.

Članovi 165. i 206. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Kad više lica zajedno prouzrokuju štetu, oštećeni može tražiti naknadu i samo od jednog štetnika, odnosno od lica koje odgovara za njegove štetne radnje.

IZ obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju pboiane presude utvrđeno je da je mlđb. sin tuženog sa još dvoje mlđb. djece zapalio sijeno tužioca.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo (član 165. stav 4. u vezi sa članom 206. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) kada je prvostepenu presudu preinačio i tuženog obavezao da tužitelju naknadi preostale 2/3 pretrpljene štete u skladu sa postavljenim zahtjevom, jer za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno, svi učesnici odgovaraju solidarno. Stoga oštećenom – tužiocu, pripada pravo da traži naknadu i samo od jednog solidarnog dužnika, a solidarnom dužniku, koji isplati više nego što iznosi njegov udio u prouzrokoivanju štete, pripada pravo da u posebnoj parnici traži od ostalih dužnika da mu naknade ono što je platio za njih (član 206. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 574/88 od 18. maja 1989. gdoine)

49.

Član 206. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Nije relevantan prigovor tuženog da za štetu odgovaraju i druga lica, koja su je prouzrokovala radeći nezavisno jedno od drugoga (zagađenje rijeke koja je prouzrokovalo pomor ribe) ako iz njegovih navoda ne proizilazi da bi se mogli utvrditi njihovi udjeli u prouzrokovanju štete.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da udruženju sportskih ribolovaca (na koje je SO K. prenijela korištenje i upravljanje tekućicama rijeke) naknadi štetu (član 46. Zakona o slatkovodnom ribarstvu -. "Službeni list SRBiH", broj 35/79). Visina naknade štete obračunata je u skladu sa odredbama Pravilnika o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu ribljem fondu ("Službeni list SRBiH", broj 11/80).

Tuženi u reviziji iznosi nove činjenice, da organizacija udruženog rada iz K. ispuštaju otpadne materije u rijeku D, da je gasovod na dva mjesta u toku 1980. godine prekopa u koritu rijeke i da su obilne kiše u ovim godinama stvarale velike bujice. ovi navodi (i pod pretpostavkom da bi istaknute tvrdnje bile istinite), ne dovode u pitanje odluku donesenu u ovoj pravnoj stvari, jer bi se radilo o šteti koju je prouzrokovalo više lica, a iz navoda tuženog ne proizilazi da bi se njihovi udjeli mogli utvrditi (član 206. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), pa svi odgovaraju solidarno, a to znači da za cijelu obavezu odgovara svaki dužnik. Prema tome, ako se i prihvati da su, osim tuženog, i drugi subjekti učestvovali u prouzrokovanju štete, tuženi je dužan u cijelosti naknaditi tužiocu štetu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 396/88 od 13. aprila 1989. godine)

50.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Naručilac odgovara trećem licu za štetu prouzrokovanu izvođenjem radova na nepokretnosti i u slučaju kada je ugovorom o građenju izvođač preuzeo obvezu naknade štete.

IZ obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su tuženog naručioca radova obavezali da solidarno sa prvotuženim izvođačem radova, naknadi tužitelju štetu nastalu na njegovim nekretninama u vezi sa izvođenjem radova na izgradnji tunela. Ovo stoga, jer prema odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, naručilac i izvođač radova na nepokretnosti solidarno odgovaraju trećim licima za štetu koja nastane u vezi sa izvođenjem radova. Oštećenom pripada pravo da traži naknadu od svih ili samo jednog solidarnog dužnika, a solidarni dužnik koji isplati više nego što iznosi njegov udio u prouzrokovanju štete može tražiti od drugog dužnika ono što je platio z anjega (član 298. Zakona o obligacionim odnosima).

Za odgovornost tuženog - naručioca radova bez značaja je sporazum zaključen sa izvođačem radova kojim je svoju odgovornost ograničio u odnosu na izvođače za štetu uzrokovanu trećim licima, u vezi sa izvođenjem radova kojim je svoju odgovornost ograničio u odnosu na izvođače za štetu uzrokovanu trećim licima, u vezi sa izvođenjem radova, kao i okolnosti da li je izvođač pri izvođenju radova odstupio od zaključenog ugovora sa naručiocem radova, odnosno da li je radove izvodio stručno ili ne. Navedena okolnost može imati značaja samo u regresnoj parnici između tuženog i izvođača radova ukoliko bi se utvrdilo da je šteta uzrokovana nestručnim izvođenjem radova, odstupanjem od projekta i slično.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 572/88 od 18. maja 1989.,. godine)

51.

Član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Opština koja je bila sunaručilac (suinvestitor) izgradnje javnog puta odgovara za štetu prouzrokovanu izvođenjem građevinskih radova na nekretninama trećih lica bez obzira što je program izgradnje donijela skupština republike.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi prilikom izgradnje regionalnog puta uništene su jele i omorilke na nekretninama tužioca kč.br. 23/52 i 23/53 (koje nisu ekspropisane). Investitori gradnje (naručioc) su bili tužena Opština i Republička zajednica za puteve , a izvođač V.P. 5401.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili osnovanost potraživanja tužioca u odnosu na tuženu Opštinu S.V. za naknadu štete. Prema odredbi člana 207. Zakona o obligacionim odnosima, naručilac i izvođač radova na nekretnini solidarno odgovaraju trećem licu za štetu koja mu nastane u vezi sa izvođenjem tih radova, pa tužena kao jedan od naručilaca (suinvestitor) ovih radova odgovara solidarno sa izvođačem radova za prouzrokovanu štetu. Za odgovornost tužene bez značaja je okolnost što je kao suinvestitor preuzela procentualno manju finansijsku obavezu.

U reviziji se ponavljaju dosadašnje tvrdnje tužene da je Skupština SRBiH donijela Program rekonstrukcije i modernizacije puteva u Bosni i Hercegovini, ali to ne isključuje odgovornost tužene opštine, koja je po ugovoru za izgradnju ovog regionalnog puta učestvovala kao jedan od naručilaca (investitora) gradnje puta.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 391/88 od 20. aprila 1989. godine)

52.

Član 170. stav 1. i član 207. Zakona o obligacionim odnosima

Član 67. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

Izvođač radova odgovara za štetu prouzrokovanu rušenjem građevinskog objekta iako je podignut u putnom pojasu bez odobrenja nadležnog organa.

Iz obrazloženja:

Odgovornost tuženog prosuđuje se primjenom člana 170. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78). Prema ovoj zakonskoj odredbi, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima radio onako kako je trebao, pa akko u toku postupka pred nižestepenim sudovima nije utvrđeno da su radnici tuženog prilikom nastanka štetnog događaja radili nepravilno, a tuženi, koji je izvodio radove je stručna izvođačka organizacija i kao takav je u skladu sa odredbom člana 18. stav 2. citiranog Zakona o obligacionim odnosima, u izvršavanju obaveza iz svoje profesionalne djelatnosti bio dužan da postupa s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka), to u konkretnom slučaju tuženi nema nikakvog opravdanja za prošust usljed kojeg je tužiocu nanesena šteta rušenjem njegovog bazena za vodu. Osim toga tuženi odgovara za štetu po članu 207 ZOO.

Nije relevantan prigovor tuženog da je tužilac bazen izgradio bez odobrenja za građenje, u putnom pojasu. Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u spisu slijedi da je tužilac bavezn za vodu "izgradio 12 godina prije podnošenja tužbe", da su njegovo postojanje od tada pa do rušenja nadležni organi tolerisali. U vrijeme izgradnje baveza bio je na snazi Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 37/67i 36/71), koji je u članu 25. stav 3. propisivao širinu

zaštitnog pojasa u kojem nije bilo dopušteno građenje različitih objekata, uključujući i rezervoare, ali samim tim tuženom, kao izvođaču radova, nije pripadalo pravo da poruši tužiočev rezervoar niti okolnost što je taj objekat izgrađen bez potrebnih odobrenja, tuženog može osloboditi obaveza da tužiocu naknadi na taj način pričinjenu štetu.

Vlasnik ekspropisane zgrade (ili dijela zgrade) izgrađene bez odobrenja nema pravo na naknadu samo u postupku eksproprijacije (član 67. stav 1. Zakona o eksproprijaciji).

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 645/88 od 8. juna 1989. godine)

53.

Član 106. Zakona o redovnim sudovima

Lice koje je oslobođeno od optužbe nema pravo na naknadu štete koja mu je prouzrokovana oduzimanjem putne isprave u krivičnom postupku ako ta radnja nije posljedica nezakonitog ili nepravilnog rada sudije.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 106. stav 1. Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 31/73), štetu koju sudija u vršenju sudske funkcije svojim nezakonitim ili nepravilnim radom učini građanima ili pravnim licima odgovara društveno – politička zajednica čija skupština bira sudije.

Protiv tužioca vođen je krivični postupak kod nadležnog suda zbog osnovane sumnje da je zajedno sa još tri lica dana 31. januara 1981. godine lišio života K.J. te na taj način počinio krivično djelo ubistva iz člana 36. KZ SRBiH, pa su dana 1. februara 1981. godine organi bezbjednosti tužiocu oduzeli putnu ispravu, u skladu sa odredbom člana 43. stav 1. tačka 1. u vezi sa članom 45. stav 1. Zakona o putnim ispravama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ("Službeni list SFRJ", broj 30/79). Nadalje, iz opisanih činjeničnih utvrđenja proizilazi da sud u krivičnom postupku, protiv tužioca nije postupao protivpravno, već su sve radnje tokom vođenja istrage i na glavnom pretresu preduzete u skladu sa zakonskim propisima. Imajući u vidu težinu krivičnog djela koje je tužiocu stavljeno na teret i činjenicu da se tužilac prije krivičnog događaja nalazio na privremenom radu u inostranstvu, istražni sudija je s razlogom zahtijevao od nadležnog organa unutrašnjih poslova da se tužiocu do okončanja krivičnog postupka oduzme putna isprava. Krivični postupak protiv tužioca vodio se bez nepotrebnog odugovačenja, a tužiocu je odmah nakon donošenja oslobađajuće prvostepene presude, a prije njene pravomoćnosti, iako je supsidijarni tužilac uložio žalbu, vraćena oduzeta putna isprava. Ocjenom ovih činjenica pravilno je zaključeno da su konkretnom slučaju nisu bili ispunjeni zakonom propisani uslovi da se tužena obaveže da tužiocu naknadi štetu koju je on zbog vođenja opisanog krivičnog postupka pretrpio, jer nije bilo ni nezakonitog, ni nepravilnog rada sudije u krivičnom postupku. Odgovornost za štetu društveno – političke zajednice nezavisno od toga da li je prouzrokovana nepravilnim radom sudije, propisana je smao u slučaju neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode (članovi 541 – 549. ZKP).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 652/88 od 15. juna 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

54.

Član 210. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Član 256. st. 1. i 3. Zakona o udruženom radu (raniji tekst)

Radna organizacija koja je stekla osnovno sredstvo (poslovne prostorije) bez pravnog osnova (na temelju usmenog ugovora o građenju), duguje solidarno sa kasnije organizovanom osnovnom organizacijom udruženog rada (u vrijeme sticanja radnom jedinicom radne organizacije), koja koristi poslovne prostorije kao svoje sredstvo, naknadu za štećeno bez osnova.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je prvotuženi RO Dom zdravlja sa tužiteljicom u 1979. godini usmeno zaključio ugovor o izgradnji poslovnog objekta, da ga je tužiteljica izgradila, te da je objekat tehnički pregledan 27. maja 1985. godine (dok je Radna jedinica apoteka bila u sastavu RO Dom zdravlja) i predat prvotuženom. Nakn toga dana 30. juna 1985. godine iz RO Doma zdravlja izdvojena je poslovna jedinica – apoteka i obrazovana OOUR Apoteka – drugotužena koja koristi poslovni objekt.

Polazeći od takvog činjeničnog stanja prvostepeni sud je pravilno obavezao tužene da tužiteljici solidarno plate iznos koji odgovara knjigovodstvenoj vrijednosti poslovnog objekta.

Između tužiteljice i RO Doma zdravlja zaključen je usmeni ugovor o građenju i izvršen samo od jedne ugovorne strane (tužiteljice). Prema odredbama člana 630. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ugovor o građenju mora biti zaključen u pismenoj formi. Obaveza iz usmeno zaključenog ugovora između tužiteljice i tuženog RO Doma zdravlja nisu od obje ugovorne strane (nego samo od jedne) izvršene, pa nisu ispunjene pretpostavke za konvalidaciju ugovora o građenju prema odredbama člana 73. ZOO.

Prilikom ispunjavanja ugovora o građenju od strane tužiteljice koji zbog nedostatka forme ne proizvodi pravno djejestvo (stav 1. člana 70. ZOO), došlo je do prelaska društvenih sredstava, kojim upravljaju radnici tužiteljice, u društvena sredstva kojima upravljaju radnici tuženog Doma zdravlja, odnosno kasnije u društvena sredstva kojima upravljaju radnici tužene OOUR Apoteka.

Izgradnju poslovnog objekta tužiteljica je započela na osnovu usmenog ugovora o građenju. Tuženi su stekli korist prelaskom društvenog sredstva na upravljanje njihovim radnicima radnjom tužiteljice u ispunjavanju usmenog ugovora o građenju – stav 3. člana 210. ZOO, očekujući da nastane opravdavajući pravni osnov (pisani ugovor o građenju) koji treba da opravda činjenje na osnovu usmenog ugovora o građenju. Očekivani opravdavajući osnov (pisani ugovor o građenju) nije nastupio, pa su činjenjem tužiteljice tuženi stekli društvena sredstva bez osnova. Tužiteljica je pravno neosnovano osiromašena, te je stekla pravo da zahtijeva povraćaj datog ili njegovu protivvrijednost.

Drugotužena OOUR Apoteka organizovana je od radne jedinice prvotuženog. Obaveze prvotuženog nastale su do upisa u sudski registar organizovanja nove osnovne organizacije (drugotuženog OOUR Apoteka) te, na osnovu člana 256. st. 1. i 3. Zakona o udruženom radu, važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između partijskih stranaka (“Službeni list SFRJ” broj 53/76), za njih tuželjici solidarno odgovaraju prvotuženi (organizacija od koje je organizovan drugotuženi) i drugotuženi (nova osnovna organizacija koja je organizovana od dijela prvotuženog), bez obzira na to ko od tuženih sada koristi poslovne prostorije koje je izgradila tužiteljica.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 387/88 od 14. juna 1989. godine)

55.

Član 217. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome je osnovni (Opštinski) sud vratio veći broj istorodnih stvari (farmerki) nego što mu je bio oduzeo u krivičnom postupku, koji je kasnije obustavljen, dužno je da te stvari vrati Opštini, ili ako to nije moguće da joj plati njihovu protivvrijednost, da bi Opština mogla vratiti ili platiti njihovu protivvrijednost drugom licu kome su bile oduzete takođe u krivičnom postupku koji je kasnije obustavljen.

Iz obrazloženja:

U toku krivičnog postupka od tužitelja je oduzeto sedam farmerki, koje su bile njegovo vlasništvo, a od J.O. dvadeset farmerki. nakon obustavljanja krivičnog postupka, 4. februara 1985. godine tužitelju je umjesto sedam farmerki pogrešno vraćeno još deset koje su u krivičnom postupku bile oduzete J.O.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su odbili protivtužbeni zahtjev sa obrazloženjem da tužena nije vlasnik predmetnih farmerki, pa da stoga nije ni aktivno legitimisana na podnošenje vlasničke tužbe nego da bi takav zahtjev prema tužitelju mogao istaći samo J.O.

Opravdano se u reviziji navodi da su nižestepene presude zasnovane na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Prema odredbi člana 215. Zakona o krivičnom postupku, predmeti privremeno oduzeti u krivičnom postupku, imaju se vratiti vlasniku odnosno držaocu, ako postupak bude obustavljen. U skladu sa navedenom zakonskom odredbom postoji obaveza tužene opštine da J.O. vrati farmerke, koje su od njega oduzete.

S obzirom na izloženo pogrešno nižestepeni sudovi nalaze da tužena zahtijeva vraćanje farmerki odnosno isplatu njihove protivvrijednosti kao vlasnik (ne radi se o reivindikacionoj tužbi) nego o tužbi za vraćanje stvarni pogrešno predato trećem licu da bi ih u skladu sa obavezom iz naprijed navedene zakonske odredbe mogla vratiti vlasniku od koga su oduzete u krivičnom postupku.

U ovom slučaju nastao je pravni odnos koji je sličan pravnom odnosu upotrebe tuđe stvari u korist trećeg, pa je treći dužan vratiti stvar, odnosno ako to nije moguće, naknaditi njeu vrijednost (član 217. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 418/88 od 20. aprila 1989. godine)

56.

Član 218. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 26. i 27. Zakona o željeznicama

Samoupravna interesna zajednica koja upravlja putem, dužna je da željezničkoj transportnoj organizaciji naknadi polovinu troškova održavanja i korišćenja uređaja za zatvaranje saobraćaja, kada se put obezbjeđuje ručnim putem – spuštanjem rampe, bez obzira što željezničari koju rukuju rampom dežuraju u čuvarskoj kućici pored prolaza.

IZ obrazloženja:

U ovoj parnici tužilac zahtijeva naknadu polovine troškova koje je imao na održavanju odnosno upotrebi (korišćenju) uređaja za zatvaranje saobraćaja na putnom prelazu, pozivajući se na obavezu tužene stipulisane u članu 26. stav 2. zakona o željeznicama (“Službeni list SRBiH” broj 41/79).

Prvostepeni sud je utvrdio da put koji prelazi željeznički kolosijek ima karakter ulice u nasljeju, kojom upravlja tužena, pa je dužna da snosi polovinu troškova održavanja

(korišćenja) uređaja za zatvaranje saobraćaja, u smislu naprijed navedenog propisa. Kako ovu zakonom propisanu obavezu tužena nije ispunjavala, dužna je da tužiocu, u smislu člana 218. Zakona o obligacionim odnosima, naknadi učinjene izdatke.

U smislu člana 26. stav 3. naprijed spomenutog Zakona o željeznicama, željeznička transportna organizacija nema pravo na naplatu troškova za zatvaranje i čuvanje putnog prelaza samo ako se zaštita saobraćaja vrši iz službenog mjesta iz kojeg se vrši regulacija saobraćaja na putnom prelazu. Među parničnim strankama je nesporno da se na putnom prelazu zaštita saobraćaja obavlja spuštanjem rampe "brklje" ručnim putem, a ne automatski, djelovanjem uređaja iz neke službene prostorije. Okolnost da se čuvari – radnici koji rukuju rampom nalaze u kućici pored rampe, da bi pazili na signalne uređaje koji upozoravaju na nailazak voza, ne može dovesti do zaključka da se iz te službene prostorije reguliše saobraćaj na putnom prelazu.

Kod ovakvih činjenica prvostepeni sud je osnovano našao da je tužena u obavezi da naknadi tužiocu polovinu troškova zatvaranja i čuvanja putnog prelaza, u smislu člana 26. naprijed spomenutog zakona, koji se sastoje od bruto ličnih dohodaka ranika na putnom prelazu koji rukuje sredstvima za osiguranje (u smislu člana 27. stav 2. tačka 4. citiranog zakona, ovi izdaci su uvršteni u troškove održavanja putnog prelaza).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 568/88 od 26. juna 1989. godine)

57.

Član 219. Zakona o obligacionim odnosima

Projektant koji nije u cjelosti izradio idejno rješenje za enterijer prem augovoru o autorskom djelu nema pravo na naknadu po ugovoru, ali ako je naručilac ipak koristio nedovršeno djelo duguje projektantu naknadu u visini koristi koju je imao od upotrebe tog djela.

IZ obrazloženja:

Tužilac i tuženi zaključili su ugovor o autorskom djelu kojim se tužilac obavezao da će za tuženog izraditi idejno rješenje sa enterijerom za objekat motela, a da će mu za to tuženi isplatiti naknadu u iznosu od 120.000 dinara. Na osnovu nalaza i mišljenja vještaka je utvrđeno da se dokumentacija koja se nalazi u spisu ne može smatrati idejnim rješenjem. Projekat je manjkav i bez grafičkih i neophodnih tekstualnih priloga, bez tehničkog opisa i drugih elementarnih podataka. Prezentirani projekat je "između idejnog rješenja, idejnog projekta i izvedbenog projekta". Zbog toga se ne može prihvatiti da je tužilac ispunio svoje obaveze iz ugovora o autorskom djelu.

Polazeći od izloženog, prvostepeni sud je zaključio da tužilac nema pravo na autorsku naknadu propisanu odredbom člana 27. stav 4. Zakona o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", broj 19/78), pa je tužbeni zahtjev odbio.

Međutim, iz razloga prvostepene presude, a niti iz dokumentacije sadržane u predmetnom spisu, ne budi se da li je i u kojoj mjeri tuženi koristio tužiočev projekat, odnosno, na osnovu čega je izvedena dogradnja i adaptacija objekta motela pa se zbog takvog propusta činjenično stanje ukazuje nepoptuno utvrđenim. Naime, ukoliko je tužiočev projekat, bez obzira na nedostatke na koje se u nalazu i mišljenju vještaka ukazuje, tuženi koristio prilikom dogradnje i adaptacije objekta, tužiocu pripada odgovarajuća naknada.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 57/88 od 27. februara 1989. godine)

58.

Član 132. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Strana koja vraća avans nakon raskida ugovora zbog neispunjavanja dužna je platiti zatezne kamate od dana prijema avansa i kada nije kriva za raskid ugovora, a nije od značaja što nije bilo ugovoreno plaćanje kamata na avans od prodaje robe.

IZ obrazloženja:

Tuženi neosnovano prigovara da je za odlučivanje o tužbenom zahtjevu bilo relevantno utvrditi čijom je krivicom došlo do raskida ugovora. Utvrđivanje krivnje je relevantno za naknadu štete kdo raskida ugovora zbog neispunjavanja u slučajevima predviđenim odredbama članova 124. do 129. Zakona o obligacionim odnosima, što nije predmet ovog spora.

Članom 132. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima propisano je da je stranka koja vraća novac dužna platiti zateznu kamatu od dana kada je isplatu primila. Ova zakonska odredba utvrđuje obavezu plaćanja kamata od dana prijema isplate bez obzira na krivnju za raskid ugovora i neovisno od prava na naknadu štete. Bez značaja je navod tuženog da je ugovoren avans bez kamata. Ugovorne odredbe o avansu predstavljaju volju stranaka usmjerenu na ispunjenje ugovora, a ne za slučaj njegovog raskida.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 271./89 od 31. maja 1989. godine)

59.

Član 277. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezne kamate treba obračunati primjenom divizora 365, odnosno 366., prema stvarnom broju dana u kalendarskoj godini.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je primjenio kamatni devizor koji uzima da godina uvijek ima 360 dana, pa slijedom toga održava platni nalog na snazi i za iznos od 2.164 dinara. Odnose parničnih stranaka trebalo je, međutim, razriješiti primjenom obračuna kamata koji dane računa tačno po kalendaru, a godinu za 265 (366 dana) na što upućuje i član 32. stav 1. Samoupravnog sporazuma banaka o polici kamatnih stopa (prečišćeni tekst, od 17. novembra 1986. godine) donesene od strane Izvršnog odobra Udruženja banaka Jugoslavije.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 305/88 od 25. aprila 1989. godine)

PRAVO OSIGURANJA

60.

Članovi 99., 100. i 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Kod utvrđivanja da li je radna mašina oštećena u požaru "samohodni stroj" po pravilima osiguranja i kao takva isključena iz osiguranja od rizika požara, treba cijeliti sve njene tehničke karakteristike i posebno kako je razvrstana po jugoslovenskim standardima.

Iz obrazloženja:

Iz polise osiguranja potpisane od stranaka 23. maja 1983. godine proizilazi da je tužilac osigurako kod tužbeno svoja osnovna sredstva od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti,

te da su Uslovi za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti sastavi dio ugovora (član 902. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima).

Prvostepeni sud utvrđuje da je radna mašina – finišer za polaganje asfalta navedena u izreci međupresude bila osigurana od rizika požara na dan 29. septembra 1983. godine.

U pomenutim uslovima je (član 1. stav 4. tačka 4) navedeno da ne mogu biti predmet osiguranja kopnena motorna vozila, prikolice i samohodni strojevi, sem u nekim izuzetnim okolnostima, pa finišer, ako predstavlja samohodni stroj, nije obuhvaćen osiguranjem. U polisi osiguranja nije predviđeno odstupanje od odredaba člana 1. stav 4. tačka 4. uslova za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, koje bi, inače bilo moguće u smislu člana 902. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima. Pomenutim Uslovima (član 1. stav 3. tačka 16.) predviđena je mogućnost ove vrste osiguranja samo za samohodne strojeve poljoprivrednog gazdinstva, no i to pod uslovom da je to posebno ugovoreno i u polisi označeno, kako porizilazi iz uvodne rečenice pomenutog stava.

Prvostepeni sud nalazi da se ne može pouzdano zaključiti da je finišer samohodni stroj, pa da bi zbog toga bio isključen iz osiguranja. pri tom sitiče da u uslovima osiguranja tuženog nije bliže određen pojam samohodnog storja, te se tumačenje nejasne odredbe ne može vršiti na štetu osiguranika. Poziva se i na nalaz i mišljenje vještaka o funkciji i tehničkoj klasifikaciji finišera, iz koje proizilazi da se radi o radnoj mašini koja obavlja proizvodni rad (polaganje asfalta), a da joj je transport samo pomoćna operacija u tehnološkom redu izvršenja posla.

Prvostepeni sud opravdano smatra da nejasne odredbe uslova osiguranja treba tumačiti u korist osiguranika (član 100. ZOO), ali se u konkretnom slučaju odredbe člana 1. stav 4. tačka 4. Uslova za osiguranje od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti, ne mogu, samo zbog okolnosti da nije bliže definisan pojam samohodnog stroja, tumačiti tako da se ne mogu primijeniti ni u slučaju kada se pouzdano utvrdi da je neka stvar iz osiguranog skupa stvari, samohodni stroj po pravilima mašinske struke. Samohodni stroj u smislu uslova osiguranja, treba razlikovati od kopnenog motornog vozila, te nije bitno što finišer ne spada u motorna vozila, koja bi bila podložna registraciji radi saobraćaja na javnom putu.

Treba imati u vidu i da se počev od 1984. godine propisuje poseban jugoslovenski standard za vozila unutrašnjeg transporta (Pravilnik o jugoslovenskom standardu za vozila unutrašnjeg transporta – “Službeni list SFRJ”, broj 47/84), te da se po tom pravilniku klasifikacija i nomenklatura vozila unutrašnjeg transporta isamohodnih vozila označava sa JUS Z.S. 3.201 (primjenjuje se od 7. septembra 1984. godine). Bilo je neophodno, radi razjašnjenja da li je finišer samohodni stroj, zatražiti od Saveznog zavoda za standardizaciju iz Beograda, podatke o tome da li se na sporni finišer (čije detaljne tehničke karakteristike treba dati) odnosi nekih od jugoslovenskih standarda (propisi o jugoslovenskim standardima primjenjivali su se i na uvezene proizvode, u smislu člana 6. tada važećeg Zakona o standardizaciji – “Službeni list SFRJ”, br. 38/77 i 11/80). Bliži opis jugoslovenskih standarda dat je u posebnoj ediciji Saveznog zavoda za standardizaciju, te treba podatke o klasifikaciji finišera tražiti u toj ediciji.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 598/88 od 10. jula 1989. godine)

MJENIČNO PRAVO

61.

Članovi 154. i 155. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 7. i 13. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Član 16. Zakona o mjenici.

Ako je prvi imalac mjenice – remitent bio odnosno morao biti svjestan da prima mjenicu radi obezbjeđivanja plaćanja mimo propisanih zakonskih uslova i da njenom naplatom može biti prouzrokovana šteta banci – avalisti za trasanta, odvara za štetu po opštima pravilima.

IZ obrazloženja:

Ako se utvrdi da tužiteljica – banka, avalista mjenice, nema mogućnosti regresa od trasanta, prvostepeni sud je dužan provesti dokaze na okolnosti da li je tuženi – remitent ispunio obaveze po osnovu kojih je primio mjenicu, te da li je mogao, u smislu člana 16. ZOP, indosirati mjenicu trećem licu i tako ovom omogućiti naplatu mjenične svote od tužiteljice – avaliste.

Bilo je neophodno utvrditi i da li je tuženi primio mjenicu unutar propisanih rokova za predaju zavisno od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa (član 7. stav 5. tačka 1. stav 6. i stav 8. ZOP), odnosno da li je mjenica bila ispravno popunjena u pogledu datuma izdavanja (član 7. stav 7. i stav 11. ZOP). Okolnost da je tuženi primio mjenicu sa avalom tužiteljice sa pogrešnim datumom izdavanja i po proteku propisanih rokova, moglo bi upućivati na zaključak da je bio, odnosno morao biti svjestan da mjenicu koristi mimo propisanih zakonskih ovlaštenja i da takvim načinom korištenja može tužiteljici prouzrokovati štetu.

Nakon utvrđenja ovih prvo relevantnih činjenica provostiepeni sud će ocijeniti da li je tužiteljici prouzrokovana šteta radnjom tuženog, da li se ta radnja može upisati u krivicu tuženog i da li postoji uzročna veza između radnje radnje i nastale štete. U vezi sa tim, prvostepeni sud će imati u vidu da je za isplate mjenice po ZOP predviđen automatizam, jer SDK vrši naplatu sa računa dužnika, a ako na njegovom računu nema sredstava, naplata se vrši sa računa avaliste, tako da tužiteljica nije bila u mogućnosti da se koristi prigovorima iz člana 16. Zakona o mjenici (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46 i “Službeni list SFRJ”, broj 16/65 i 54/70). Uz postojanje navedenih uslova osnovan bi bio zahtjev tužiteljice za naknadu štete u visini prijednosti neispunjenih obaveza tuženog po osnovu po kojem je primio mjenicu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 353/88 od 14. juna 1989. godine)

62.

Članovi 43., 85. i 91. Zakona o mjenici

Zastarjelost potraživanja imaoca mjenice zbog neosnovanog obogaćenja nekog od mjeničnih dužnika počinje teći prvo narednog dana po isteku roka za podizanje amortizacionog protesta i na tok zastarjelosti ne utiče postupak amortizacije mjenice.

IZ obrazloženja:

U smislu odredaba člana 85. Zakona o mjenici, trasant, akceptant i indosant čije su se mjenične obaveze ugasile usljed toga što su propuštena činjenja propisana radi održavanja mjenice ako su se na njegovu štetu neosnovano obogatili.

Prvostepeni sud utvrđuje da tuženi nije podigao protest zbog neplaćanja mjenice (amortizacioni protest) u smislu člana 91. stav 1. Zakona o mjenici.

U tom slučaju tuženi je kao imalac mjenice, u smislu člana 52. stav 1. Zakona o mjenici, izgubio mjenična prava protiv indosanta, trasanta i ostalih obveznika, izuzev akceptanta, usljed toga što su propuštena činjenja propisana radi održavanja tih prava, te u smislu člana 85. stav 1. Zakona o mjenici, trasant, akceptant i indosant odgovaraju imao mjenice ako su se na njegovu štetu neosnovano obogatili. U smislu stava 3. ovog člana, odgovornost zbog neosnovanog obogaćenja zastarijeva za tri godine.

Odluka o amortizaciji nestale prejudicirane mjenice predstavlja osnov za tužbu zbog neosnovanog obogaćenja (član 85. stav 2. Zakona o mjenici). Mjenica kod kje je propuštena radnja protesta postaoje prejudicirana protekom roka u kome je imalac mjenice mogao izvršiti tu radnju, u smislu člana 43. stav 3. Zakona o mjenici i prvog narednog dana počinja da teče rok zastarjelosti u smislu člana 85. stav 3. Zakona o mjenici. Prema odredbama članova 78-85. Zakona o mjenici, kao i prema odredbama članova 381. do 393. Zakona o obligacionim odnosima, u vezi sa članom 85. stav 3. Zakona o mjenici, postupak amortizacije mjenice ne utiče na tok zastare potraživanja po osnovu neosnovanog obogaćenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 746/88 od 31. maja 1989. godine)

STAMBENO PRAVO

63.

Član 21. Zakona o stambenim odnosima

Član porodičnog domaćinstva vlasnika stana ne stiče pravo da koristi stan poslije njegove smrti kao nosilac stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Da bi prvotužena nakon smrti svoje bake, kao član njenog porodičnog domaćinstva, mogla steći status nosioca stanarskog prava na ranijem stanu u smislu odredbe člana 21. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst), kao i po odredbama ranijeg republičkog i saveznog zakona, potrebno je da je njena baka imala status nosioca stanarskog prava, jer se radi o izvedenom pravu. Taj status, međutim, njega baka nij emogla steći ni po ranijim ni po sadašnjim propisima o stambenim odnosima, jer pravo korištenja vlastitog stana predstavlja ovlaštenje prava vlasništva, pa vlasnik ne može imati stanarsko pravo na svom stanu.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 37/89 od 20. aprila 1989. godine)

64.

Čl. 21. i 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

U parnici radi otkaza ugovora zbog nekorištenja stana, ne može se ni kao prethodno pitanje riješiti da li članovi porodičnog domaćinstva koji su ostali u stanu, nakon preseljenja nosioca stanarskog prava u drugi stan, ispunjavaju uslove za daljnje korištenje stana.

Iz obrazloženja:

Među parničnim strankama nije sporno da je tuženi preselio u stan u Zl. te da je prestao koristiti sporni stan.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da su u stanu koji je tuženi dobio na korištenje od tužioca, nakon što ga je tuženi prestao koristiti, ostali njegov brani drug i sin sa suprugom i sinom.

Polazeći od izloženih činjenica nižestepeni sudovi su ocijenili da su se stekli uslovi za otkaz ugovora o korištenju spornog stana iz člana 47. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) jer tuženi ne koristi stan, a ni jedno od navedenih lica nije imalo pravo, po odredbi člana 21. stav 2. pomenutog zakona, da nastavi korištenje spornog stana.

Članom 47. stav 1. navedenog zakona propisano je da se otkaz ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava može dati i kad on i članovi njegovog porodičnog domaćinstva, koji su zajedno sa njim stanovali, prestanu da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci.

Kako su nižestepeni sudovi utvrdili da bračni drug i sin tuženog, koji su članovi njegovog porodičnog domaćinstva i koji su stanovali s njim, nisu prestali da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci, i koriste ga za potrebe stanovanja, to nisu ispunjeni uslovi iz navedenog zakonskog propisa da se nosiocu stanarskog prava – tuženom otkáže ugovor o korištenju stana. Okolnost što članovi porodičnog domaćinstva tuženog, obzirom da mu je stan dodijeljen i za njih, nisu imali pravo da nastave sa korištenjem stana, nije odlučna za pravilnu primjenu člana 47. Zakona o stambenim odnosima. Za primjenu ove odredbe jedino je odlučno da li nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koriste stan za potrebe stanovanja, odnosno otkaz ugovora o korištenju stana može se dati po tom propisu samo ako nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva lično ne koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci za potrebe stanovanja.

Tužilac je tužbom tražio da se usvoji otkaz ugovora o korištenju stana na osnovu člana 47. pomenutog zakona, pa je obzirom na navedeno ovaj zahtjev neosnovan.

Međutim, ovakva odluka suda ne sprečava tužioca da iz razloga predviđenih u odredbi člana 22. stav 3. istog zakona traži iseljenje lica koja su nakon iseljenja nosioca stanarskog prava u drugi stan ostale u stanu, a za koja smatra da, po odredbi člana 21. stav 2. navedenog zakona, nemaju pravo da nastave sa korištenjem stana. O tom zahtjevu međutim odlučuje stambeni organ a ne sud.

Zbog izloženih razloga osnovani su navodi revizije da su nižestepeni sudovipogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvojili tužbeni zahtjev iz osnova navedenog u članu 47. Zakona o stambenim odnosima, te da se iseljenje lica koja su ostala u stanu iza tuženog, u postojećoj situaciji, može tražiti iz osnova predviđenog u članu 22. stav 3. istog zakona i to u upravnom postupku koji je predviđen članom 22. stav 3. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 662/88 od 14. jula 1989. godine)

65.

Član 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

O zahtjevu davaoca stana na korištenje iz člana 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima radi iseljenja člana porodičnog domaćinstva nije nadležan da odlučuje sud ni poslije proteka roka od tri godine.

IZ obrazloženja:

Tužilac je nosilac prava raspolaganja i davalac stana na korištenje, koji je ranije bio dodijeljen majci tuženog. Stan su, osim tuženog i njegove majke, koristili još i njegov očuh, te njegovo troje djece, sve do 11. juna 1981. godine, kada su ova lica, izuzev tuženog preselila u drugi stan, koji je očuhu tuženog dodijelila druga organizacija udruženog rada. U zahtjevu za dodjelu na korištenje drugog stana očuh tuženog naveo je sva prednja lica kao članove porodičnog domaćinstva i bračnog druga kao nosioca stanarskog prava.

Prema odredbi člana 22. stav 3. prečišćenog teksta Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), davalac stana na korištenje ima ovlaštenje da traži iseljenje iz stana onih lica koja su kao članovi porodičnog domaćinstva ostala u stanu poslije prestanka korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava, a ti članovi porodičnog domaćinstva nemaju pravo da nastave korištenje stana u smislu odredbi člana 21. stav 2. tog zakona. Ovakav zahtjev za iseljenje prema izričitoj odredbi člana 22. stav 3. ovog zakona podnosi se organu uprave za stambene poslove, a i to po isteku roka od tri mjeseca od kada je nosilac stanarskog prava prestao koristiti stan. obzirom na to o zahtjevu kakav je tužilac postavio u tužbi nije nadležan da rješava ni redovan sud, niti neki samoupravni sud, već organ uprave.

Ne može se prihvatiti pravni stav nižestepenih sudova da je u konkretnom slučaju nadležan redovan sud analognom primjenom odredaba člana 30. stav 2. i stav 7. Zakona o stambenim odnosima, prema kojima o zahtjevu za ispražnjenje stana nezakonito useljenog lica odlučuje stambeni organ, ako od useljenja do pokretanja postupka nije proteklo više od tri godine, a ako je istekao taj rok da davalac stana na korištenje može zahtijevati ispražnjenje stana kod nadležnog suda u roku od daljnjih pet godina. Odredba člana 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84), pa ni ranijeg člana 18. stav 3. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74), ne može se tumačiti tako da je po isteku određenog roka nadležan sud da odlučuje o iseljenju članova porodičnog domaćinstva, koji su ostali u stanu po prestanku korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava. Sem toga po zakonu pravni status članova porodičnog domaćinstva u odnosu na ovlaštenja koja imaju u korištenju stana, pa i mogućnost da nastave korištenje stana u zakonom predviđenim slučajevima nakon što nosilac stanarskog prava prestane koristiti stan, bitno su drugačiji nego što je položaj u kome se nalazi nezakonito useljenje lica, pa njihovo izjednačavanje u odnosu na mogućnost da se zahtijeva njihovo iseljenje putem suda, nakon isteka određenog prethodnog roka, ne može se prihvatiti. Analogii, koja je primijenjena u konkretnom slučaju primjenom odredbe člana 30. stav 7. citiranog Zakona o stambenim odnosima, nema mjesta, jer to nisu slični slučajevi, a pored toga primjena analogije bila bi odstupanje od jasne zakonske norme (član 22. stav 3. tog zakona) kojom je regulisana nadležnost organa uprave.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 142/89 od 17. avgusta 1989. godine)

66.

Član 19. stav 2, član 22. stav 1. i član 24. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

Okolnost što je nakon dodjele stana na korištenje, a prije zaključenja ugovora o useljenju u stan, razveden brak, ne lišava drugog supruga prava da useli u stan i da, ako izostanke međusobni sporazum, pokrene vanparnični postupka, u kome će sud odlučiti ko će od razvedenih bračnih drugova ostati nosilac stanarskog prava.

IZ obrazloženja:

Predmetni stan je tuženom dodijeljen za njegovu četvoročlanu porodicu, koju su tada sačinjavale parnične stranke, kao bračni drugovi, te njihovo dvoje maloljetne djece.

Nakon donošenja rješenja o dodjeli stana tuženom, a prije useljenja i zaključenja ugovora o korištenju stana, došlo je do razvoda braka parničnih stranaka i tuženi je zasnovaio novi brak. Time se ne mijenjaju uslovi pod kojim mu je stan dodijeljen na korištenje, pa je neosnovan navod tuženog da se s obzirom na novostvorenu situaciju, njegovo pravo na stan cijeni prema vremenu useljenja u stan. Akt o dodjeli stana, koji predstavlja osnov sticanja, donijet je prije razvoda braka između tužiteljice i tuženog. Prema odredbama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) ugovor o korištenju stana zaključuje se na osnovu akta o dodjeli stana, pa je mjerodavno porodično stanje sticaoca u vrijeme dodjele

stana, a ne u vrijeme zaključenja ugovora o korištenju stana. Stoga odredba člana 19. stav 2. citiranog Zakona o stambenim odnosima prema kojoj “ugovor o korištenju stana zaključuje jedan od bračnih drugova koji živi u zajedničkom domaćinstvu”... izražava redovno stanje, kao pretpostavku za sticanje stanarskog prava bračnog druga, a ne izuzetnu situaciju kao što je to u konkretnoj prilici slučaj, koja nastaje povodom razvoda braka koji je uslijedio nakon donošenja akta o dodjeli stana na korištenje, a prije useljenja i zaključenja ugovora o korištenju stana. Ako u vremenu između donošenja akta o dodjeli stana na korištenje i zaključenja ugovora korištenju stana dođe do razvoda braka, a bračni drug kome je dodijeljen stan zaključi ugovor o korištenju stana na temelju neizmijenjenog akta o dodjeli stana na korištenje koji je donijet s obzirom na njegovo dosadašnje porodično stanje, uključujući i bračnog druga s kojim se kasnije razveo, tada i razvedenom bračnom drugu pripada pravo da traži useljenje u stan i da se nakon useljenja smatra sunosiocem stanarskog prava u smislu odredaba iz člana 19. Zakona o stambenim odnosima. Ako se nakon toga razvedeni bračni drugovi ne sporazumiju ko će od njih ostati nosilac stanarskog prava, po zahtjevu jednog od njih, o tome odlučuje sud u vanparničnom postupku, u smislu člana 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 514/88 od 11. maja 1989. godine)

67.

Član 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Pri određivanju nosioca stanarskog prava, ako su stambene potrebe razvedenih supruge podjednake, prednost ima ona bračni drug kome je stan dodijeljen na korištenje.

Iz obrazloženja:

Po odredbama člana 20. stav 1. Zakona o stambenim odnosima u konkretnom slučaju egzistiraju takve okolnosti koje daju prednost protupredlagatelju da bude nosilac stanarskog prava. U približno podjednakim ostalim okolnostima (da su oba bračna druga penzionisana lica, istog zdravstvenog stanja, da imaju po jednog člana porodičnog domaćinstva koji imaju vlastite prihode) opredjeljuje odluku da protupredlagatelj bude određen za nosioca stanarskog prava to što je on dobio stan na korištenje (zamjenom) i to kao ratni vojni invalid.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 15/89 od 14. septembra 1989. godine)

68.

Član 24. Zakona o stambenim odnosima

Sportska organizacija (nogometni klub) kao i svako drugo društveno pravno lice na može se ugovorom obavezati da će svome radniku (fudbaleru) dodijeliti stan na korištenje jer se društveni stanovi dodjeljuju na korištenje po kriterijima koji su utvrđeni samoupravnim opštim aktom davaoca stana na korištenje.

Iz obrazloženja:

Tuženi se ugovorom obavezao da će tužiocu “dodijeliti na korištenje dvosoban konforan stan u novogradnji na lokaciji kompleksa “Babina rijeka”.

Tuženi kao davalac stana na korištenje, društveno pravno lice, se ne može obavezati da će nekom dodijeliti stan na korištenje, samo po kriterijima i na način koji su utvrđeni samoupravnim opštim aktom, kako je to sada propisano odredbom člana 24. Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst), odnosno, kako je to vrijeme zaključenja ugovora između partijskih stranaka, bilo propisano odredbom člana 20. tada važećeg Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74).

Prednje važi za sve davaoca stanova na korištenje iz društvenog vlasništva, pa prema tome, i za sportske organizacije, koje su, po Zakonu o fizičkoj kulturi ("Službeni list SRBiH", broj 3/77, prečišćeni tekst, sa izmjenama i dopunama u broju 19/84), u smislu odredaba čl. 9. do 13. društvene organizacije, odnosno društveno pravna lica.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 145/88 od 15. decembra 1988. godine)

69.

Čl. 22. i 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Po proteku tri godine od bespravno useljenja davalac stana na korištenje može podnijeti tužbu sudu radi ispražnjenja stana ako je upravni postupak za iseljenje obustavljen.

IZ obrazloženja:

Budući tužiteljica, kao nosilac prava davanja spornog stana na korištenje, nije u roku od tri godine po useljenju tužioca u sporni stan, u smislu odredbe člana 30. stav 1. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst), uspjela sa zahtjevom za iseljenje tužioca iz tog stana u upravnom postupku, jer je postupak obustavljen, ispunili su se uslovi iz člana 30. stav 7. citiranog zakona, za podnošenje tužbe za ispražnjenje stana redovnom sudu.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 16/89 od 31. maja 1989. godine)

70.

Član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Član 228. Zakona o udruženom radu

Tuženi koji su po iseljenju svog oca samovlasno uselili u prostorije tužioca, dužni su da ih predaju tužiocu bez obzira da li su te prostorije po svojoj namjeni stan ili poslovne prostorije.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da se prostorije koje koriste tuženi za stanovanje ne mogu smatrati stanom u smislu člana 3. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) na kome se može steći stanarskog pravo, već da se radi o prostorijama iz člana 4. stav 1. tačka 1. istog Zakona.

IZ činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da su tuženi uselili u navedene prostorije u decembru 1985. godine, bez saglasnosti tužioca, nakon što se otac tuženog iz njih iselio.

Tuženi, dakle, bez pravnog osnova koriste prostorije koje su osnovno sredstvo tužioca (član 185. Zakona o udruženom radu – "Službeni list SFRJ" broj 11/88 – prečišćeni tekst), pa mu pripada pravo da traži predaju u posjed ovih prostorija (član 228. Zakona o udruženom radu).

No, sve i da se radi o stanu u smislu odredaba Zakona o stambenim odnosima, tuženi u vrijeme useljenja u stan nisu bili članovi porodičnog domaćinstva oca tuženog, u smislu člana 6. stav 2. anvedenog zakona, pa su se nezakonito uselili u stan u društvenoj svojini. Tada bi davaocu stana na korištenje – tužiocu, u smislu člana 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima, pripadalo pravo da kod nadležnog suda zahtijeva ispražnjenje stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 91/89 od 14. jula 1989. godine)

71.

Član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima**Član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Tužba za iseljenje lica koje je bez pravnog osnova uselilo u stan na kojem postoji pravo svojine ne zastarijeva, a prekluzivni rok se odnosi na tužbu za povraćaj stana u društvenoj svojini.

IZ obrazloženja:

Useljenjem u stan koji je u svojini tužiteljice, nakon 1. juna 1974. godine kao dana stupanja na snagu republičkog Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74) tužena nije mogla steći stanarsko pravo na tom stanu ni pod kakvim uslovima, pa ni uz ispunjenje pretpostavke da je u taj stan uselila bez pravnog osnova na osam godina prije podnošenja tužbe u ovoj parnici, jer je u članu 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima propisan prekluzivni rok za tužbu zbog iseljenja iz stana u društvenoj svojini. Tužba za iseljenje iz stana na koji postoji pravo svojine nije prekludirana niti je podložna zastari (član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 37/89 od 20. aprila 1989. godine)

72.

Član 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava može zahtijevati da se isele iz stana njegov sin i snaha koji mu remete mir međusobnim svađama.

IZ obrazloženja:

Tuženi su se uselili u stan na kojem je tužiteljica nosilac stanarskog prava, bez njenog odobrenja, dok je ona bila na bolničkom liječenju. Tokom svog boravka u stanu tuženi su, prema daljim utvrđenjima, ometali tužiteljicu u normalnom korištenju stana, jer je prvotuzeni (sin tužiteljice) dolazio naveče kasno u stan u alkoholisanom stanju, pa je često između njega i njegove supruge – drugotuzene, dolazilo do svađa i fizičkih obračuna, tako da galama u kasne noćne sate uznemirava tužiteljicu, a s druge strane drugotuzena je izazivala svađe i sukobe i sa tužiteljicom, jer (kako je to sama objasnila u svom iskazu u svojstvu parnične stranke) takve je naravi da ne može da čuti).

Polazeći od ovakvih činjeničnih utvrđenja ovaj revizijski sud nalazi da način na koji su tuženi uselili u stan, kao i ponašanje tuženih prilikom korištenja stana, predstavlja opravdan razlog, koji tužiteljica nije skrivila, kakav podrazumijeva citirana odredba iz člana 28. ranijeg Zakona o stambenim odnosima, odnosno sada član 31. prečišćenog teksta tog zakona, zbog kog aje osnovan zahtjev tužiteljice, kao nosioca stanarskog prava, da zahtijeva njihovo iseljenje iz stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 247/88 od 9. februara 1989. godine)

73.

Čl. 6. i 31. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava (primalac izdržavanja) uz zahtjev za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju zbog poremećaja međusobnih odnosa u zajednici života, može tražiti da se davalac izdržavanja iseli iz stana iako je stekao status člana porodičnog domaćinstva.

IZ obrazloženja:

Tuženi je, s obzirom da je stan koristio na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju više od pet godina, stekao status člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava tužitelja u smislu odredbe člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SRBiH. Prema odredbi člana 31. stav 2. navedenog zakona, nosilac stanarskog prava može iz opravdanih razloga, koje sam nije skrivio, od svakog korisnika stana, osim od maloljetne djece, bračnog druga, kao i lica koja su bračni drugovi po zakonu dužni da izdržavaju, tražiti iseljenje iz stana ostavljajući mu za iseljenje primjeran rok, koji ne može biti kraći od 30 dana.

Zbog izrazito grubog reagovanja tuženog na alkoholisano stanje tužitelja odnosi stranaka su poremećeni do stepena nemogućnosti daljnje zajednice života, a to je opravdan razlog zbog kojeg tužitelj može zahtijevati iseljenje tuženog. Pravilno su ocijenili nižestepeni sudovi da je alkoholizam bolest pa se dovođenje u alkoholisano stanje kao i svako drugo ponašanje izazvano bolešću, ne može pripisati u krivnju tužitelju.

Neosnovani su navodi revizije da bi do primjene odredbe člana 31. stav 2. navedenog zakona moglo doći samo ukoliko postoji razlog za iseljenje i u odnosu na članove porodičnog domaćinstva tuženog (suprugu i djecu), pa kako u konkretnom slučaju odnosi između ovih lica i tužitelja nisu poremećeni, da se ne stiču uslovi za primjenu navedene zakonske odredbe. Naime, ugovor o doživotnom izdržavanju kao osnov sticanja statusa člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, odnosno korisnika stana u smislu člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, zaključen je između tužitelja i tuženog, pa je samo tuženi posao član porodičnog domaćinstva tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 420/88 od 20. aprila 1989. godine)

74.

Član 35. Zakona o stambenim odnosima**Član 54. Zakona o stambenim odnosima SFRJ**

Zahtjev nosioca stanarskog prava da mu davalac stana na korištenje, odnosno zajednica stanovanja, plate naknadu za popravak stana zastarijeva u opštem zastarnom roku, a ne mora se staviti u prijeboj sa stanarinom.

IZ obrazloženja:

Tužilac je nosilac stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini. U ovom stanu tužilac je u maju 1970. godine izvršio opravke. Ne plaća stanarinu, jer nije zaključio ugovor o korištenju stana nakon što je 1977. godine stan predat tuženoj samoupravnoj insteresnoj zajednici na upravljanje (ranije je stanarinu plaćao organizaciji koja mu je dodijelila stan na korištenje).

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužioca da se tuženi obaveže da mu naknadi troškove opravke stana uz obrazloženje da je takvo potraživanje zastarjelo. Pored toga su naveli da ovo poraživanje ne bi bilo osnovano i da nije zastarjelo zbog toga što tužilac nije zahtijevao da tuženi izvrši opravku stana, te da tužilac ne plaća stanarinu i da u smislu člana 35. Zakona o stambenim odnosima SRBiH nema ovlaštenja da izdatke za opravku stana odbije od stanarine.

Osnovano se u reviziji ističe da nižestepeni sudovi, odlučujući u ovoj pravnoj stvari, nisu imali u vidu odgovarajuće materijalno – pravne propise, koji su važili u vrijeme kada su učinjeni predmetni izdaci, odnosno vrijeme kada je tužilac podnio kod suda zahtjev da se tuženi obaveže da mu naknadi izdatke za ovu opravku.

Potraživanje tužioca predstavlja verzijski zahtjev za izdatke učinjene za prednika tuženog, koji je ovaj po navodima tužioca bio dužan učiniti gazdujući (upravljajući) stanom u društvenoj svojini, kojeg koristi tužilac. Prema tome tužilac ne zahtjeva naknadu štete kao je označio svoje novčano potraživanje, a nižestepeni sudovi prihvatili takvo označenje tužiočevog potraživanja. Zastaru ovakvog verzijskog zahtjeva (koji je postavljen u aprilu 1980. godine, za izdatke učinjene u maju 1970. godine), trebalo je razmatrati prema opštem zastarnom roku iz člana 14. Zakona o zastarjelosti potraživanja ("Službeni list FNRJ", broj 40/53), koji je bio na snazi u vrijeme nastanka odnosa.

U vrijeme kada su učinjeni izdaci za opravku stana, važio je savezni Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 11/66) i prema odrebi člana 54. tog zakona, nosilac stanarskog prava imao je pravo zahtijevati od organizacije za gazdovanje stambenim zgradama da se izvrše popravke stana, a ako to organizacija ne učini, nosilac stanarskog prava mogao je sam popravku učiniti i od stanarine odbiti učinjene troškove. Pri tome potrebno je istaknuti da ovom odredbom nije bilo propisano ograničenje da nosilac stanarskog prava ne može samostalno zahtijevati naknadu ovih troškova (bez prebijanja sa stanarinom koju plaća nosilac stanarskog prava), pa se ne može prihvatiti pravni stan nižestepenih sudova da zbog toga što tužilac ne plaća stanarinu nije osnovano samostalno potraživanje tužioca za naknadu troškova za opravku stana.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 590/88 od 15. juna 1989. godine)

75.

Članovi 21, 22. i 47. Zakona o stambenim odnosima

Nema osnova za otkaz ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava koji je bio prinuđen da privremeno pređe u drugi stan radi njene iznemoglog i bolesnog roditelja.

IZ obrazloženja:

Utvrđen je da je tužena, sa majkom i sinom sporni stan prestala da koristi najmanje dvije godine prije podnošenja tužbe, jer da su se poslije smrti brata tužene preselila u njegov stan, a u spornom stanu su samo držale stvari i zimmicu, što se ne može smatrati korištenjem stana u smislu odredbe člana 2. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst), te da su se zato stekli razlozi da se, u smislu odredbe člana 47. stav 1. citiranog zakona, tuženoj otkáže ugovor o korištenju stana (zbog nekorištenja u trajanju dužem od šest mjeseci neprekidno).

U reviziji se, međutim, opravdano ukazuje na to da nižestepeni sudovi uopšte nisu cijenili navode tužene isticane u toku postupka prema kojim je ona, zajedno sa majkom i sinom, nakon smrti brata, prešla u njenog stan, zato što je njena majka (koja je također u međuvremenu umrla), pred kraj života bila teški bolesnik, zbog čega je morala da preše u konforniji stan, (sporni stan nije zadovoljavao ni najosnovnije uslove stanovanja, budući da je bio jako trošan i prokišnjavao, nije imao kupatila, a imao je i druge nedostatke).

Prema odredbi člana 47. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima, nosiocu stanarskog prava ne može se dati otkaz ugovora o korištenju stana ako se nalazi u domu starih, iznemoglih, penzionera i slično. Šira interpretacija ovog propisa podrazumijeva da se otkaz ugovora o korištenju stana ne može dati ni članu porodičnog domaćinstva koji je zbog pružanja neophodne pomoći staroj, bolesnoj i iznemogloj osobi koja je radi zdravstvenih problema i neophodne njege bila prinuđena da privremeno preseli u bolji smješaj, jer je u tom slučaju odlazak iz stana uslovljen analognim razlozima kakve ima u vidu vitirani zakonski propis. Zato je u konkretnom slučaju provođenjem odgovarajućih dokaza trebalo razmotriti da li je odlazak sada umrle majke tužene i same tužene, koja ju je pratila, u drugi stan bio

uslovljen neophodnošću liječenja i njege majke, jer se u tom slučaju prelaza tužene i njene majke u drugi stan ne bi mogao smatrati razlogom za otkaz ugovora o korištenju stana iz člana 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 340/88 od 9. marta 1989., godine)

76.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Okolnost što nosilac stanarskog prava koji je sa porodicom preselio u drugo mjesro povremeno navraćao u stan, nije prepreka za otkaz ugovora o korištenju stana ako se njega kćer koja je bila ostala u stanu preselila u drugi stan.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 47. Zakona o stambenim odnosima za zaključak o osnovanosti tužbenog zahtjeva bilo je dovoljno utvrditi odlučne činjenice da je nekorištenje stana od strane svih članova porodičnog domaćinstva tuženog trajalo duže od šest mjeseci i da ne postoji zapreka koju ima u vidu odredba člana 48. istog zakona, obzirom da okolnost da je tuženi u toku postupka isticao prigovor da je uz saglasnost svoje ranije organizacije udruženog rada privremeno prešao na rad u Split još 1973. godine.

Prema sadržini zapisnika o glavnoj raspravi tuženi je u odgovoru na tužbu izričito priznao odlučne činjenice, da je on još 1973. godine zasnovao stalni radni odnos u Splitu, da je u Splitu zaposlen na neodređeno vrijeme i njegova supruga i da sa njima živi i jedna od njihovih kćerki, od kada samo povremeno borave u spornom stanu, kao i da je tada u stanu bila ostala sama druga kćerka tuženog koja je u u junu mjesecu 1984. godine sa svojim suprugom preselila u drugi stan u kome trajno zadovoljava svoje potrebe stanovanja. Time su ispunjeni uslovi predviđeni u članu 47. Zakona o stambenim odnosima za osnovanost tužbenog zahtjeva, jer je očigledno da period nekorištenja stana traje duže od šest mjeseci.

Prema izričitoj odredbi iz člana 47. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, smatraće se da je nosilac stanarskog prava prestao da neprestano koristi stan (što se odnosi i na članove njegovog porodičnog domaćinstva) i u slučaju kada samo povremeno navraća u stan.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 133/88 od 8. decembra 1988. godine)

77.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Nema prepreke za otkaz ugovora o korištenju stana licu koje ga , sa članovima svog porodičnog domaćinstva, ne koristi duže od šest mjeseci, ako za to vrijeme obavlja poslove na terenu (40-50 kilometara udaljeno od mjesta stanovanja) odakle mu je obezbijeđen svakodnevni besplatan prevoz u mjesto gdje ima stan.

Iz obrazloženja:

Tuženi je odmah nakon što je zaključio ugovor o korištenju stana omogućio licu koje nije član njegovog porodičnog domaćinstva, da koristi cijeli stan, a ni on niti njegova supruga koja je član njegovog porodičnog domaćinstva, lično ne koriste stan za podmirenje potreba stanovanja korz period duži od šest mjeseci, čime su se i po ojceni ovog suda stekli uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana, u smislu člana 47. Zakona o stambenim odnosima.

Nižestepeni sudovi su pravilno ocijenili da činjenica što je tuženi u vrijeme nekorištenja stana obavljao poslove u drugom mjestu ne predstavlja zapreku koja ima u vidu odredba člana 47.

stav 1. tačka 6. Zakona o stambenim odnosima, zbog koje se ne bi mogao usvojiti otkaz ugovora o korištenju stana, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da tuženikov rad na terenu nije iziskivao stalni boravak na tom području, pa kada se pri tome ima u vidu mala udaljenost između mjesta rada i mjesta u kome se nalazi stan, kao i činjenica da su tuženom u OUR-u mogli biti naknađeni troškovi svakodnevnog odlaska i povratka do mjesta rada, očigledno je da je odsustvovanje iz stana nije bilo uzrokovano razlozima koje ima u vidu odredba člana 48. istog zakona.

Supruga tuženog, prema činjeničnim utvrđenjima nižestepenih presuda, takođe nije bila spriječena da iz razloga navedenih u članu 47. stav 1. tačka 6. pomenutog zakona, koristi stan, pa se i na osnovu ove okolnosti može zaključiti o izraženoj stvarnoj namjeri tuženoga i njegove supruge da ne koriste sporni stan za svrhu za koju je on namijenjen: trajno podmirenje potreba stanovanja.

Za otkaz ugovora po članu 47. pomenutog Zakona o stambenim odnosima nije odlučno da li tuženi ima na drugi način riješene stambene potrebe.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 510/88 od 2. juna 1989. godine)

78.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Vlasnik stana (davalac stana na korištenje) ne može tražiti ispražnjenje stana (dijela stana) zbog nekorištenja, a da ne traži otkaz ugovora o korištenju stana, ali i u slučaju kad nema izričitog zahtjeva, sud će odbiti tužbeni zahtjev samo ako utvrdi da ne postoje razlozi za otkaz ugovora o korištenju stana.

Iz obrazloženja:

Tužilac je vlasnik dvosobnog stana u kome stanuje tužena. Ali tužena je kao osoba u poodmaklim godinama života i lošeg zdravstvenog stanja, smještena u centru za zaštitu punoljetnih lica.

Prvostepeni sud je odbio zahtjev tužioca jer je ocijenio da se nije moglo pouzdano utvrditi da će tužena trajno ostati u domu u koji je smještena, a drugostepeni sud je odbio žalbu tužioca i potvrdio prvostepenu presudu zbog toga što se nisu ispunili uslovi iz člana 47. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima (Prečišćeni tekst – “Službeni list SRBiH”, broj 14/84) za davanje otkaza ugovora o korištenju stana.

Tačno je da se tužbenom ne daje otkaz ugovora o korištenju stana, kako se navodi u reviziji, već se traži samo predaja u posjed jedne sobe. Međutim, iz činjeničnih navoda sadržanih u tužbi i navoda tužioca u postupku koji su vodili nižestepeni sudovi, proizilazi da se predaja u posjed traži isključivo zbog otkazanog razloga sadržanog u članu 47. stav 1. pomenutog zakona. Pravni osnov korištenja stana tužilac ne dovodi u pitanje, a pored toga, među parničnim strankama nije bilo sporno da tužena koristi stan kao nosilac stanarskog prava. Da bi mogao realizovati svoj zahtjev usmjeren na predaju u posjed stana od nosioca stanarskog prava, davalac stana na korištenje mora prethodno dati otkaz ugovora o korištenju stana. Takav otkaz se daje tužbom. Međutim, ako nema takvog zahtjeva, sud mora, kao prethodno pitanje, raspraviti da li su se ispunili uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana, jer bez toga ne može odlučiti o osnovanosti zahtjeva za predaju u posjed stana.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su, na osnovu činjenice da tužena ne koristi navedenu sobu duže od šest mjeseci zbog toga što je smještena u Centru za zaštitu punoljetnih lica ocijenili da se nisu ispunili uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana u smislu člana 47. stav 1. navedenog zakona, odnosno da postoji izuzetak predviđen u odredbi

tačke 3. tog zakonskog propisa, zbog posebnih okolnosti usljed kojih se ne može dati otkaz ugovora o korištenju stana iako period nekorištenja traje duže od 6 mjeseci.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 511/88 od 2. juna 1989. godine)

79.

Član 67. Zakona o stambenim odnosima

Davaoci izdržavanja nisu stekli pravo da nastave koristiti stan koji je bio suvlasništvo primaoca izdržavanja, nakon njegove smrti, ali ako su po ugovoru o doživotnom izdržavanju stekli pravo suvlasništva u času njegove smrti imaju pravo da do uređenja odnosa sa ostalim suvlasnicima (nasljednicima) ili diobe nastave koristiti stan.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su tužitelji suvlasnici na spornoj stambenoj zgradi sa dijelom 5/6, da je ostavilac bio suvlasnik sa dijelom 1/6, da je za života koristio cijelu stambenu zgradu, da su sa njim od 1977. godine, živili tuženi, kojima je prvo testamentom a kasnije ugovorom o doživotnom izdržavanju, ostavio svoj suvlasnički dio, te da su tuženi nakon njegove smrti nastavili da koriste stambenu zgradu.

Opravdano se u reviziji navodi da je o tužbenom zahtjevu trebalo odlučivati primjenom odredaba Zakona o svojinsko pravnim odnosima. Ostavilac je, kako to slijedi iz činjeničnog utvrđenja, prvo sačinio svojeručni testament, a potom ugovor o doživotnom izdržavanju, kojim svoj suvlasnički dio za slučaj smrti ostavlja tuženima.

Ukoliko je punovažan ugovor o doživotnom izdržavanju, tuženi su u momentu smrti ostavioca postali suvlasnici na spornoj stambenoj zgradi, pa se u tom slučaju ne bi moglo smatrati da je koriste bez pravnog osnova.

Tužioci bi kao suvlasnici imali pravo da zahtijevaju razvrgnuće zajednice nekretnina u smislu člana 16. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ili uređenje suvlasničkih odnosa, a u tom postupku po članu 67. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, tuženi mogu pod propisanim uslovima zahtijevati da im se prizna pravo korištenja stambene zgrade.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 634/88 od 8. juna 1989. godine)

80.

Član 73. Zakona o stambenim odnosima

Redovni sud je nadležan za suđenje o zahtjevu sustanara za poništenje odluke skupštine opštine (kao davaoca stana na korištenje) o dodjeli na korištenje ispražnjenog dijela stana drugom licu.

Iz obrazloženja:

Tužiteljev zahtjev se odnosi na poništenje rješenja Skupštine opštine G. o dodjeli stana na korištenje, jer da je to rješenje doneseno suprotno odredbi člana 73. stav 1. Zakona o stambenim odnosima, iz koje proizilazi da se na ispražnjeni dio stana može proširiti samo preostali sustanar, što bi u konkretnom slučaju bio on – tužitelj.

Polazeći od suštine tužbenog zahtjeva i činjeničnih navoda na kojima je zasnovan, kao i svojstva parničnih stranaka, (tužilac se ne nalazi u radnom odnosu sa tuženom, kao ni lice kome je stan dodijeljen na korištenje), ovaj sud nalazi da se u konkretnom slučaju ne radi o sporu iz nadležnosti suda udruženog rada, ni o upravnom sporu (radi se o aktu raspolaganja

protiv koga se ne može pokrenuti upravni spo), nego o građansko pravnom sporu koji ima u vidu odredbe člana 34. stav 1. tačka 1e. Zakona o redovnim sudovima SRBiH, pa je za suđenje nadležan osnovni redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 81/89 od 25. maja 1989. godine)

PORODIČNO PRAVO

81.

Član 69. stav 2. Porodičnog zakona

U parnici o tužbenom zahtjevu nasljednika radi utvrđenja da je postojao razlog za razvod braka naveden u tužbi ostavioca koji je umro u toku postupka nsu relevantne pravne posljedice koje pogađaju preživjelog supruga u slučaju usvajanja tužbenog zahtjeva.

Iz obrazloženja:

U ovoj pravnoj stvari Đ.M. podnio je tužbu protiv tužene, radi razvoda braka iz razloga predviđenog odredbom člana 55. Porodičnog zakona SRBiH. U toku trajanja postupka za razvod braka umro je tužilac, pa su njegovi nasljednici “nastavili postupka” u smislu člana 69. stav 2. Porodičnog zakona SRBiH, radi utvrđenja da je postojao osnov za razvod braka.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je između tužene i njenog umrlog bračnog druga postojao osnov za razvod braka. Odnosi između supružnika su bili u toj mjeri poremećeni (međusobne svađe i tuće u dužem vremenskom periodu), da je njihov zajednički život postao nepodnošljiv i to je razlog za razvod braka po odredbi člana 55. Porodičnog zakona SRBiH.

Ovakvu odluku nižestepeni sudovi su donijeli u skladu sa zakonom, pa prigovori revizije da je odluka “formalistička” i da vijeća nižestepenih sudova, koja us ovako odlučila, nisu bila svjesna posljedica koja će za tuženu proizaći iz takve odluke (gubitak prava nasljedstva iza umrlog i gubitak prava na porodičnu penziju) nisu osnovani, jer je za odluku u ovom predmetu relevantno samo to da li je do smrti tužioca postojao razlog za razvod braka iz člana 55. Porodičnog zakona SRBiH koji je bio istaknut u tužbi radi razvoda braka.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 599/88 od 15. juna 1989. godine)

82.

Član 89. stav 3. i član 93. Porodičnog zakona

Okolnost što je majka malodobnog djeteta bila osuđena na kaznu zatvora, koju je u međuvremenu izdržala, sama po sebi ne čini je nepodnobnom za vaspitavanje djeteta.

Iz obrazloženja:

Kada sud u bračnom sporu odlučuje o zaštiti i vaspitanju djece, odgovarajuću odluku donosi imajući u vidu interese djece. U ovoj pravnoj stvari (polazeći od mišljenja Stručnog tima za zaštitu braka i porodice Centra za socijalni rad i izjašnjenje mldb. B.L. (da želi živjeti sa majkom) nižestepeni sudovi su utvrdili činjenice na osnovu kojih su mldb. djecu stranaka povjerali na zaštitu i vaspitanje tužiteljici. Takva odluka je i po ocjeni ovog suda u interesu mldb. djece.

Tuženi je u postupku kod nižestepenih sudova isticao, a to ponavlja i u reviziji, da je tužiteljica oglašena odgovornom zbog krivičnog djela pronevjere i da je osuđena na kaznu

zatvora u trajanju od godinu dana koju je izdržala, te da ta okolnost tužiteljicu čini nepobnom za vaspitanje djece. U vezi s tim ispravno nižestepeni sudovi zaključuju da navedena okolnost ne isključuje mogućnost vršenja roditeljskog prava jer je utvrđeno da osuda za učinjeno krivično djelo nema uticaja na podobnost tužiteljice da pruža zaštitu i vaspitanje djece koja su joj povjerena.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 486/88 od 18. maja 1989. godine)

83.

Član 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku

Član 279. stav 2. Porodičnog zakona.

Ne postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka ako je u izreci presude navedeno da je tuženi dužan predati nekretnine roditelju malodobnog tužioca, a u obrazloženju – malodobnom tužiocu, jer po zakonu roditelji upravljaju imovinom maloljetnika.

Iz obrazloženja:

Okolnost da je izrekom prvostepene presude odlučeno da tužena nekretnine vrati zakonskoj zastupnici tužilaca, a u obrazloženju da ih preda tužiocima, ne čini presudu nejasnom, pa time nije počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku. Prema odredbi člana 279. stav 2. Porodičnog zakona SRBiH imovinom maloljetne djece upravljaju njihovi roditelji, pa je u skladu sa tom zakonskom odredbom odluka da tužena predmetne nekretnine preda zakonskoj zastupnici mlodb. tužilaca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 492/88 od 11. maja 1989. godine)

84.

Član 281. Porodičnog zakona

U načelu nekretnine maloljetnika ne mogu otuđiti njegovi roditelji bez saglasnosti organa starateljstva jer po pravilu predstavljaju “vrednije stvari”.

Iz obrazloženja:

Mldb. tužioci su, nasljeđivanje, iza oca stekli pravo vlasništva nekretnina. Ove nekretnine (nedovršena vikendica sa zemljištem za redovnu upotrebu) njihova majka je pokušala prodati bez saglasnosti nadležnog starateljskog organa. Zaključila je usmeni sporazum o prodaji nekretnina tuženoj na osnovu koga je tužena isplatila majci tužilaca cijenu, a ova tuženoj predala u posjed predmetne nekretnine. Nakon obavijesti organa starateljstva (mjesec dana nakon zaključenja tog sporazuma), da saglasnost za zaključenje ugovora o prodaji tih nekretnina majci tužilaca kao zakonskoj zastupnici, neće biti data, sporazumjele su se tužena i zakonska zastupnica tužilaca da izvrše restituciju primljenog. Prema utvrđenjima nižestepenih sudova tuženoj je vraćena cijena, a tužena nije vratila tužiocima nekretnine.

Polazeći od ovih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilnom primjenom materijalnog prava odlučili tako što su obavezali tuženu da izvrši restituciju vraćanjem nekretnina, koje su joj predate u posjed, na osnovu usmenog sporazuma u decembru 1986. godine. Ovaj sporazum u smislu člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78) ne proizvodi pravno dejstvo zbog nedostatka pismene forme. Ali i da je zaključen u zakonom propisanoj formi ne bi mogao proizvesti pravno dejstvo (član 281. Porodičnog zakona SRBiH), zbog nedostatka odobrenja nadležnog organa starateljstva, jer se radi o prodaji vrednijih stvari maloljetnika.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 492/88 od 11. maja 1989. godine)

NASLJEDNO PRAVO**85.****Član 31. stav 1. alineja 2, članovi 233. i 239. Zakona o nasljeđivanju****Član 371. Zakona o obligacionim odnosima**

Nasljednik može tražiti u parnici da mu ostali nasljednici srazmjerno svom nasljednom dijelu naknade troškove sahrane, ako o tome nije odlučeno rješenjem o nasljeđivanju, a taj zahtjev zastarijeva u opštem zastarnom roku.

IZ obrazloženja:

U razlozima svoje presude prvostepeni sud je pravilno istakao da su se u konkretnom slučaju ispunili uslovi iz člana 371. Zakona o obligacionim odnosima da se usvoji prigovor zastare, jer je petogodišnji opšti rok zastare istekao. Ostavinski postupak okončan je rješenjem o nasljeđivanju prvostepenog suda. U tom postupku zahtjev za dosuđenje troškova sahrane ostavioca nije istican, pa zato nema nikakvog uporišta u odredbama materijalnog prava, tvrdnja revidenta da je njihov protivtužbeni zahtjev trebalo rješavati u skladu sa odredbama Zakona o nasljeđivanju i da se "pogrebi i drugi troškovi trebaju rješavati tek onda kada se dijeli zaostavština", a ne po odredbama o zastari potraživanja iz Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 651/88 od 22. juna 1989. godine)

86.**Članovi 28., 29., 37. i 43. Zakona o nasljeđivanju.**

Presuda je određena ako sadrži odredbu o smanjenju testamentarnog raspolaganja do visine nužnog dijela tužilaca, a rješenjem o nasljeđivanju se konkretizira vrijednost nužnog dijela.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud nije učinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što je u izreči prvostepene presude naveo da se smanjuje raspolaganje testatora do visine nužnog dijela tužilaca, a da nije precizirano koliko svakom od tužilaca pripada od ostaviteljeve imovine po osnovu nužnog dijela, odnosno nije precizirano u kom obimu tuženi su dužni trpiti ovo reduciranje testamenta. Ostavinski postupak je prekinut zbog vođenja ove parnice, pa će se rješenjem o nasljeđivanju koje će se donijeti po okončanju tog postupka, odrediti dio u zaostavštini koji tužiocima pripada po osnovu zakonskog nužnog nasljeđivanja.

(vrhovni sud BiH, broj rev. 5/89 od 17. avgusta 1989. godine)

87.**Član 44. Zakona o nasljeđivanju****Član 392. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima**

Rok zastare potraživanja smanjenja ili vraćanja poklona zbog povrede nužnog dijela prekida se podnošenjem tužbe radi utvrđenja daje ugovor o poklonu ništav, a počinje teći iznova od dana kad je spor okončan pravosnažnom presudom kojom se odbija tužbeni zahtjev.

Iz obrazloženja:

Osnovano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ističe da zakonski rok od tri godine predviđen u članu 44. Zakona o nasljeđivanju (po kome se može tražiti vraćanje poklona zbog povrede nužnog dijela) u konkretnom slučaju nije istekao. Zastarjelost prava tražiti vraćanje poklona u dijelu kojim je navodno povrijeđen nužni dio zakonskih nasljednika (kćeri ostavioca), prekinuta je podnošenjem tužbe kojom je traženo da se utvrdi nepunovažnost ugovora uz napomenu da su na ročištu za raspravljanje zaostavštine održanom 2. marta 1983. godine, zakonski nasljednici tražili za sebe nasljedstvo (uključujući i nekretnine koje su bile predmet ugovora o poklonu). Ostavilac je umro 16. juna 1982. godine, a tužba kojom su kćeri ostavioca zahtijevale da se utvrdi nepunovažnost ugovora o poklonu podnesena je 4. oktobra 1983. godine. Za vrijeme do pravosnažnog okončanja te parnice zakonski rok iz člana 44. Zakona o nasljeđivanju SRBiH, nije tekao, a počeo je iznova teći kada je spor pravosnažno okončan (član 392. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima), odbijanjem tužbenog zahtjeva radi utvrđenja da je ugovor o poklonu nepunovažan.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 8/89 od 15. juna 1989. godine)

88.

Članovi 45. i 129. Zakona o nasljeđivanju

Nužni nasljednici nisu isključeni iz nasljedstva time što su izostavljeni iz testamenta, jer testamentarna odredba o isključenju mora biti izričita.

IZ obrazloženja:

Ostavilac je testamentom tuženim ostavio svoju imovinu, a tužioce, svoje zakonske nasljednice, koji inače imaju pravo na nužni dio, izostavio u tom raspolaganju svojom imovinom. Tužioci kao nužni nasljednici traže smanjenje raspolaganja testamentom zbog povrede nužnog dijela. Ne radi se o zahtjevu kojim bi se pobijalo isključenje nužnih nasljednika iz nasljeđa (član 45. Zakona o nasljeđivanju SRBiH), odnosno ne nedostojnosti za nasljeđivanje (član 129. Zakona o nasljeđivanju SRBiH), kako nižestepeni sudovi pogrešno pravno kvalifikuju spor između stranaka. No, kako su nižestepeni sudovi, polazeći od utvrđenja da su tužioci nužni nasljednici umrlog, odlučili da je raspolaganjem testamentom povrijeđen nužni dio tih nasljednika (primjenjuje se odredbe člana 37-44 Zakona o nasljeđivanju SRBiH), pravilno je utvrđeno da zbog povrede nužnog dijela ima mjesta reduciranju testamenta do namirenja nužnog dijela koji tužiocima pripada po zakonu. Bez pravnog djejtva je konstatacija u izreci prvostepene presude da je ostavilac "neosnovano isključio tužioca iz nasljedstva". Ostavilac nije u testamentu izrazio volju da tužioce isključi iz nasljedstva, odnosno odredio da su oni nedostojni za nasljeđivanje.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 5/89 od 17. avgusta 1989. godine)

89.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o doživotnom izdržavanju koji je zaključen u propisanoj formi, postoji i u slučaju kad je ugovoreno da će davalac izdržavanja povremeno pomagati primaoca izdržavanja dok se ne ukaže potreba za intenzivnijim pomaganjem u dubokoj starosti ili za slučaj bolesti ili iznemoglosti.

Iz obrazloženja:

Ugovor od 8. januara 1974. godine, koji je zaključen u formi propisanoj članom 120. Zakona o nasljeđivanju, sklopljen je u momentu kada potrebe primaoca izdržavanja i njegove supruge, sa aspekta imovnog stanja, životne dobi, zdravstvenog stanja i radne sposobnosti, još uvijek nisu zahtijevale puno angažovanje tuženih oko izvršavanja obaveze izdržavanja. Cilj zaključenja ugovora bio je da se osigura primalac izdržavanja za slučaj iznemoglosti, bolesti ili nesposobnosti za rad, što je bilo i realno u datoj situaciji kada se imaju i vidu i nesporne činjenice da je primalac izdržavanja u vrijeme zaključenja ugovora, iako relativno vitalan, ipak bio u 72. godini i da je živio u domaćinstvu samo sa svojom suprugom. Takav cilj ugovora proizilazi i iz načina na koji su formulisane ugovorne obaveze tuženih prema sadržini pismene isprave ugovora, u kojoj se navodi da će tuženi “za slučaj bolesti, nemoći ili nesposobnosti za privređivanje primaocu doživotnog izdržavanja”, odnosno “za slučaj potrebe” izvršavati određene konkretne obaveze onako kako su se stranke sporazumjele. Iz toga, kao i iz takođe utvrđenih činjenica da je odnos doživotnog izdržavanja između ugovornih stranaka trajao skoro deset godina i da primalac izdržavanja kroz tako dugi vremenski period od svoje smrti nije tražio raskid ugovora, nižestepeni sudovi su zaključili da su ugovorne obaveze tuženih izvršavane onako kako je to odgovaralo volji obiju ugovornih stranaka i cilju ugovora, odnosno da i obavezu tuženih na plaćanje određenog novčanog iznosa, koja je navedena u ugovoru, treba posmatrati sa aspekta osnovnog cilja ugovora da se primalac izdržavanja u budućem trajnom odnosu (kakav je odnos koji po svojoj sadržini podrazumijeva ugovor o doživotnom izdržavanju) obezbijedi “za slučaj potrebe”, odnosno kada se i ukoliko u budućnosti nađe u takvoj situaciji da mu je i materijalna pomoć potrebna.

Stoga se, polazeći od takve sadržine ugovora, ne može prihvatiti kao osnovan prigovor revizije da tuženi plaćajući samo povremeno određene novčane iznose sada umrlom primaocu izdržavanja, a ne svakog mjeseca, nisu izvršavali tu svoju obavezu iz ugovora onako kako je ugovoreno.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 136/88 od 8. decembra 1988. godine)

90.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o doživotnom izdržavanju, ako su ispunjeni ostali uslovi, pravovaljan je i u slučaju kad je sudija odvojeno ovjerio potpise ugovarača.

IZ obrazloženja:

Nema zakonske zapreke da se ovjera potpisa ugovora o doživotnom izdržavanju izvrši najprije za jednu, a zatim za drugu stranku. Ugovor o doživotnom izdržavanju i u ovakvoj situaciji proizvodi pravno djestvo od momenta kada se ovjere potpisi obiju ugovornih stranaka (član 120. Zakona o nasljeđivanju).

Prema tome neprihvatanjem prijedloga za izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka na okolnost da ovjeri ugovora nisu bile istovremeno prisutne obje stranke, nižestepeni sudovi nisu počinili bitnu povredu odredaba parničnog postupka na koju revident ukazuje, jer je izvođenje predloženih dokaza bilo suvišno.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 364/88 od 18. maja 1989. godine)

91.

Član 139. Zakona o nasljeđivanju

Nasljednik se ne može odreći prava na nasljedstvo ako je već dao izjavu o prihvatu; u tom slučaju moga bi, do zaključenja ostavinske rasprave, ustupiti svoj nasljedni dio sunasljedniku, jer ustupanje pretpostavlja prethodno prihvatanje.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je svoje pravo, koje je tužbom pokušala da ostvari u ovom sporu, zasnivala na tvrdnji da je tužena u ostavinskom postupku dala izjavu kojom se odriče zakonskog dijela nasljedstva iza ostavioca. Međutim, ta izjava nije mogla proizvesti efekat odricanja od nasljedstva, jer je uvidom u ostavinski spis utvrđeno da se tužena svog nasljednog dijela nije mogla odreći, budući da je na ranijem ročištu dala izjavu kojom se prihvata zakonskog dijela (član 139. stav 1. Zakona o nasljeđivanju, prema kome se izjava o odricanju ili o primanju nasljeđa, ne može opozvati).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 261/88 od 23. februara 1989. godine)

NADLEŽNOST

92.

Član 31. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu

Sud nije nadležan da u postupku određivanja naknade za podruštvljeno građevinsko zemljište odlučuje o zahtjevu bivšeg vlasnika da mu se dodijeli na korištenje radi građenja druga građevinska parcela.

Iz obrazloženja:

O zahtjevu predlagatelja da mu se u zamjenu da preuzeto građevinsko zemljište preda u posjed drugo odgovarajuće zemljište, sud nije nadležan da odluči pošto o tom zahtjevu po zakonu odlučuje skupština opštine (član 31. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 525/88 od 30. maja 1989. godine)

93.

Član 561. Zakona o udruženom radu

Član 17. Zakona o sudovima udruženog rada SFRJ

Član 469. Zakona o parničnom postupku

Rješavanje o zahtjevu radi poništenja odluke unutrašnje arbitraže iz poslovnih odnosa članica SOUR-a nije u nadležnosti ni suda udruženog rada ni redovnog suda.

IZ obrazloženja:

Osnovni sud udruženog rada oglasio se stvarno nenadležnim za odlučivanje u ovom predmetu pozivom na član 17. stav 2. saveznog Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84), jer je utvrdio da je arbitraža SOUR odlukom od 30. maja 1986. godine, čije se poništenje traži u ovom predmetu, odlučivala o sporu iz poslovnog, a ne samoupravnog odnosa.

Iz stanja spisa proizilazi da je unutrašnja arbitraža odlučivala o sporu koji je nastao između osnovnih organizacija udruženog rada koje su preko RO udružene u SOUR. Do spora je došlo zbog neizvršenja prava i obaveze iz ugovora o zajmu koji je zaključen između pravnog prednika SOUR i pravnog prednika RO.

Polazeći od iznesenih činjenica, a uz primjenu odredbe člana 561. stav 2. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 – prečišćeni tekst) ovaj sud ocjenjuje da se radi o odluci unutrašnje arbitraže o sporu iz poslovnog odnosa. Obzirom na to u smislu odredbe člana 17. stav 2. saveznog Zakona o uslovima udruženog rada, sud udruženog rada nije stvarno nadležan da odlučuje o takvom zahtjevu.

Unutrašnja arbitraža je samoupravni sud (član 233. stav 2. Ustava SFRJ i član 244. stav 3. Ustava SRBiH). Zakonom se određuje pod kojim se uslovima odluka samoupravnog suda može pobijati i kod redovnog suda, pa kako u SRBiH zakonom nije predviđena nadležnost redovnog suda da odlučuje o tužbama za poništenje odluke unutrašnje arbitraže koja je riješila spor iz poslovnog odnosa za rješavanje u sporu za poništenje odluke unutrašnje arbitraže nije nadležan da odlučuje ni redovni sud.

Unutrašnja arbitraža se ne može smatrati ni izbranim sudom u smislu člana 469. Zakona o parničnom postupku.

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 172/89 od 1. avgusta 1989. godine,
Isto i u Pž. 248/88 od 25. aprila 1989. godine)*

94.

Član 16. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Članovi 333. i 335. Zakona o udruženom radu (raniji tekst)

Član 48. stav 2. tačka 9. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH

Sud udruženog rada je nadležan da odluči i o rasporedu prava i obaveza nastalih povodom organizovanja nove osnovne organizacije udruženog rada od dijela postojeće, utvrđenih nakon zaključenog samoupravnog sporazuma o rasporedu sredstava, prava i obaveza, ako novoorganizovana i ranija OOUR ne zaključuje dopunski sporazum.

IZ obrazloženja:

Tužilac je organizacija udruženog rada od čijeg je dijela 31. decembra 1985. godine organizovana nova organizacija udruženog rada – tuženi. Raspored sredstava, prava i obaveza parnične stranke su međusobno regulisale, u skladu sa članom 333. Zakona o udruženom radu, važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između stranaka, Samoupravnim sporazumom o rasporedu sredstava, prava i obaveza od 15. januara 1986. godine.

Organi samoupravljanja su dana 28. februara 1986. godine usvojili završni račun za 1985. godinu, kada je utvrđeno da je tužilac poslovao sa gubitkom, a da je lične dohotke u 1985. godini isplaćivao iznad iznosa garantovanih ličnih dohodaka iznad garantovanog iznosa isplaćenih radnicima tuženog u toku 1985. godine, u vrijeme dok su bili u radnom odnosu sa tužiocem.

Samoupravnim sporazumom o rasporedu sredstava, prava i obaveza i diobnim bilansom parnične stranke nisu predvidjele raspored prava i obaveza nastalih isplatama ličnih dohodaka u visini iznad garantovanog iznosa, iako je tužilac poslovao sa gubicima. Prema odredbama člana 335. ZUR-a (raniji tekst), ako osnovne organizacije ne zaključe samoupravni sporazum o rasporedu sredstava, prava i obaveza, po prijedlogu osnovne organizacije ili društvenog pravobranioca samourpavljanja, osnovni sud udruženog rada donosi odluku koja zamjenjuje taj sporazum. Shodno tome, sud udruženog rada nadležan je da donese odluku kojom će naknadno odrediti raspored sredstava, prava i obaveza, koji nisu obuhvaćeni ranije zaključenim samoupravnim sporazumom organizacija udruženog rada (između nove osnovne organizacije i organizacije od koje je ona organizovana).

Osnovni sudovi udruženog rada, pored ostalog, nadležni su da odlučuju i o rasporedu sredstava, prava i obaveza u slučaju konstituisanja radne organizacije, organizovanja novih osnovnih organizacija udruženog rada i podjele, spajanja ili pripajanja radne organizacije (član 48. stav 2. tačka 9. Zakona o sudovima udruženog rada "Službeni list SRBiH" broj 14/80), tj. bez obzira da li se raspoređuje sva ili samo neka sredstva, prava i obaveze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 395/88 od 14. juna 1989. godine)

95.

Član 29. Zakona o matičnoj evidenciji

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

Sud udruženog rada je nadležan da odluči o zahtjevu supruge da se u odgovarajućoj evidenciji ispravi broj prekovremenih sati njenog pokojnog supruga, od čega zavisi visina njene porodične penzije.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica tužbom zahtijeva da sud obaveže tuženog da izmijeni podatke o broju prekovremenih radnih sati za svog ranijeg radnika – njenog pokojnog supruga, tako da se umjesto 15108 sati upiše 12480 sati i da se takvi podaci dostave Zajednici za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Prema odredbi člana 29. Zakona o matičnoj evidenciji ("Službeni list SFRJ", broj 34/79), protiv konačnog rješenja radne organizacije kojim je utvrđen staž osiguranja i lični dohodak osiguranika, a koje se dostavlja Zajednici za penzijsko i invalidsko osiguranje, kod koje se vodi matična evidencija, može se podnijeti tužba sudu nadležnom prema republičkim odnosno pokrajinskim propisima.

Zakonom o redovnim sudovima SRBiH nije propisana nadležnost redovnog suda za suđenje u sporovima iz tih odnosa.

Zahtjev tužiteljice da se utvrdi manji broj radnih sati njenog umrlog supruga koji je bio u radnom odnosu kod tuženoga i da se ta činjenica registruje u propisanoj evidenciji, ima sva obilježja spora o samoupravnim pravima i obavezama iz međusobnih odnosa u udruženom radu u smislu odredbe člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH, pa je stoga za suđenje u ovoj pravnoj stvari nadležan osnovni sud udruženog rada.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 108/89 od 25. maja 1989. godine)

96.

Član 244. stav 3. Ustava SRBiH

Zakonom nije određeno da redovni sudovi odlučuju o pravnom lijeku protiv odluke suda udruženog rada.

IZ obrazloženja:

Odredbom stava 3. člana 244. Ustava SR Bosne i Hercegovine propisano je da se samo zakonom može odrediti pod kojim se uslovima odluka samoupravnog suda može pobijati i kod redovnog suda.

Kako ni Zakonom o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86) kojim je regulisana nadležnost redovnih sudova, ni nekih drugim zakonom, nije određena nadležnost ovog Vrhovnog suda da odlučuje o pravnim sredstvima protiv odluka sudova udruženog rada, to je na osnovu člana 392. Zakona o parničnom postupku, kao nedozvoljenu, reviziju valjalo odbaciti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 688/88 od 22. juna 1989. godine)

97.

Član 469. stav 1. i član 473. Zakona o parničnom postupku

Jugoslovenski sud je nadležan da odluči u sporu i kada je ugovorena nadležnost arbitražnog suda međunarodne trgovinske komore u parizu, ako tuženi ne istakne prigovor nenadležnosti najdocnije na pripremnom ročištu, a ako ovo nije održano, na glavnoj raspravi prije upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su parnične stranke Ugovorom o licenci od 28. oktobra 1972. godine, za rješavanje sporova iz ovog ugovora, ugovorile nadležnost Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u Parizu, ali kako tuženi prigovor stvarne nenadležnosti nije stavio prije upuštanja u raspravljanje, opravdano je, na osnovu člana 473. stav 2. zakona o parničnom postupku odbio ovaj prigovor.

U smislu člana 469. stav 1. Zakona o parničnom postupku, za sporove o pravima kojima slobodno raspolažu, osim za sporove za koje je nadležan jugoslovenski sud na osnovu odredaba o isključivoj nadležnosti, u sporovima se međunarodnim elementom stranke mogu ugovoriti nadležnost izbranog suda ako je jedna od njih strano fizičko ili pravno lice. Nadležnost izbranog suda je ugovorena nadležnost u skladu sa zakonom, pa ukoliko tužilac ne koristi ugovorno pravo pokretanja postupka pred izbranim sudom, tuženi može staviti prigovor u roku propisanom članom 473. stav 2. Zakona o parničnom postupku. Arbitražni sud Međunarodne trgovinske komore u Parizu je stalna arbitraža i ima status izbranog suda kao i ad hoc arbitraža. Stoga je ugovaranje nadležnosti Arbitražnog suda Međunarodne trgovinske komore u Parizu ugovaranje nadležnosti izbranog suda, pa se radi o sporu za koji je nadležan jugoslovenski sud, ukoliko stranke ne koriste ugovorno pravo o nadležnosti izbranog suda, a ne o sporu za koji je nadležan inostrani organ.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 409/88 od 26. juna 1989. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

98.

Član 63. Zakona o parničnom postupku

Mjesna nadležnost suda se ne mijenja nakon pokretanja postupka redovne likvidacije protiv tuženog (ili otvaranje stečajnog postupka).

IZ obrazloženja:

Viši sud u T. oglasio se mjesno nenadležnim za suđenje u ovom predmetu pozivom na član 63. Zakona o parničnom postupku, jer je utvrdio da je nad tuženim otvoren postupka redovne likvidacije pred Višim sudom u M.

Odredbom člana 63. Zakona o parničnom postupku propisano je da je u sporovima koji nastaju u toku i povodom stečajnog postupka isključivo mjesno nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi stečajni postupak.

Kako je tužba podnesena prije otvaranja postupka redovne likvidacije (navedena odredba Zakona o parničnom postupku odnosi se i na taj postupak), a ne u toku i povodom ovog postupka, za suđenje u ovoj pravnoj stvari mjesno je nadležan Viši sud u T.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 127/89 od 27. juna 1989. godine)

99.

Član 68. Zakona o parničnom postupku

Delegiranje drugostepenog suda se ne može tražiti prije izjavljivanja žalbe protiv odluke prvostepenog suda.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama člana 68. Zakona o parničnom postupku, najviši sud određuje vrste u republici odnosno autonomnoj pokrajini može na prijedlo stranke ili nadležnog suda odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud sa njegovog područja ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Delegiranje drugog stvarno nadležnog drugostepenog suda može se zahtijevati kada je drugostepenom sudu izjavljena žalba protiv prvostepene odluke jer se tek tada zasniva nadležnost drugostepenog suda. Kako u konkretnom slučaju nije izjavljena žalba, preuranjen je prijedlog za delegiranje.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 143/89 od 15. juna 1989. godine)

100.

Član 109. Zakona o parničnom postupku

Član 21. Zakona o osnovama sistema javnog informisanja

Član 88. Zakona o javnom informisanju

Tužba radi ispravke informacije protiv glavnog i odgovornog urednika, umjesto protiv javnog glasila, nije formalno neispravna, pa sud nije bio dužan da pozove tužioca da je ispravi.

IZ obrazloženja:

Prema članu 21. Zakona o osnovama sistema javnog informisanja ("Službeni list SFRJ", broj 39/85) javno glasilo dužno je da objavi ispravku objavljene informacije kojom je učinjena povreda prava ili interesa čovjeka, organizacije ili organa.

Članom 88. Zakona o javnom informisanju ("Službeni list SRBiH", broj 28/86) propisano je da ako javno glasilo odbije da objavi ispravku informacije, ili je ne objavi na način i u predviđenom roku, podnosilac isprave ima pravo da podnese tužbu višem sudu na čijem se području nalazi sjedište, odnosno mjesto izdavanja javnog glasila.

Iz navedenih odredaba zakona proizilazi da u sporu radi objavljivanja ispravke informacije pasivno je legitimisano samo javno glasilo, a ne glavni i odgovorni urednik. Kako je tužba podnesena protiv glavnog i odgovornog urednika, a objavljivanje ispravke informacije može

se tražiti samo od javnog glasila, to je prvostepeni sud pravilno ocijenio da je tužbeni zahtjev neosnovan.

Prvostepeni sud nije bio dužan postupiti u smislu člana 109- Zakona o parničnom postupku, jer tužba u procesnom smislu nije imala nedostatke da se po njoj ne bi moglo postupati. Pored toga tužbu je sastavio advokat, pa prvostepeni sud nije bio dužan niti da postupi prema odredbi člana 11. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 30/89 od 21. jula 1989. godine)

101.

Član 113. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Smatra se da je podnesak predat sudu na dan predaje jedinici pošte preporučeno, ako je u toj jedinici, zbog načina otpreme, na pošiljci kao dan prijema označen naredni dan.

IZ obrazloženja:

Prema izvještaju tuženi je preporučenu pošiljku (prigovor protiv platnog naloga) predao pošti V.O. dana 23. decembra 1986. godine iza 11 sati, kada je ta pošta zbog načina rada, već otpremila toga dana primljene pošiljke, a ostale otpremila narednog dana stavljajući u žigu pošte kad dan prijema naredni dan. U ovakvom slučaju ne može se uzeti da je prigovor protiv platnog naloga tuženi uputio sudu 24. decembra 1986. godine preporučenom pošiljkom, već dana 23. decembra 1986. godine kada je pošti i predao pošiljku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 688/88 od 31. maja 1989. godine)

102.

Član 149. Zakona o parničnom postupku

Upisi u interni protokol stranke i na primjerku sudske odluke predatom stranci o datumu prijema sudskog pismena, odnosno predaji podneska stranke na poštu preporučeno, bez ovjere pošte, nisu pouzdani dokazi o prijemu sudskog pismena, odnosno predaji pošiljke.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tuženi primio platni nalog 19. novembra 1987. godine i da je podnio prigovore upućene preko pošte preporučenom pošiljkom 3. decembra 1987. godine. U spisu postoji povratnica na kojoj je tuženi potvrdio prijem platnog naloga 19. novembra 1987. godine i na kojoj postoji poštanski žig (dostavne pošte) sa istim datumom. Prema poštanskom pečatu na preporuci pod brojem R-19909 preporučena pošiljka kojom su dostavljeni prigovori tuženog pod brojem 3159/87 od 26. novembra 1987. godine, je predata na poštu 3. decembra 1987. godine. Zbog toga tuženi neosnovano prigovara da je platni nalog primio 24. novembra 1987. godine i da je prigovor podnio 27. novembra 1987. godine.

U smislu člana 149. Zakona o parničnom postupku povratnica je potvrda o izvršenom dostavljanju. Neistinitost utvrđenih činjenica u povratnici se može dokazivati. Međutim, izvod iz knjige protokola, koji tuženi predlaže kao dokaz, kao ni datum prijema koji je tuženi stavio na svoj primjerak platnog naloga, nij epouzdan dokaz kojim se može utvrditi neistinitost činjenica koje su navedene na povratnici. Fotokopija izvoda iz predajne knjige preporučenih pošiljki koju je tuženi priložio uz žalbu nema datuma predaje ni žig pošte, pa takođe nije dokaz kojim bi se mogla utvrditi neistinitost činjenica o predaji preporučene poštanske pošiljke 3. decembra 1987. godine. Zbog toga tuženi neosnovano prigovara da je blagovremeno podnio prigovore protiv platnog naloga.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 336/88 od 31. maja 1989. godine,

*isto u Pž. 337/88 od 31. maja 1989. godine i
Pž. 416/88 od 26. juna 1989. godine)*

103.

Član 155. Zakona o parničnom postupku

Član 4. stav 1. tačka 3. Taksene tarife uz Zakon o sudskim taksama

Taksa na presudu se obračunava po tarifi koja je na snazi u momentu uručenja otpravka presude taksenom obvezniku, ako presuda nije objavljena na ročištu.

Iz obrazloženja:

Tuženi neosnovano prigovara načinu utvrđivanja obaveze za plaćanje sudske takse na presudu i naknadi troškova na ime sudske takse. U smislu člana 4. stav 1. tačka 3. Taksene tarife, taksena obaveza za sudske odluke, koje nisu objavljene, nastaje kada se stranci uruči prepis odluke. Pošto pobijana presuda nije objavljena, a tuženom je uručena 26. aprila 1988. godine, taksena obaveza za taksu na ovu presudu je nastala u smislu odredaba Zakona o sudskim taksama i Taksene tarife koja je sastavni dio ovog zakona ("Službeni list SRBiH", broj 5/88).

Zbog toga je prvostepeni sud pravilno postupio kada je taksenu obavezu utvrdio po odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim taksama i taksenom tarifom ovog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 408/88 od 26. juna 1989. godine)

104.

Član 155. Zakona o parničnom postupku

Nepotrebni su troškovi dolaska punomoćnika tužioca – advokata na ročište, ako je u mjestu suđenja mogao angažovati zamjenika.

IZ obrazloženja:

Kako u ovoj pravnoj stvari tužioca zastupa advokat koji je mogao naći zamjenika u mjestu suđenja (Sarajevu), to je svojim dolaskom na prvo ročište izazvao nepotrebne troškove u dijelu putnih troškova i dnevnice, koji se, saglasno odredbama člana 155. Zakona o parničnom postupku, tužiocu ne mogu naknaditi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 269/88 od 31. maja 1989. godine)

195.

Članovi 155. i 158. Zakona o parničnom postupku

Tužilac koji ne povuče tužbu odmah nakon ispunjenja tužbenog zahtjeva ne može zahtijevati naknadu troškova zastupanja na ročištima održanim iza ispunjenja, ako je mogao znati da je dug plaćen.

Iz obrazloženja:

Ispunjenje zahtjeva iz tužbe prije održavanja prvog ročišta za glavnu raspravu (skoro mjesec dana poslije stizanja uplate na račun tužioca) je činjenica koja je tužiocu poznata ili mu nij emogla ostati nepoznata. Stoga izdaci tužioca učinjeni punomoćniku radi zastupanja na

ročištima održanim nakon plaćanja iznosa potraživanja, nisu bili potrebni za vođenje parnice (član 155. Zakona o parničnom postupku).

O troškovima postupka prvostepeni sud je odlučio isključivo na osnovu odredaba člana 158. Zakona o parničnom postupku iako je u ovom slučaju bio dužan primijeniti i odredbe člana 155. Zakona o parničnom postupku.

Naime, tužilac koji povuče tužbu nakon ispunjenja zahtjeva od strane tuženog ima pravo na naknadu samo onih troškova koji su bili potrebni radi vođenja parnice, a ne i onih koje je sam prouzrokovao time što nije odmah nakon izspunjenja zahtjeva od strane tuženog, izjavio da povlači tužbu, nego je tu izjavu dao tek nakon održavanja dva ročišta, a činjenicu ispunjenja zahtjeva je znao ili mu je ona morala biti poznata.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 382/88 od 14. juna 1989. godine)

196.

Član 187. Zakona o parničnom postupku

Pravila zemljišnoknjižnog prava

Zemljišnoknjižni vlasnik nema pravnog interesa da se utvrdi da je vlasnik, jer se pretpostavlja da je vlasnik onaj koji je upisan u zemljišnu knjigu, pa odricanje od takvog tužbenog zahtjeva ne znači, ujedno, priznanje prava vlasništva tuženom koji, prema tome, ima razloga da podnese tužbu radi pobijanja upisa prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Iz obrazloženja:

Polazeći od okolnosti da je tuženi u ranijem sporu predniku tužioca priznao pravo vlasništva na ½ stambenog objekta i zemljišta na kome je taj objekat izgrađen, te da se odrekao preostalog dijela zahtjeva, nižestepeni sudovi su zaključili da se to odricanje po procesno – pravnom učinku izjednačuje sa pravomoćnom presudom negativnog utvrđenja, te da dosljedno tome porodična stambena zgrada ulazi u zaostavštinu prednika tužioca, a da okolnost što je tuženi na osnovu kupoprodajnog ugovora upisan kao isključivi vlasnik tih nekretnina, nema nikakvog značaja.

Pogrešan je mešutim, pravni stav nižestepeni sudova da je odricanjem od tužbenog zahtjeva u ranijoj parnici u kojoj je bio tužilac, tuženi priznao predniku tužioca isključivo pravo vlasništva na nekretninama koje su bile predmet tog spora, jer da se odricanje od tužbenog zahtjeva po procesno – pravnom učinku izjednačuje s pravosnažnom presudom negativnog utvrđenja.

Odricanje od tužbenog zahtjeva proizvodi samo procesno – pravne posljedice da se više u istoj pravnoj stvari, između istih parničnih stranaka, ne može podnijeti nova tužba. Međutim, takva procesna situacija nije prepreka za odlučivanje o zahtjevu postavljenom u ovoj tužbi u kome se traži projena zemljišno – knjižnog stanja, utvrđenje da je porodična stambena zgrada isključivo vlasništvo prednika tužioca, jer u ranijem postupku, u kome se tuženi, koji je na tim nekretninama upisan kao isključivi vlasnik, odrekao tužbenog zahtjeva, nije odlučeno o gubitku njegovog prava vlasništva na ime nekretninama. Njegovu tužbu u tom postupku prvostepeni sud je trebao odbaciti zbog nedostatka pravnog interesa, primjenom člana 187. Zakona o parničnom postupku, jer je tuženi bio upisan kao isključivi vlasnik nekretnina.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 612/88 od 8. juna 1989. godine)

107.

Članovi 190. i 279. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Tužilac može i u parnici vođenoj povodom prigovora na platni nalog, preinačiti tužbu isticanjem zahtjeva za plaćanje procesnih zateznih kamata počev od isticanja samostalnog zahtjeva za plaćanje obračunate zatezne kamate nakon prestanka glavnog potraživanja od koga zatezna kamata potiče.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u tužbi sa prijedlogom za izdavanje platnog naloga zahtijevao plaćanje cijene za isporučenu robu sa zateznim kamatama od dana dospijeca do dana plaćanja. Nakon što je tužena, iza podnošenja tužbe i usvajanja platnog naloga, platila glavni dug, tužilac je obračunao zatezne kamate od dana dospijeca glavnog potraživanja do dana plaćanja i zahtijevao plaćanje ovako obračunatih zateznih kamata, sa procesnom zateznom kamatom na ovaj iznos počev od dana podnošenja zahtjeva sudu za plaćanje neisplaćenih, a dospjelih obračunatih zateznih kamata. Ovakvih zahtjevom tužilac je preinačio tužbu povećanjem tužbenog zahtjeva u smislu člana 190. Zakona o parničnom postupku, u dijelu o zateznim procesnim kamatama, ali to preinačenje nije bilo dopušteno, jer je tužena prigovorom osporila platni nalog u cjelini i povodom njenog prigovora vođena je glavna rasprava, tokom koje je tužilac mogao preinačiti tužbu, iako je parnica započela tužbom, sa prijedlogom za izdavanje platnog naloga.

Nakon plaćanja glavnog duga tokom glavne rasprave ostale su neplaćene zatezne kamate na glavni dug i tužilac je mogao ove obračunati, a u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima i plaćanje zatezne procesne kamate na ovaj iznos od dana podnošenja zahtjeva sudu.

(Vrhovni sud BiH, broj, Pž. 260/88 od 10. jula 1989. godine)

108.

Član 194. stav 3. i član 333. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Tuženi ne može istaći prigovor prijetoja ako po njegovoj tužbi teče posebna parnica za naplatu potraživanja koje ističe u prijetoju.

Iz obrazloženja:

Prigovor radi prijetoja koji nije iznijed pred prvostepenim sudom, u smislu člana 352. Zakona o parničnom postupku, ne može se iznijeti u žalbi. Time tuženi nij eizgubio pravo da svoje potraživanje (naknada štete) ostvaruje u zasebnoj parnici, a što je i učinio. S obzirom na to, ne bi imao uspjeha ni prigovor tuženog, da je istaknut u prvostepenom postupku, jer sudska odluka o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prijetoja u parnici postaje pravnosnažna (član 333. stav 3. ZPP), pa se ne može istaknuti u prijetoju potraživanje u kome već teče parnica. To znači da nakon otpočinjanja parnice radi naknade štete tuženi nije ni mogao u prvostepenom postupku istaknuti prigovor prijetoja za to potraživanje (član 194. stav 3. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 310/88 od 14. juna 1989. godine)

109.

Član 196. st. 2. i 3. Zakona o parničnom postupku

Član 388. Zakona o obligacionim odnosima

Lice na koje je tužba proširena uz njegov pristanak ne može uspješno isticati prigovor zastare potraživanja ako je tužba protiv prvotuzenog podnijeta u roku.

Iz obrazloženja:

Ispravno drugostepeni sud u pobijanoj presudi ističe da zahtjev za naknadu štete u odnosu na tuženog KRO "Komunalno" nije zastario bez obzira što je tužba u ovoj pravnoj stvari (prema tuženim SIZ za stambenom komunalnu djelatnost i OOUR "Građenje"), podnesena 10. decembra 1979. godine, a proširenje tužbe na KRO "Komunalno" kao tuženog, učinjeno u toku postupka kod prvostepenog suda, nakon isteka tri godine od podnošenja tužbe. Proširenje tužbe na ovog tuženog učinjeno je po pristanku novog tuženog, pa se smatra da je zastara potraživanja naknade štete prekinuta podnošenjem tužbe i u odnosu na revidenta na koga je tužba proširena uz njegov pristanak. Zbog toga prigovor zastarjelosti nije osnovan (član 196. st. 2. i 3. Zakona o parničnom postupku i član 388. Zakona o obligacionim odnosima).

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 587/88 od 15. juna 1989. godine)

110.

Član 208. stav 5. Zakona o parničnom postupku

Članovi 6., 21. i 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Protiv lica koje je kao umješlač, uz saglasnost parničnih stranaka, preuzelo parnicu koja je blagovremeno pokrenuta ne može s uspješno isticati prigovor prekluzije.

Iz obrazloženja.

Tužiteljica ima pravo da traži ispražnjenje stana u smislu člana 30. Zakona o stambenim odnosima. Tužba protiv tužene je podnesena 22. februara 1983. godine. Tužiteljica je kao umješlač, po pristanku obje parnične stranke, stupila u parnicu kao stranka umjesto ranijeg tužitelja, pa se uz primjenu člana 208. stav 5. Zakona o parničnom postupku, može smatrati da je tužba podnesena prije 1. novembra 1984. godine, od kada se primjenjuje odredba člana 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima, kojom je utvrđen rok u kome davalac stana na korištenje može tražiti ispražnjenje stana. Prije primjene navedene odredbe, u sudskoj praksi nastaloj kroz primjenu člana 27. Zakona o stambenim odnosima (u prečišćenom tekstu Zakona to je član 30), prihvaćen je bio pravni stav da davalac na korištenje društvenog stana ima pravo putem sudskog postupka u parnici, nakon proteka rokova iz toga člana, ostvarivati zaštitu svojih prava zahtjevom za ispražnjenje stana. Podnošenje toga zahtjeva nije vezano za rokove.

Kako su nižestepeni sudovi utvrdili da se tužena ne može smatrati licem iz člana 6. Zakona o stambenim odnosima, to ona nema pravo u smislu člana 2. toga zakona da trajno nesmetano koristi stan. To pravo joj je pripada ni u smislu člana 21. Zakona o stambenim odnosima. Ona nije bila član porodičnog domaćinstva djeda pa je poslije njegove smrti nezakonito preuzela stan.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 509/88 od 2. juna 1989. godine).

111.

Članovi 230. i 322. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Zapisnik o sudskom poravanju ima značaj javne isprave pa se pretpostavlja da je njegov sadržaj istinit dok se ne dokaže protivno.

Iz obrazloženja:

Poravnanje je, u smislu člana 322. stav 2. Zakona o parničnom postupku, zaključeno kod stranke, poslije pročitano zapisnika o poravnanju, potpišu zapisnik. Prema tome, pravilno zaključuju nižestepeni sudovi, ukoliko bi bili tačni navodi tužioca da je do izmjene sadržaja poravnanja došlo prije potpisivanja poravnanja, to bi ušlo u tekst poravnanja, a u suprotnom stranke ga ne bi potpisale, pa ono ne bi bilo zaključeno.

Zapisnik o glavnoj raspravi sačinjen u sudskom postupku (u kome je sadržano sudsko poravnanje) ima značaj javne isprave u smislu člana 230. ZPP, pa važi pretpostavka da je istinita njegova sadržina, ali je dozvoljeno dokazivati suprotno (stav 3. člana 230. Zakona o parničnom postupku). Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da ta pretpostavka od strane tužilaca nije oborena.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 660/88 od 14. jula 1989. godine)

112.**Članovi 331. i 365. stav 2. Zakona o parničnom postupku**

Žalbeni sud je dužan da po službenoj dužnosti ocijeni značaj činjenice što je tuženi nakon priznanja tužbeno gzahtjeva odbio da potpiše zapisnik a da pri tome sud nije konstatovao razlog odbijanja.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je u smislu člana 365. stav 2. Zakona o parničnom postupku, pri odlučivanju o žalbi trebao paziti da li je presuda donesena u skladu sa članom 331. navedenog zakona i s tim u vezi ocijeniti da li se u situaciji kada je u zapisniku prije donošenja presude na osnovu priznanja konstatovano da tužena dobija da potpiše zapisnika (prvostepeni sud nije naveo razloge zbog kojih odbija da potpiše zapisnik, što je bio dužan učiniti po članu 127. stav 4. Zakona o parničnom postupku) može smatrati da je priznala zahtjev, odnosno da li je odbijanjem da potpiše zapisnik opozvala priznanje tužbenog zahtjeva (član 331. stav 4. navedenog zakona).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 638/88 od 8. juna 1989. godine)

113.**Članovi 96., 331., 354. st. 1. i 2. tačka 10., čl. 358., 365. stav 2. i član 367. Zakona o parničnom postupku**

Drugostepeni sud je učinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka u slučaju kada je, ograničavajući se na žalbene razloge previdio bitnu povredu odredaba parničnog postupka koju je učinio prvostepeni sud time što je donio presudu na osnovu priznanja punomoćnika stranke koji nije bio za to ovlašten.

Iz obrazloženja:

Prema razlozima pobijanog rješenja drugostepeni sud je, pozivom na odredbu člana 358. stav 4. Zakona o parničnom postupku, zaključio da je nedozvoljena žalba tuženog izjavljena protiv prvostepene presude na osnovu priznanja, jer je ocijenom sadržine žalbenih navoda zaključio da tuženi tu presudu pobija isključivo zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Međutim, drugostepeni sud je izgubio iz vida sadržnu odredbe člana 365. stav 2. Zakona o parničnom postupku prema kojoj je, ispitujući pobijanu presudu u vezi sa razlozima

navedenim u žalbi, bio obavezan da po službenoj dužnosti pazi na to da li su u provstepenom postupku počinjene apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. Zakona o parničnom postupku, a posebno na stav 2. tačka 5. i tačka 10. tog zakona.

Kada se povezano cijene odredbe članova 358., 365. stav 2. i člana 367. Zakona o parničnom postupku, mora se zaljučiti da ni drugostepeni sud ne može odbaciti žalbu protiv presude zbog toga što je izjavljena iz razloga zbog kojih se po zakonu ne može podnijeti, jer ovakva žalba nije u cjelini nedopuštena, već su samo nedopušteni žalbeni razlozi. U takvom slučaju treba smatrati da je podnesena žalba bez razloga, koju treba ispitati u smislu člana 365. stav 2. Zakona o parničnom postupku, i o njoj meritorno odlučiti.

Iz sadržine punomoći koju je tuženi dao svom radniku koji ne na ročištu za glavnu raspravu priznao tužbeni zahtjev, proizilazi da je ovoga ovlastio samo na to da ga zastupa u parnici, a nije mu dao i posebno izričito ovlaštenje da može priznati tužbeni zahtjev, kao što je propisano odredbom člana 96. Zakona o parničnom postupku. Kako se radi o punomoćniku koji nije advokat i koji nij eimao potrebno ovlaštenje za preduzimanje te dispozitivne radnje, a to je bio uslov propisan odredbom člana 96. Zakona o parničnom postupku i za donošenje presude na osnovu priznanja, takvim propustima nižestepeni sudovi su počinili bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. st. 1. i 2. tačka 10. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 49/88 od 17. novembra 1988. godine)

114.

Član 354. stav 2. tačka 10. i član 386. Zaona o parničnom postupku

Kad sud, unatoč konstataciji da parnična stranka koja nema zastupnika “Očevidno nije sposobna za vođenje spora” i da “ne shvata upute suda” nastavi postupak čini bitnu povredu odredaba parničnog postupka na koju revizijski sud pazi po službenoj dužnosti.

IZ obrazloženja:

Na glavnoj raspravi je konstatovano da tužiteljica “očevidno nije sposobna za vođenje spora” i da “ne shvata upute suda”, ali je sud i pored toga prihvatio da tužiteljica sama preduzme parnične radnje i učestvuje kao stranka u postupku i postupak okončao donošenjem prvostepene presude, suprotno odredbi člana 79. stav 1. Zakona o parničnom postupku, kojom je propisano da samo stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama vršiti radnje u postupku. Zakon o parničnom postupku (član 82) nalaže sudu da u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti, pazi da li je lice koje se pojavljuje kao stranka u postupku parnično sposobno.

Kako je tužiteljica osoba za koju postoji osnovana sumnja da nema parničnu sposobnost, sud je bio dužan da zastane sa postupkom i sačeka da nadležni starateljski organ tužiteljici postavi staraoca za poseban slučaj (član 211. Porodičnog zakona). Kad sud ocijeni da će taj postupak dugo trajati, može i sam odrediti privremenog zastupnika stranci, dok organ starateljstva ne odredi staraoca za poseban slučaj (član 84. stav 2. tačka 1. Zakona o parničnom postupku).

Budući prvostepeni sud nije postupio na naprijed izloženi način, već je postupak vođen i okončan sa samom tužiteljicom, za koju je konstatovano da nije sposobna da sama vrši radnje u postupku, prilikom donošenja pobijane presude počinjena je apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 10. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 1/89 od 9. marta 1989. godine)

115.

Član 491. Zakona o parničnom postupku

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

U parnici po tužbi društvenog pravnog lica protiv organizacije udruženog rada i njenog radnika radi naknade štete koju je radnik prouzrokovao na radu drugoj organizaciji udruženog rada (tužiteljica) sudi se po pravilima u postupku u privrednim sporovima.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi iz člana 491. Zakona o parničnom postupku, pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se i kada u sporu, pored lica iz člana 489. tačka 1. i člana 491. Zakona o parničnom postupku, kao suparničari iz člana 196. stav 1. tačka 1. tog zakona učestvuju druga fizička i pravna lica.

U konkretnoj pravnoj stvari, pored tužene organizacije udruženog rada učestvuje kao suparničar na pasivnoj strani i radnik te organizacije udruženog rada, koji je po navodima tužbe prouzrokovao predmetnu štetu na radu (član 170. Zakona o obligacionim odnosima).

Obzirom na izloženo proizilazilo bi da obaveze tuženih potiču iz istog činjeničnog i pravnog osnova, odnosno da se radi o materijalnom suparničarstvu iz člana 196. stav 1. tačka 1. Zakona o parničnom postupku, i da prema tome u ovoj pravnoj stvari, u smislu člana 491. Zakona o parničnom postupku, treba primijeniti pravila po kojima se postupa u privrednim sporovima.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 130/89 od 22. juna 1989. godine)

116.

Članovi 496. i 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Predsjednik vijeća prvostepenog suda je samo ovlašten, a ne i dužan, da odluči o tužbenom zahtjevu ako smatra da činjeničnos tanje nije sporno, pa tužilac treba da pristupi na zakazano ročište i kada je podneskom predložio donošenje odluke u smislu člana 496. Zakona o parničnom postupku, da bi izbjegao posljedice izostanka.

Iz obrazloženja:

Tužilac ne poriče da je izostao sa prva dva uzastopna ročišta zakazana u ovoj parnici, pa kako je sa tih ročišta izostao i tuženi, a obje stranke su uredno pozvane, ispunjeni su uslovi iz člana 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku da se tužba smatra povučenom. Okolnost da su u spisu postojale isprave na osnovu kojih se moglo odlučiti o tužbenom zahtjevu, što tužilac ističe u žalbi, nije od uticaja, čak i kada bi navodi žalbe biti tačni, jer je predsjednik prvostepenog vijeća samo ovlašten da u smislu člana 496. Zakona o parničnom postupku u ovakvom slučaju odluči o tužbenom zahtjevu bez održavanja ročišta, ali nije dužan da tako učini. Ova mogućnost ne oslobađa parnične stranke obaveze da se odazivaju pozivima na ročište, ako ne žele da izbjegnu posljedice izostanka, te da na taj način kontadiktorno raspravljaju, pa i o valjanosti isprave na koje se poziva tužba. Posljedica nedolaska stranaka na prva dva uzastopna ročišta predviđene odredbama člana 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku, nije mogla, prema tome, otkloniti okolnost da je tužilac pripremnim podneskom predlagao donošenje odluke u smislu člana 496. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 452/88 od 10. jula 1989. godine)

117.

Član 499. Zakona o parničnom postupku

Ako je na drugo ročište pozvano lice koje je na prvo ročište za glavnu raspravu pristupilo kao punomoćnik stranke, ali nije podnijelo punomoć ni u naknadno ostavljenom roku, ne može se smatrati da je nastupila fikcija povlačenja tužbe.

IZ obraloženja:

U konkretnom slučaju nisu bili ispunjeni uslovi da se uz primjenu člana 499. Zakona o parničnom postupku, utvrdi povlačenje tužbe, jer je na prvo ročište pristupio punomoćnik tuženog bez punomoći, a na naredno ročište nije pozvan neposredno tuženi, već prek punomoćnika koji je pristupio na prvo ročište i koje u ostavljenom roku nije dostavio punomoć za zastupanje. Stoga se ne može uzeti da su uredno pozvane obadvije stranke na prvo i naredno ročište i da na ista nisu pristupile, što je uslov za primjenu odredbe člana 499. stav 2. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, broj 438/88 od 26. juna 1989. godine)

STEČAJNI POSTUPAK

118.

Član 215. st. 1. i 4. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada.

Stečajno vijeće upućuje na parnicu radi utvrđivanja osnovanosti prijavljenog potraživanja, stečajnog povjerioca kada je stečajni upravnik osporio prijavljeno potraživanje, ali ako je potraživanje utvrđeno pravosnažnom sudskom odlukom, na parnicu se upućuje stečajni dužnik.

IZ obrazloženja:

Iz spisa proizilazi da je stečajni upravnik osporio potraživanje žalioaca zbog neblagovremenog protesta mjenice, a u ovakvom slučaju prvostepeni sud je, primjenom člana 215. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada, opravdano uputio žalioaca da u parnici zahtijeva utvrđivanje osporenog potraživanja. Stečajno vijeće nije ovlašteno da samo utvrđuje postojanje i obim potraživanja, pa se u ovoj fazi postupka ne mogu uzimati u obzir žalbeni navodi o osnovanosti nepriznatog potraživanja.

Kada je, međutim, stečajni upravnik osporio potraživanja utvrđena pravosnažnom sudskom odlukom, upućuje se stečajni dužnik da pokrene parnicu radi utvrđivanja nepostojanja takvih potraživanja, kako proizilazi iz pravilno interpretiranih odredaba člana 215. st. 1. i 4. pomenutog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 189/89 od 15. avgusta 1989. godine)

119.

Član 211. st. 2. i 3. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Lice koje je prijavilo potraživanje u postupku stečaja ne može zahtijevati posebn obezbijedenje tog potraživanja.

IZ obrazloženja:

Neosnovano žalilac zahtijeva odvajanje utvrđenog potraživanja radi posebnog namirenja, pozivajući se na član 211. stav 2. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada. U smislu ovog propisa, solidarni dužnici i jemci mogu podnijeti zahtjev da im se obezbijedi

buduće regresno potraživanje prema stečajnom dužniku. Žalilac je kao posljednji imalac mjenice – posljednji indosatara, mjenični povjerilac u odnosu na stečajnog dužnika – avalistu za trasanta, a ne solidarni dužnik, niti jamac, ali i da jeste, ne bi mogao tražiti obezbjeđivanje potraživanja, jer se, u smislu člana 211. stav 3. pomenutog zakona, zahtjev iz stava 2. neće uzeti u obzir ako je povjerilac prijavio svoje potraživanje u postupku stečaja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 189/89 od 15. avgusta 1989. godine)

**XL ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG SUDA, VRHOVNIH SUDOVA
REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA
ODRŽANA 23. I 24. MAJA 1989. GODINE U OHRIDU**

120.

NAČELNI STAV 1/89

1. Ako zakonom za pojedine slučajeve nije drugačije određeno, prilikom o dlučivaja o zahtevu za naknadu štete za oštećeno zemljište na koje postoji pravo svojine sud će uvek kad je to u skladu sa opštim interesom odrediti uspostavljanje ranijeg stanja, pa i kad troškovi uspostavljanja ranijeg stanja premašuju tržišnu cenu zemljišta.

2. Ako uspostavljanje ranijeg stanja nije moguće, ili to prema okolnostima konkretnog slučaja ne zahteva društveni interes, oštećenom će se dosuditi naknada u novcu u iznosu kojim može pribaviti drugo odgovarajuće zemljište. Ako se oštećeni i odgovorno lice ne sporazumeju za odgovorno lice preuzme oštećeno zemljište, iznos naknade štete umanjije se za preostalu tržišnu vrednost oštećenog zemljišta.

121.

NAČELNI STAV 2/89

1. Uobičajene troškove sahrane usmrćenog lica u smislu člana 193. Zakona o obligacionim odnosima, pored nužnih troškova, sačinjavaju i troškovi pogrebnog ceremonijala uključujući i druge uobičajene troškove vezane za sahranu, odjeće žalosti za njegovog bračnog druga i najbliže srodnike, kao i troškovi uređenja groba neposredno poslije sahranjivanja, troškovi održavanja groba koji se u skladu sa propisima plaćaju prilikom obezbjeđivanja grobnog mjesta i troškovi podizanja nadgrobno spomenika.

2. Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu troškova sahrane sud će voditi računa da li su učinjeni troškovi u skladu sa mjesnim običajima i dužnim pijtetom prema umrlom, te da li je visina tih troškova u granicama prosječnih troškova sahrane u mjestu sahranjivanja. Neće se dosuditi naknada troškova za onaj vid ceremonijala za koji se ocijeni da je protivan ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva ili da je učinjem u drugom cilju, a ne radi ispoljavanja dužnog pijeteta prema umrlom.

3. Naknada za nadgrobni spomenih može se dosuditi i kada tužilac učini vjerovatnim da će spomenih podići.

IZ obrazloženja:

Kako se forma pogrebnih objačaja u toku historijskog razvoja mijenjaju u praksi nastaju dileme da li je određena forma (ritus) iz sklopa pogrebnih objačaja sačuvala snagu običajne obaveze ili je historijski prevaizđena, odnosno degradirana na stupanj navike, odnosno da li je neko ponašanje povodom sahrane dobilo snagu obavezujuće običajne norme.

S obzirom na prirodu otvorenih pitanja u našoj sudskoj praksi najprije se mora potražiti kriterij za utvrđivanje koji se izdaci po našem pravu smatraju troškovima sahrane koji se naknađuju po osnovi odgovornosti za štetu.

Zakon o obligacionim odnosima propisuje:

“Ko prouzrokuje nečiju smrt dužan je naknaditi uobičajene troškove njegove sahrane” (član 193. stav 1).

U ovoj odredbi je suviše usko određen subjekt koji odgovara za štetu, jer postoji odgovornost za tuđe štetne radnje, pa je tačnije reći: lice koje odgovara za štetu.

Izraz “uobičajeni” u ovom kontekstu ima dvostruko značenje. Prvo, taj izraz je oznaka za normu koja obavezuje porodicu umrlog ili njegovu rodbinu da ga sahrane u skladu sa običajima, pa je zbog toga lice koje odgovara za štetu dužno da naknadi troškove sahrane onim koji su ih snosili da bi sahranili pokojnika u skladu sa pogrebnim običajima. Drugo, izraz uobičajeni je sinonim za normalno, primjerno prosječno. Dakle, lice koje odgovara za štetu dužno je da naknadi primjerene troškove sahrane u visini koja predstavlja prosjek u mjestu sahrane, tj. troškove koje pretežan dio stanovništva snosi prilikom sahranjivanja bliskog srodnika koji su “uobičajeni”.

Prema tome, sud kad odlučuje o zahtjevu za naknadu troškova sahrane dužan je, najprije, da utvrdi da li je običajna norma obavezivala tužioca (oštećenog) da učini određeni izdatak vezan za sahranu. Kako običajne norme imaju dispozitivni karakter, one važe, razumije se, samo ako nisu u sukobi sa načelima ustavnog uređenja, prinudnim propisima ili moralom socijalističkog samoupravnog društva (janvi poredak). Zato, ako sud nađe da je običajna norma, koja nije protivna javnom poretku, obavezivala tužioca da učini određeni izdatak vezan za sahranu pokojnika, obavezaće lice koje odgovara za štetu da je naknadi. No, kako Zakon o obligacionim odnosima propisuje da se naknađuje samo “uobičajeni”, tj. primjereni, prosječni troškovi sahrane, sud će, ako utvrdi da je tuženi dužan da nadoknadi troškove sahrane, ocijeniti da li je visina naknade štete koju traži tužilac u granicama uobičajenih, tj. prosječnih, primjerenih troškova sahrane, jer to je granica preko koje se ne može obavezati tuženi.

Pored nužnih troškova sahrane (naknada za grobno mjesto, kopanje groba, lijes, prevoz leša itd.) prema vladajućem gledištu sudske prakse uobičajeni troškovi sahrane koji nisu protivni načelima ustanovg uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalnostičkog samoupravnog društva, smatraju se i troškovi pogrebnog ceremonijala, uključujući i druge uobičajene troškove vezane za sahranu, zatim troškovi za pribavljanje odjeće žalosti bračnog druga pokojnika i njegove najbliže rodbine, kao i troškovi uređenja groba neposredno nakon sahranjivanja te troškovi održavanja groba koji se u skladu sa propisima plaćaju prilikom obezbjeđivanja (pribavljanja) grobnog mjesta i napokon troškovi podizanja nadgrobno spomenika.

Nije relevantno da li je pokojnik sahranjen po vjerskom ili ateističkom ceremonijalu, odnosno da li su drugi izdaci vezani za sahranu učinjeni u skladu sa običajima koji imaju vjerska ili ateistička obilježja, jer zakon ne čini tu razliku.

Zato se naknađuju kao troškovi sahrane i oni troškovi koji su vezani za učešće svećenika u pogrebnoj ceremoniji, pa i troškovi učinjeni za druga vjerska obilježja, kao što se naknađuju i

troškovi vezani za uobičajenu ateističku pogrebnu ceremoniju. U troškove sahrane ubrajaju se i troškovi za jelo i piće učesnika sahrane u skladu sa mjesnim običajima. Ne smatraju se, međutim, uobičajenim troškovima sahrane troškovi pomena (vjerskog ili ateističkog): daća, pdoušje, karmine, jer nisu vezani za sahranu.

Budući da su troškovi sahrane, osim nužnih troškova ukopa, vezani za razne forme izražavanja pijeteta prema umrlom, pri odmjeravanju naknade za ove troškove ne mogu se uzeti u obzir izdaci koji nisu učinjenih ih tih pobuda, tj. ako iz konkretnih okolnosti nesumljivo proizilazi da su učinjeni zbog prestiža, nadmetanja ili drugih pobuda koje nemaju ništa zajedničko sa iskazivanjem dužnog poštovanja prema umrlome.

Pijetet prema umrlom iskazuje se najčešće u formama u kojima se izražava i bol supruge odnosno najbližih srodnika zbog smrti bliske osobe. Zakon ne određuje krug srodnika koji imaju pravo da traže naknadu pojedinih vidova troškova sahrane (npr. za nošenje odjeće žalosti ili za pogrebne vijence), pa se naknada tih troškova, po analogiji, dosuđuje onim licima koja imaju pravo da traže pravičnu novčanu naknadu za duševne bolove, a to su: bračni drug, djeca i roditelji (član 201. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima); zatim braća i sestre te vanbračni drug, ako je između tih lica i umrlog postojala trajnija zajednica života (član 201. st. 2. i 4. ZOO).

Stroga primjena pravila po kome se ne može tražiti naknada za buduće troškove, jer šteta predstavlja umanjenje imovine, shvaćene u ekonomskom smislu (član 155. ZOO), a dok se ne učini izdatak nema umanjenja imovine, pa, dakle, ni štete, ne bi bila u saglasnosti sa stavom koji je prije skoro dvije decenije usvojila jugoslovenska sudska praksa, da troškovi podizanja nadgrobnog spomenika spadaju u uobičajene troškove sahrane. Troškove podizanja nadgrobnog spomenika iz vlastite imovine ne bi mogle podnijeti siromašnije porodice, koje često zbog gubitka bliskog srodnika ostaju bez jedinog hranitelja, a time i bez nužnih sredstava za život. Zato se smatra da je u saglasnosti sa ovim vidom obeštećenja da se dosudi i naknada za troškove podizanja nadgrobnog spomenika, koji još nisu učinjeni, ako tužilac učini vjerovatnim da će podići nadgrobni spomenik.

122.

NAČELNI STAV 3/89

Sopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu može se dati i usmeno ako strane nisu ugovorile da se ta izjava može dati samo u određenoj formi.

Naše pravo usvaja načelo neformalnosti ugovora, a odstupanje može pripisati samo zakonom (član 67. stav 1. ZOO). Saopštenje povjerioca iz člana 273. stav 5. ZOO po naučnoj klasifikaciji spada u obavještajne radnje (notifikacije) koje karakteriše izjava volje, a za ovu izjavu važe pravila koja se primjenjuju kod pravnih poslova. Budući da Zakon o obligacionim odnosima za to saopštenje ne propisuje formu, proizilazi da se može pravovaljano izjaviti i neformalno.

Saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu se ne smije miješati sa odredbama ugovora o toj kazni. Ugovorna odredba je izvor subjektivnog prava povjerioca da mu dužnik plati određeni novčani iznos ili pribavi neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (član 270. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), a saopštenje pretpostavkeza njgovu realizaciju. Zato se iz zakonske odredbe da ugovorna kazna "mora biti ugovorena u formi propisanoj za ugovor iz koga je nastala obaveza na čije se ispunjenje odnosi" (član 271. stav 2. ZOO), ne proizilazi zaključak da se u istoj formi mora dati i saopštenje povjerioca o zadržavanju prava na ugovornu kaznu. Upravo zbog raznorodnosti "saopštenja" i klauzule o ugovornoj kazni nije moguća ni analogna primjena pravila o formi te klauzule. Pretpostavka za analogiju, uostalom, je da

postoji pravna praznina. Ovdje, međutim, ne postoji pravna praznina. Zakonodavac koji je unutar istog instituta “vezao” formu ugovorne kazne za formu ugovora zbog njene akcesornosti (član 272. stav 2. ZOO), nije to učinio u slijedećem članu (273. stav 5) – u pogledu “saopštenja”.

Pravna sigurnost naime, se postiže i neformalnim saopštenjem o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, da bi se postigla izvjesnost dovoljno je da “saopštenje” bude izričito i određeno.

Budući da saopštenje ne kreira subjektivno pravo koje već postoji, već je samo pretpostavka za njegovu realizaciju, a za pretpostavka je nužan uslov da bi dužnik bio svjestan da će se pogoditi ova sanacija, nije bilo potrebno da se za “saopštenje” propiše ista forma kao i za ugovornu kaznu.

Princip neformalnosti “saopštenja” važi i u slučaju kad su jedna ili obje jer posebne odredbe o formi samoupravnog sporazuma, odnosno ugovora o raspolaganju društvenim sredstvima iz člana 204. Zakona o udruženom radu se ne mogu analogno primijeniti zbog toga što “saopštenje” nema karakter akta raspolaganja.

Prema tome ZOO ne propisuje formu za saopštenje o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, pa se to saopštenje može dati i usmeno, osim u slučaju kada su se ugovorne strane sporazumjele da posebna forma bude uslov punovažnosti saopštenja (član 69. stav 1. ZOO).

123.

NAČELNI STAV 4/89

Zastarelost obaveze koja se sastoji u tome da se nešto ne učini, da se prepusti ili trpi utvrđene pravosnažnom sudskom odlukom ne teče dok se dužnik uzdržava od radnji koje predstavljaju njenu povredu (član 361. stav 2. ZOO).

Prema odredbi člana 379. stav 1. ZOO sva potraživanja koja su utvrđena pravosnažnom sudskom odlukom ili odlukom drugog nadležnog organa, ili poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom, zastarevaju za deset godina.

Kada u takvim slučajevima počinje teći zastarelost, ZOO nije posebno odredio. Osnovno pravilo je da zastarelost počinje teći prvog dana posle dana kad je poverilac imao pravo da zahteva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano (član 361. stav 1. ZOO). Takva posebna odredba, od kada počinje teći zastarelost, predviđena je za obavezu koja se sastoji u tomeda se nešto ne učini, da se propusti ili trpi. Onda zastarelost počinje teći prvog dana posle dana kad je dužnik postupio protivno obavezi (član 361. stav 2. ZOO).

U praksi se pojavio problem, u kom roku može zahtevati izvršenje lice, u čiju korist je pravosnažnom presudom utvrđeno postojanje prava službenosti prolaza pešice i kolima, pa je dužniku bilo naloženo da je dužan da se uzdržava od radnji koje bi predstavljale povredu izvršavanja takvog poveriočevog prava, a do povrede je došlo nakon više godina. Nova tužba je bila odbačena, a u izvršnom postupku je dužnik isticao prigovor da je dosuđeno potraživanje s obzirom na odredbu člana 379. stav 1. ZOO zastarelo za deset godina od pravosnažnosti nadalje.

Rešenje problema treba tražiti u odredbi člana 361. stav 2. ZOO. Ova odredba – kad zastarelost počinje teći – uvrštena je među “opšte odredbe” o zastarelosti (dok je odredba o desetogodišnjem roku koji važi za judikanta potraživanja – član 379 ZOO – uvrštena među odredbe koje određuju vreme potrebno za zastarelost). Naime, kad je dužnik dužan da nešto

propusti ili dopusti, odlučujući je dan, kad aktivno postupi u suprotnosti sa svojom obavezom (u ovom slučaju: utvrđenom pravnosnažnom presudom). Dok dužnik svoju obavezu ne povređuje, poverilac nema pravnu zaštitu, odnosno tek kad dužnik povredi svoju obavezu, poverilac može ostvarivati svoju pravnu zaštitu. Zato poveriočev obligaciono pravni zahtev nije mogao da zastari već tada, kad mu dužnik nije dao bilo kakav povod zato da realizuje svoje pravo.

Drugačiji stav, naime, da sva, pravnosnažnom sudskom odlukom ili sudskim poravnanjem utvrđena potraživanja, zastarevaju za deset godina (pa se nakon proteka tog roka više ne mogu prinudno izvršiti), bio bi u suprotnosti sa već citiranom odredbom člana 361. stav 2. ZOO. Zato nema osnova za mišljenje da sudska odluka jemči za utvrđenu obavezu koju sadrži samo deset godina (a ne više), pa da je zatim pravni osnov iscrpljen. Na to ukazuje već ranije citirana sistematika navedenih odredbi ZOO koje dolaze u obzir: član 361. stav 2. i član 379. stav 1. Presuda predstavlja zakon za stranke (isto kao ugovor) pa se njene odredbe moraju poštivati, iako traju više od deset godina.

Tako je npr. smisao presude o utvrđivanju prava službenosti s istovremenom dužnošću uzdržavanja od radnji koje bi predstavljale povredu njegovog izvršavanja, u trajnom uređenju tog stvarnog prava. Zato nije prihvatljivo da bi poverilac bio dužan kod ovakvog trajnog, presudom već utvrđenog stvarnog prava, svakih deset godina ponovno podnositi novu tužbu.

U dileme koje bi se mogle otvoriti kod ponovnog, izvršenja iste presude (čl. 225 – 228. Zakona o izvršnom postupku) usvojeni načelni stav ne zadire, diskusija je upozorila i na zaključak sa savetovanja građanskih i građansko – privrednih odjeljenja Saveznog suda, Vrhovnog suda i vrhovnih vojnih sudova republika i autonomnih pokrajina od 14. i 15. septembra 1983. godine, gdje je u vezi sa rokovima iz odredbi člana 228. ZIP usvojen stav da predlog za izvršenje pri ponovnom smetanju poseba nije vezan na duže rokove osim na one koje navedeni član određuje u 2. stavu.

124.

NAČELNI STAV 5/89

Na odgovornost prodavca za materijalne nedostatke građevine koju je izgradio za tržište primjenjuje se, pored pravila o odgovornosti iz ugovora o prodaji, i pravila o odgovornosti izvođača prema prvom i svakom kasnijem sticaocu građevine ili njenog dijela, odnosno prema nosiocu stanarskog prava, kao i pravila o odgovornosti za solidarnost građevine (čl. 641 – 647. Zakona o obligacionim odnosima).

U sudskoj praksi su se ispoljila različita shvatanja o tome da li se odredbe Zakona o obligacionim odnosima o odgovornosti izvođača za nedostatke i solidnost građevine, te zakonske odredbe o garanciji za kvalitet građevinskih radova, mogu primijeniti i u slučaju prodaje građevine izgrađene za tržište.

Na XL zajedničkoj sjednici Saveznog suda, vrhovnih sudova republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanoj u Ohridu 23. i 24. maja 1989. godine, usvojen je navedeni načelni stav iz slijedećih razloga:

Odrebama Zakona o obligacionim odnosima (ZOO) koje se odnose na ugovor o građenju, kao specifički ugovor o djelu, propisana je odgovornost izvođača za nedostatke građevine identično kao u ugovoru o djelu (član 641, u vezi sa članovima 614-621) ali je, uz dodavanje i projektantam odgovornost proširena i zbog nedostataka u izradi građevine koji se tiču njene solidnosti (članovi 644-647), a pravo na zaštitu zbog nedostataka građevine dato je, pod uslovima koji važe za naručioca, i sivm kasnijim sticaocima građevine (članovi 642. i 644.

stav 4), te, sem za nedostatke u pogledu solidnosi građevine, i nosiocu stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini (član 643).

U ugovorima o građenju u pravilu se ugovara i garancija za kvalitet izvedenih radova (garantni rok), bilo neposredno ili posredno, izričitim ili prećutnim ugovaranjem primjene Posebnih uzansi o građenju (član 21. stav 2. ZOO). U smislu Posebne uzanse o građenju broj 85, garantni rok za kvalitet izvedenih radova iznosi dvije godine, ako ugovorom ili propisima nije drugačije određeno. Nekim republičkim odnosno pokrajinskim zakonima o izgradnji građevinskih (investicionih) objekata propisan je garantni rok u kome izvođač odgovara za nedostake u kvalitetu radova.

Dešava se, međutim, da organizacije udruženog rada podižu građevinske objekte sa vlastitim sredstvima, a potom otuđuju te objekte ugovorom o prodaji.

Kupac ovakvog objekta izgrađenog po projektu samog izvođača, ima pravo na zaštitu zbog materijalnih nedostataka propisanu članovima 488-500. ZOO, u vezi sa članovima 478-485. ZOO, koji se odnose na ugovor o prodaji, ali ne, ako to nije posebno ugovorio, i na garanciju za kvalitet radova u dužem garantnom roku, jer se propisi o garanciji za ispravno funkcionisanje prodane stvari (članovi 501. do 507. ZOO) ne mogu primijeniti kod ugovora o prodaji građevinskih objekata pošto se ovi ne mogu svrstati u tzv. tehničku robu.

Posebno je kupac građevinskog objekta u nepovoljnijem položaju u odnosu na naručioca iz ugovora o građenju stoga što odredbe ZOO o ugovoru o prodaji ne sadrže pravila o odgovornosti za neodstatke po samom zakonu prema daljnjim sticacima građevine i drugim licima (npr. nosiocu stanarskog prava). Ova prava nisu propisana ni zakonima odnosno podzakonskim propisima socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, pa ni oni koja sadrže odredbe o izgradnji stanova radi prodaje na tržištu.

Ne postoje razlozi za umanjivanje prava kupca građevine izgrađene za tržište u odnosu na naručioca građevine. Ovaj drugi ne smao da naručuje izgradu građevine po projektu koji on daje, već u pravilu organizuje i stručni nadzor nad izvođenjem radova, što sužava mogućnost greške izvođača, pa ne bi bilo logično dati kupcu građevine izgrađene radi prodaje, čiju izgradnju nije mogao nadzirati, zaštitu zbog nedostataka građevine u užem obimu od one koju ima naručilac. Odgovornost za solidnost građevine je propisana i u društvenom interesu, a ne smao radi zaštite prava sticaoca po ugovoru o građenju, pa se zbog toga ne može ugovorom ni isključiti ni ograničiti (član 644. stav 5. ZOO).

Navedeni razlozi, kao i činjenica da je prodavac građevine izgrađene za tržište i izvođač te građevine, što pooštrava njegovu odgovornost za nedostatke građevine, opravdava stav da se kod prodaje građevine izgrađene za tržište, na odgovornost prodavca - izvođača za materijalne nedostatke građevine primjenjuje, pored pravila o odgovornosti iz ugovora o prodaji, i pravila o odgovornosti izvođača pougovoru o građenju prema naručiocu i svakom kasnijem sticaocu građevine ili njenog dijela, odnosno prema nosiocu stanarskog prava, kao i pravila o odgovornosti za solidnost građevine, jer su ispunjeni svi uslovi za analognu primjenu tih pravila.

Također su ispunjeni uslovi za analognu primjenu pravila o odgovornosti izvođača i za nedostatke zemljišta na kome je podignuta građevina (član 644. stav 2.).

Delegacija Vrhovnog suda Hrvatske smatra da se odredbe o odgovornosti za solidnost građevine i neposredno odnose na izvođača - prodavca građevine izgrađene za tržište, jer da, u smislu člana 644. stav 4. ZOO, ta odgovornost ne postoji samo prema naručiocu iz ugovora o građenju, već i svakom drugom sticaocu građevine, pa i kupcu iz ugovora o prodaji.

NAČELNI STAV 6/89

Žalba izjavljena telegrafskim putem smatra se potpunom ako je u telegramu pored označenja sudke odluke koja se pobija telegramom navedeno ime kojim se identifikuje podnosilac žalbe.

ODREDNICE

105. Šteta – Naknada zbog oštećenja zemljišta
 108- Zastarjelost – potraživanja iz obaveze nečinjenja, propuštanja ili trpljenja
 110. Žalba – izjavljena telegrafskim putem
 Telegram – žalba izjavljena telegrafskim putem
 106. Šteta – naknada troškova sahrane
 107. Ugovorna kazna – forma saopštenja o zadržavanju prava
 108. Građevina – odgovornost za materijalne nedostake građevine (ili dijela građevine) izrađene za tržište
 Materijalni nedostaci – odgovornost graditelja za tržište

**SAVJETOVANJE GRAĐANSKIH I GRAĐANSKO – PRIVREDNIH ODJELJENJA
 SAVEZNOG SUDA, VRHOVNIH SUDOVA REPUBLIKA I AUTONOMNIH
 POKRAJINA I VRHOVNOG VOJNOG SUDA ODRŽANOG 25. I 26. MAJA
 1989. GODINE U OHRIDU**

126.

ZAKLJUČAK 1/89

Nije protivan prinudnim propisima pravni posao između društveno – pravnih lica o zasnivanju hipoteke na nepokretnim stvarima u društvenoj svojini na kojima pravo raspolaganja ima jedno društveno pravno lice u korist drugog društveno – pravnog lica.

Potrebno je inicirati unošenje u odgovarajući zakon odredbi o hipoteci na nepokretnim stvarima u društvenoj svojini kao i o zasnivanju hipoteke u korist pojedinaca na društvenim sredstvima i celovito uređivanje ovog pitanja.

127.

ZAKLJUČAK 2/89

Učesnik igre na sreću čija potvrda o uplati nije primljena u trezor priređivača igre na sreću ima pravo na naknadu štete u visini izgubljenog dobitka, kao i naknadu druge štete koju je u vezi s tim pretrpio, ako je šteta prouzrokovana krivicom lica u radnom odnosu kod priređivača, odnosno krivicom priređivačkog punomoćnika koji nije kod njega u radnom odnosu, bez obzira na stečen krivice.

Pravilima priređivača može se isključiti odgovornost priređivača za štetu, ali samo ako je ona učinjena iz obične nepažnje.

Priredivač izgre na sreću odgovara za štetu učesnika u igri i onda kada je šteta prouzrokovana krivicom člana organizacije koja se ugovor sa priredivačem obavezala da u ime i za račun priredivača preko svojih članova prima uplate.

Priredivač ne odgovara za štetu učesnika u igri do koje je došlo krivicom PTT organizacije zbog neblagovremene dostave.

Učesnik u igri koji više ne poseduje potvrdu o uplati nema pravo da zahteva naknadu štete od priredivača.

Sve ovo pod uslovom da zakonom nije drugačije određeno.

128.

ZAKLJUČAK 3/89

Kada je u pitanju naknada materijalne štete zbog izgubljene zarade nastale usled neopravdane osude ili neosnovanog lištenja slobodne onda se oštećenom licu dosuđuje naknada u onom punom iznosu koju bi to lice ostvarivalo, da nije bilo neopravdane osude, odnosno neosnovanog lišenja slobode, bez obzira da li je izgubljena zarada nastala usled prestanka rada u zemlji ili prestanka privremenog rada u inostranstvu.

129.

ZAKLJUČAK 4/89

1. Stanarine spadaju u povremena novčana potraživanja na koja zatezna kamata teče od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu, ako zakonom nije drugačije propisano.
2. U povremena novčana potraživanja na koja zatezna kamata teče od dana kad je sudu podnesen zahtjev za njihovu isplatu ne spadaju naknade za autošenu električnu energiju, upotrebu telefona i druge slične naknade koje se povremeno obračunavaju.

130.

ZAKLJUČAK 5/89

Za vreme docnje korisnika kredita u otplati dospjelih anuiteta bankarske organizacije imaju pravo na kamatu na ukupan iznos anuiteta, od dospelosti svakog pojedinog anuiteta do isplate kada je ugovorom odnosno samoupravnim sporazumom između bankarske organizacije i korisnika kredite predviđeno da će se na kamatu kada dospe za naplatu zaračunavati kamata.

131.

ZAKLJUČAK 6/89

Priznanje tužbenog zahteva, koji se prema pravilima materijalnog prava određuje prema cenama u vreme donošenja sudske odluke, može predstavljati raspolaganje koje je u suprotnosti sa pravilima morala socijalističkog samoupravnog društva (član 3. stav 3. tačka 2. ZPP).

Zato sud u takvom slučaju neće doneti presudu na osnovu priznanja (član 331. stav 2. Zakona o parničnom postupku) ukoliko nije sa priznanjem upoznato tužioca odnosno ukoliko ga nije u vezi sa tim salsušao pa mu tako dao mogućnost da se o njemu izjasni.

Priznanje tužbenog zahteva je jednostrana izjava tuženog da je tužiočev zahtev sa pravnom zaštitom osnovan. S obzirom na to, da je priznanje jednostrana procesna radnja, njegovo važenje ne zavisi od volje ili aktivnosti suprotne stranke, dovoljno je jasna, izričita i besuslovna izjava tuženog. Priznanje znači dispoziciju tuženog sa zahtevom da po tom osnovu sud bez daljeg raspravljanja donese presudu kojom će usovjiti tužbeni zahtev (presuda na osnovu priznanja, član 331. stav 1. ZPP). Sud pri tom ne utvrđuje da li je priznanje činjenično i pravno osnovano, ne utvrđuje činjenično stanje niti ne ceni materijalno pravo na kome se zahtev zasniva. Zato se presuda na osnovu priznanja ne može pobijati zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog pogrešne primene materijalnog prava, već samo zbog bitne povrede odredbi parničnog postupka ili zbog mane volje (član 353. stav 3. i član 385. stav 4. ZPP).

Ipak priznanje nema nužno za poslasticu donošenje presude. Sud, naime ne donosi presudu na osnovu priznanja, iako su ispunjeni potrebni uslovi, ako sazna da se radi o zahtevu kojim stranke ne mogu rpolagati (član 3. stav 3. ZPP), a ako treba da se o okolnostima prethodno pribave obaveštenja, donošenje presude na osnovu priznanja se odlaže (član 331. st. 2. i 3. ZPP). Ako, dakle, tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtev, sud više ne utvrđuje činjenični i pravni osnov tužbenog zahteva (nema više "daljeg raspravljanja", kako određuje član 331. stav 1. ZPP), što ne znači da je postupak i okončan. Eventualni dalji postupak biće, naime, usmeren na utvrđivanje da li je priznanje (raspolaganje tužbenim zahtevom) dozvoljeno ili ne. Ovaj postupak će, naravno, biti potreban samo u slučajevima sumnje o dozvoljenosti raspolaganja zahtevom.

Sud ne priznaje raspolaganje stranaka koje je u suprotnosti sa prinudnim propisom o samoupravnim pravima radnih ljudi i o raspolaganju društvenim sredstvima ili drugim prinudnim propisom ili koje je u suprotnosti sa pravilima morala samoupravnog socijalističkog društva (član 3. stav 3. ZPP).

Kod ocene da li je određeno raspolaganje stranaka, u konkretnom slučaju priznanje tužbeno gzahteva, u suprotnosti sa pravilima morala, treba polaziti od okolnosti konkretnog lsučaja. zato usvojeni zaključak sadrži u prvom stavu reč "može". Smatramo, da je upotreba ove reči sasvim na mestu jer diktira brižljivu ocenu svih okolnosti pojedinog slučaja. Posebno treba oceniti vremena priznanja (eventualno iskorištavanje povoljne situacije) i oblik u kome je dato.

Usvojeni zaključak razmatra slučaj, kad se radi o priznanju novčanog tužbenog zahteva, za koji se može u svakom trenutku očekivati da će ga tužilac povisiti. Za novčane obaveze, inače, važi načelo nominalizma (član 394. ZOO). Ipak za određene obaveze zakon određuje da se preračunavaju prema cenama u vreme donošenja sudske odluke (tzv. "nečiste" obaveze, kao što su npr. obaveze povraćaja u slučaju ukidanja ili ništavosti ugovora i odštetne obaveze). U takvim slučajevima tužilac može u parnici povisivati svoj novčani zahtev i usklađivati ga sa prilikama u vreme suđenja. zato se ne može predvideti stav, suprotna od predloženog, da tužilac navodno mora tu svoju mogućnost u parnici iskoristiti i tekuće povisiti svoj zahtev, ako to ne učini, ne može se pozivati na posledice svoje neaktivnosti. Ipak, sve više stopa inflacije, kao posledica nestabilnih privrednih prilika, zahteva veoma brzo menjanje (povisivanje) zahteva, što u slučajevima, kad odluka o visini zahteva zavisi od prethodno izvedenog dokaznog postupka (mišljenje veštaka, procene i sl), uopšte nije moguće. Zato se u takvim prilikama i iskorištavanje povoljne situacije zbog obezvređivanja relane vrednosti novca u spletu drugih okolnosti može pokazati kao nemoralni čin. Takvo postupanje je u suprotnosti sa načelom savesnosti i poštenja (član 9. ZPP) koja su osnovna moralna načelana. Zloupotreba prava koje stranka ima u postupku pokazuje se u težnji stranke da iskoristi određenu procesnu formu zbog izigravanja zakona i oštećivanja drugih. Priznanje novčanog tužbenog zahteva u povoljnom trenutku bez sumnje ukazuje na zloupotrebu prava, što bi sud morao da onemogući tako da parničnu radnju koja se obavi u nezakonite ili nemoralne svrhe ne prizna (član 10. u vezi sa članom 3. stav 3. ZPP).

Priznanje se može dati na ročištu ili u pismeno podnesku (član 331. stav 4. ZPP), na ročištu se može dati u prisutnosti tužioca ili u njegovoj odsutnosti. Priznanje izvan ročišta za glavnu raspravu, odnosno u odsustvu tužioca, doduše, nudi više mogućnosti za izigravanje suprotne stranke jer joj onemogućava bilo kakav uticaj na dalji tok postupka (obično sazna tek prilikom primanja presude na osnovu priznanja), a situacija takvog priznanja nije isključena ni prilikom tužiočeve prisutnosti na ročištu. Zato bi mora u slučajevima priznanja novčanog zahteva, koje se po pravilima materijalnog prava određuje prema cenama u vremen donošenja sudske odluke, sud dati tužiocu mogućnost da se o njemu izjasni. Oslonac za takav stav postoji u članu 331. stav 3. ZPP koji određuje da se donošenje presude na osnovu priznanja odloži ako je potrebno da se o okolnostima, da li se radi o zahtevu kojim strane ne mogu raspolagati, prethodno pribave obaveštenja. Na koji način će sud dobiti obaveštenja, ZPP ne određuje, a jedan od mogućih oblika je da se tužilac upozna sa priznanjem i dobije mogućnost da se o njemu izjasni. Propuštanje te dužnosti bi mogli predstavljati bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz člana 354. stav 1. u vezi sa članom 331. stav 3. ZPP- Ako su prema rezultatu dokaznog postupka ili drugim okolnostima nastali uslovi, da tužilac povisi tužbeni zahtev, da bi tako ostvario svoj ekonomski cilj, zbog kog je spor započeo, treba mu dati mogućnost da se, naime, pre donošenja presude na osnovu priznanja konačni izjasni o svom tužbenom zahtevu, bez obzira na to da li je na ročištu prisutan ili ne.

U diskusiji prilikom usvajanja zaključka je naglašeno da zaključak obuhvata samo one situacije, kad se radi o zloupotrebi procesnih prava ("mala fides"), a ne i druge moguće situacije, kad npr. zbog objektivnih okolnosti dođe do razlike između ostvarenog tužbenog zahteva i ekonomskog, pa time i pravnog interesa tužioca u parnici.

132.

ZAKLJUČAK 7/89

Ugovori o prenosu prava svojine na nepokretnostima koje se nalaze u Jugoslaviji, a na kojima su potpisti ugovrača overeni u diplomatsko – konzularnim predstavništvima SFRJ u inostranstvu, ispunjavaju uslove zakonom propisane forme.

STAVOVI

ZAUZETI NA XXII KOORDINACIONOM SASTANKU REPUBLIČKIH PRIVREDNIH SUDOVA I PRIVREDNIH ODJELJENJA VRHOVNIH SUDOVA REPUBLIKA I AUTONOMNIH POKRAJINA, ODRŽANOM U OHRIDU 31. MAJA – 2. JUNA 189. GODINE

I. PRIVREDNO PRAVO

A. PROCESNO PRAVO

1. Parnični postupak

133.

- 1.1. Da li se u slučajevima nepristupanja ročištu na kojem je doneseno rešenje o presumiranom povlačenju tužbe u smislu člana 465. stav 1. i člana 499. st. 1. i 2. ZPP-a može tražiti povrat u prijašnje stanje?

ODGOVOR

“Može, jer je propuštanjem ročišta došlo do prekluzije procesnog prava, zbog toga što u istoj parnici se neće zakazivati novo ročište, pa takav predlog sud ne može odbaciti kao nedozvoljen u smislu člana 121. stav 1. ZPP-a”.

134.

- 1.2. Kada se nastavlja parnični postupak koji je bio prekinut zato jer su nastupile pravne posledice otvaranja stečajnog postupka (član 212. tačka 4. ZPP)?

ODGOVOR:

“Parnični postupak koji je prekinut saglasno članu 212. tačka 4. ZPP-a, nastavlja se kad ga stečajni upravitelj preuzme, ili kad sud pozove stečajnog upravitelja da to učini na predlog suprotne stanke (član 215. stav 1. ZPP). Stečajni upravitelj preuzima postupak ne samo izričitom izjavom, nego bilo kojom parničnom radnjom iz koje proizilazi da preuzima postupak. Kada u stečajnom postupku prijavljeno potraživanje u odnosu na koje je parnični postupak prekinut, nije bilo utvrđeno saglasno članu 213. stav 3. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada, zbog čega je stečajno veće uputilo na parnicu poverioce, poverilac neće podneti novu tužbu (član 194. stav 3. ZPP), već će samo predložiti nastavak prekinutog parničnog postupka”.

135.

- 1.3. Da li dužnik koji je sudskom nagodbom (član 321. ZPP) preuzeo obavezu da u određenom roku isplati poveriocu tačno određeni novčani iznos, istekom ugovorenog roka iz nagodbe pada u docnju, te stoga da li je pored iznosa iz nagodbe kao glavnice dužan platiti još i zatezne kamate?

ODGOVOR:

“Sudska nagodba je izvršna isprava u smislu člana 16. stav 2. tačka 1. i člana 17. ZIP-a pa predmet izvršenja može biti samo ono što je sadržano u istoj. Ako dužnik padne u docnju sa ispunjenjem obaveze po sudskoj nagodbi, potraživanje na ime zatezne kamate poverilac može ostvarivati jedino novom tužbom”.

136.

- 1.4. Ocenjujući razloge žalbe, da li viši sud pazi po službenoj dužnosti i na apsolutne bitne povrede učinjene na štetu protivne stranke koja se nije žalila?

ODGOVOR:

“Ukoliko je apsolutno bitna povreda učinjena na štetu stranke koja se nije žalila, drugostepeni sud na tu povredu ne pazi po službenoj dužnosti, jer drugostepeni sud prvostepenu presudu ispituje u granicama razloga navedenih u žalbi”.

137.

- 1.5. Može li sud rešenjem konstatovati da se tužba smatra povučenom saglasno članu 465. stav 1. ZPP-a kada je posle podnošenja tužbe protiv tužioca otvoren stečajni postupak, a sud nije doneo rešenje o prekidu postupka?

“Postupak se prekida kad nastupe pravne posledice otvaranja stečajnog postupka po sili propisa iz člana 212. tačka 4. ZPP, pa sud može doneti rešenje primenom člana 465. stav 1. ZPP jedino ukoliko je stečajni upravitelj bio pozvan da nastavi parnicu, ili je preuzeo

postupak izričito izjavom ili nekom procesnom radnjom iz koje proizilazi da je to učinjeno”.

138.

- 1.6. Da li ništavost ugovora ima za posledicu ništavost ugovorne odredbe o nadležnosti izbranog suda, sadržane u samom ugovoru?

ODGOVOR:

“Ako su ugovorne stranke ugovorile nadležnost izbranog suda za rešavanje sporova iz određenog ugovornog odnosa, ništavnost ugovora nema za posledicu ništavnost arbitražne klauzule. Zato je izbrani sud nadležan za rešavanje sporova do kojih je došlo radi ništavosti ugovora”.

2. Izvršni postupak

139.

- 2.1. Da li dužnikov dužnik ima pravo žalbe na rešenje o određivanju privremene mere radi osiguranja novčanog potraživanja iz člana 266. stav 1. tačka 3. ZIP-a?

ODGOVOR:

“Dužnikov dužnik nema pravo na žalbu na rešenje o određivanju privremene mere radi osiguranja novčanog potraživanja iz člana 266. stav 1. tačka 3. ZIP-a. Ovo bi sledilo iz odredaba člana 244. u vezi sa članom 96. stav 4. ZIP-a, koje određuju da protiv rešenja suda kojim se određuje zabrana na novčanom potraživanju i kojim se dužnikovom dužniku zabranjuje da to potraživanje namiri dužniku, svom vjerovniku, dužnikov dužnik nema pravo na žalbu”.

3. Stečajni postupak

140.

Da li je u stečajnom postupku dopušten prijebaj potraživanja vjerovnika s protiv potraživanjem dužnika, ako je vjerovnik banka a stečajni dužnik ima kod ove banke formirane fondove osnovnih sredstava, solidarne odgovornosti, rezervni fond i dugovanje obaveza po primljenim depozitima za oročena sredstva za stambenu izgradnju?

ODGOVOR:

“Prijebaj nije dozvoljen (analogna primjena člana 341. tačka 2. ZOO) osim sa novčanim iznosom depozita i potraživanjem banke na ime nevraćenog kredita za čije je obezbeđenje dat depozit”.

141.

- 3.2. Da li je podnošenje prijave potraživanja u stečajnom postupku nužno za ostvarivanje potraživanja ili se potraživanje može ostvariti u stečajnom postupku i temeljem već podnete tužbe vjerovnika za isplatu po kojoj je stečajni upravitelj upoznat?

ODGOVOR:

“U stečajnom postupku mora se podneti prijava potraživanja bez obzira na činjenicu utuženja, jer se jedino na taj način stiče svojstvo vjerovnika u stečajnom postupku”.

142.

3.3. Kako će postupiti stečajno veće sa prijavom potraživanja koja je greškom upućena nenadležnom sudu prije ročišta za glavnu deobu, a stigne u stečajni sud iza ovog ročišta?

ODGOVOR:

“Stečajno veće će odbaciti prijavu potraživanja koja je stigla u stečajni sud nakon zaključenja ročišta za glavnu deobu i kada je prijava zbog neznanja ili očigledne omaške poverioca bila prije ovog momenta podnesena nenadležnom sudu, jer odredbe člana 214. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada isključuju shodnu primenu odredaba člana 113. stav 6. ZPP”.

143.

3.4. Kako će postupiti stečajno veće kad je od stečajnog upravnika ili od poverilaca osporeno potraživanje prijavljeno na osnovu izvršne isprave?

ODGOVOR:

“U takvom slučaju stečajno veće uputiće na parnicu onog subjekta koji je osporio potraživanje (član 215. stav 4. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada)”.

B) MATERIJALNO PRAVO

144.

1. Da li se imalac motornog vozila može osloboditi odgovornosti za štetu pričinjenu drugom vozilu u pokretu ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom trećeg lica?

ODGOVOR:

“Imalac motornog vozila može se osloboditi odgovornosti za štetu pričinjenu imaocu drugog motornog vozila u pokretu ako dokaže da je do nezgode došlo isključivo radnjom trećeg lica, koju radnju nije mogao predvideti ni izbeći niti otkloniti (član 177. stav 2. ZOO)”.

145.

2. Ukoliko dužnik nakon proteka roka za dobrovoljno ispunjenje svoje novčane obaveze, plati vjerovniku samo glavnice i naznači na uplatnici da podmiruje vjerovnikov račun (glavnice), da li vjerovnik ovu dužnikovu uplatu može uzeti prvenstveno kao naplatu troškova i dospelih kamata u smislu člana 313. ZOO i eventualni ostatak uračunati u otplatu glavnice, ili mora prihvatiti dužnikovu dispoziciju da je platio glavni dug, a da su troškovi i kamate ostali nenaplaćeni u celini?

ODGOVOR:

“Vjerovnik ima pravo izvršiti uračunavanje najprije troškova i kamata, a tek eventualni ostatak uplate priznati dužniku kao otplatu glavnog duga bez obzira na dužnikovu naznaku na uplatnici”.

146.

3. Kada počinje teći zastarelost potraživanja interkalarne kamate?

ODGOVOR:

“Zastarelost potraživanja interkalarne kamate počinje teći po isteku kalendarske godine za koju je obračunata, ako nije drukčije ugovoreno vreme dospeća ili ako nije unapred obračunata i izvršena u anuitete otplate kredita (član 399. stav 3.ZOO)”.

147.

4. Kako naručiocu (imaocu) odgovaraju projektant i izvođač za nedostatke građevine?

ODGOVOR:

“Izvođač i projektant građevine odgovaraju naručiocu (imaocu) solidarno (član 206. st. 1. i 3. u vezi sa čl. 369. i 644. ZOO), a o međusobnom regresnom zahtevu se odlučuje prema veličini njihove krivice (član 647. ZOO)”.

148.

5. Kada strana firma koja ima pravo na naknadu štete u devizama, u sporu postavi zahtev za isplatu dinarske protivvrednosti, po kom kursu će se vršiti obračun:

- a) Kursu na dan nastanka štete
- b) Kursu na dan presuđenja
- c) Kursu na dan isplate

ODGOVOR:

“Dinarska protivvrednost će se obračunati po kursu na dan isplate”.

149.

6. Ako je ovlašćena banka pogrešno izvršila blokadu žiro računa organizacije udruženog rada koja nije korisnik deviznog kredita, da li se može tužbom tražiti deblokada žiro računa?

ODGOVOR:

“Odredbe čl. 148. i 152. Zakona o deviznom poslovanju odnose se na kontrolu zakonitosti i pravilnosti poslovanja banaka, a ne obligacionih odnosa. Kako nema drugog propisanog postupka, za odlučivanje je nadležan sud”.

150.

7. Da li se na osnovu člana 109. Zakona o deviznom poslovanju može izvršiti blokada žiro računa samo korisnika inostranog kredita ili i njegovog jemca, pošto je jemac u privrednom pravu uvek i jemac – platac?

ODGOVOR:

“Odredbe člana 109. Zakona o deviznom poslovanju se moraju restriktivno tumačiti, tako da blokada žiro računa može se izvršiti samo kod korisnika inostranog kredita (kako zakonski tekst glasi), a ne i njegovog jemca. Sam čin blokade predstavlja obezbeđenje a ne ispunjenje, a jemac odgovara za ispunjenje”

151.

8. Da li se odredba člana 109. stav 4. Zakona o deviznom poslovanju odnosi na one obaveze koje su nastale posle 1. januara 1986. godine (otkada se primenjuje zakon) ili i na one koje su nastale pre ovog datuma?

ODGOVOR:

“Član 109. stav 4. pomenutog zakona odnosi se na sve neizmirene obaveze bez obzira na vreme njihovog nastanka”.

152.

9. Da li je temeljem odredbe člana 186-a Zakona o deviznom poslovanju banaka, banka odgovorna inozemnom vjerovniku naknaditi štetu u iznosu na koji glasi izvršna isprava – presuda protiv dužnika, njegovog komintenta?

ODGOVOR:

“Banka, ukoliko nije izvršila obavezu po članu 109. Zakona o deviznom poslovanju, dužna je inozemnom vjerovniku naknaditi štetu po općim principima za naknadu štete”.

153.

10. Može li u mjeničnom sporu indosant istaknuti protiv indosatora prigovor da je indosant bez pravne važnosti, jer je do prenosa mjenice došlo na osnovu ugovora o eskontu koji u ime indosanta nije zaključilo ovlašćeno lice?

ODGOVOR:

“Indosant može u smislu člana 16. stav 1. Zakona o mjenici, istaknuti u mjeničnom sporu po tužbi indosatora prigovor nepunovažnosti ugovora o eskontu na osnovu koga je izvršen indosament, ako je ugovor zaključio neovlašćeno lice, ali se ugovor o eskontu smatra naknadno odobrenim ukoliko je u njegovom ispunjenju indosiranje menice izvršilo lice koje je bilo ovlašćeno da zaključi ugovor o eskontu”.

154.

11. Da li je član 58. Zakona o izgradnji investicionih radova u inozemstvu (“Službeni list SFRJ”, broj 71/85), koji glasi: “Naplaćeni iznos (od inostranog investitora) raspoređuje nosilac posla u dogovorenom roku, a najkasnije 15 dana od naplate”, prinudan propis u smislu da u tom roku trebaju biti isplaćeni svi učesnici u poslu navedeni u članu 13. istog zakona, među kojima je i podizvođač koji ugovor nije zaključio sa nosiocem posla, već sa kooperantom – izvođačem, te da li ovaj propis daje pravo u takvom slučaju podizvođaču da potražuje od kooperanta –izvođača s kojim je u ugovornom odnosu kamate po proteku 15 dana od kada je nosilac posla primio isplatu od strane investitora, ili tek nakon što je kooperant – izvođač primio isplatu?

ODGOVOR:

“Ukoliko nosilac posla nije preuzeo ugovorom obavezu da izvrši isplatu neposredno proizvođaču, kooperant – izvođač je u obavezi platiti kamate podizvođaču i za razdoblje kad nije primio naplatu od nosioca posla, a da bi se mogao regresirati od nosioca posla koji je kasnio sa isplatom”.

UPRAVNO PRAVO

155.

Član 68. stav 2. i član 137. stav 3. Zakona o opštem upravnom postupku

Kada je podnesak stranke nepotpun i taj nedostatak stranka ne otkloni ni u naknadno određenom roku dostavljanjem dokaza na svoje navode iz podneska, upravni organ nije ovlašten da iz tog razloga po članu 68. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku odbaci podnesak kao neuredan, već je dužan da po istom u smislu člana 137. stav 3. navedenog zakona nastavi postupak i riješi upravnu stvar u skladu sa pravilima postupka i materijalnim propisima.

Iz obrazloženja:

Iz obrazloženja zaključka prvostepenog organa proizilazi da je u skladu sa odredbama stava 2. člana 68. Zakona o opštem upravnom postupku odbačen zahtjev tužioca za oslobođenje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava jer u određenom roku nije dostavio uvjerenje iz tač. 2. i 3. člana 3-c. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava (“Službeni list SRBiH”, broj 6/78, 13/82 i 30/85) odnosno uvjerenje da ima stan čija površina nije veća od površine koja se utvrđuje prema broju članova uže porodice kao i uvjerenje da nema drugu porodičnu stambenu zgradu odnosno stan u svojini. I tužena u obrazloženju osporenog akta navodi da je prvostepeni organ saglasno odredbama člana 68. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku pravilno postupio kada je zahtjev tužioca odbacio budući da u ostavljenom roku tužilac nije otklonio nedostatke zahtjeva, te da je stoga žalbu tužioca izjavljenu protiv zaključka prvostepenog organa valjalo odbiti kao neosnovanu.

Međutim, prilikom odlučivanja po zahtjevu tužioca za oslobađanje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava prvostepeni organ nije postupio po odredbi stava 3. člana 137. Zakona o opštem upravnom postupku prema kojem ako sstranka nije u naknadno određenom roku podnijela dokaze, organ ne može zbog otga odbaciti zahtjev kao da nije podnesen (član 68. stav 2, nego je dužan da nastavi postupak i da, u skladu sa pravilima postupka i prema materijalnom propisu, riješi upravnu stvar. Stoga je u konkretnom slučaju prvostepeni organ bio dužan da nastavi postupak i donese meritornu odluku o tužiočevom zahtjevu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2922/88 od 16. marta 1989. godine)

156.

Tarifni broj 4. Tarife osnovnog poreza na promet

Prodajom piva na veliko samostaln ugostitelj se bavi trgovinskom djelatnošću radi čega je dužan da plati porez na tako izvršen promet alkoholnih pića po većim poreskim stopama.

Iz obrazloženja:

Odredbom tarifnog broja 4. Tarife osnovnog poreza na promet koja je sastavni dio Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu (“Službeni list SFRJ”, broj 33/72, 55/72, 28/73, 36/75, 58/75, 7/77, 61/78, 26/79, 5/80, 63/80, 3/81, 23/82, 15/83, 66/83, 71/84, 39/85, 11/86 i

21/87) propisane u različite stope zavisno od toga da li se alkoholna pića prodaju neposredno krajnjim potrošačima u ugostiteljskoj radnji ili na drugi način.

Iz zapisnika Opštinske uprave društvenih prihoda B.G. broj 06-459-4 od 10. decembra 1987. godine proizilazi da je 80% nabavljene količine piva tužilac prodavao kao da je vršio trgovinsku djelatnost (iako je imao odobrenje za osnivanje i vođenje samostalne ugostiteljske radnje), pa je prvostepeni organ pravilno postupio kada je izvršio razrez poreza na promet alkoholnih pića po većim stopama od onih koje su propisane za samostalne ugostiteljske radnje i utvrdio ukupne obaveze tužioca u iznosu od 12.683.703 dinara. Isto tako pravilno je postupila i tužena kada je odbila tužiočevu žalbu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Nisu se mogli prihvatiti navodi tužioca da je prodao 80% piva na trgovački način budući da tužilac nije imao primjedbi na utvrđeni porez na promet piva. Pri tome treba navesti da je za primjenu povećanih stopa poreza relevantno da li je tužilac prodavao pivo kao da obavlja trgovinsku djelatnost, jer se niže stope primjenjuju samo kada poreski obveznik ostvaruje promet ostvaranjem i točenjem pića krajnjim potrošačima u svojoj ugostiteljskoj radnji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1968/88 od 19. januara 1988. godine)

157.

Član 10. stav 2. Zakona o porezima građana

Odredbom člana 10. stav 2. Zakona o porezima građana predviđena je smao mogućnost retroaktivnog dještva propisa o utvrđivanju osnovica i stopa poreza ako su povoljniji za obveznika poreza, pa kada u novoj opštinskoj odluci o porezima građana nije predviđeno povratno dještvo odredaba koje regulišu navedena pitanja, te odredbe se ne mogu primijeniti bez obzira što propisuju povoljnije osnovice i stope poreza.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 10. Zakona o porezima građana propisano je da se visina poreza utvrđuje po propisima o određivanju osnovica i stopa koje su važile na dan 1. januara godine za koju se obaveza utvrđuje. U stavu 2. iste odredbe je istina propisano da propisi o utvrđivanju osnovica i stopa poreza, ako su povoljniji za obveznika poreza mogu, imati povratno dještvo.

Međutim, Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o opštinskim porezima građana ("Službene novine grada Sarajeva", broj 26/87) od 30 decembra 1987. godine, a koja je stupilana snagu osmog dana po njenom objavljivanju, nije, kako to i tuženi organ pravilno navodi u svom rješenju propisano da ima i povratno dještvo. Stoga je u upravnom postupku pravilno postupljeno kada je kod razreza poreza i doprinosa na ukupan prihod za 1987. godinu, tužiocu porez razrezan prema utvrđenim stopama u navedenoj odluci iz 1986. godine bez obzira na to da li je novija Odluka za njega povoljnija pa tuženi organ nije povrijedio zakon na štetu tužioca, kada je osporenim aktom, potvrdio prvostepeno rješenje temeljeno na toj odluci kao pravilno i zakonito.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2301/88 od 12. januara 1989. godine)

158.

Član 54. st. 1. i 5. i član 57. stav 2. Zakona o porezima građana

Ako se poreska osnovica od privredne djelatnosti prema stvarnom ličnom dohotku utvrđuje na osnovu člana 57. stav 2. Zakona o porezima građana, onda se troškovi za ostvarenje ukupnog prihoda od te djelatnosti ne utvrđuju isključivo na osnovu člana 54. stav 5. istog zakona, kojim je regulisan način utvrđivanja troškova kada su poslovne knjige prihvaćene kao

vjerodostojne uz korekciju troškova poslovanja, nego i na drugi pogodan način propisan prethodnim članom.

Iz obrazloženja:

Naime, kod utvrđivanja poreske osnovice kada se poslovne knjige ne prihvate kao vjerodostojne, poreska osnovica utvrđuje se na jedan od načina propisanim odredbom člana 57. stav 2. Zakona o porezima građana, tako da se u tom slučaju visina troškova ne utvrđuje isključivo na osnovu vjerodostojne dokumentacije, pa je s tim u vezi iste trebalo utvrditi na drugi pogodan način propisan u odredbi člana 57. stav 2. navedenog zakona.

Obaveza utvrđivanja troškova na osnovu vjerodostojne dokumentacije postoji u slučaju kada se stvarni lični dohodak utvrđuje na osnovu poslovnih knjiga, a takav način u konkretnom predmetu nije primijenjen.

Iz navedenih razloga sud je odlučio kao u dispozitivu, na osnovu odredbe člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1869/88 od 15. decembra 1988. godine i U. 2580/88 od 19. januara 1989. godine)

159.

Član 54. stav 3. tačka 9. Zakona o porezima građana

Od ukupnog prihoda od privredne djelatnosti koji podliježe oporezivanju priznaje se i odbija kao nužni trošak za ostvarenje tog prihoda porez na promet proizvoda i usluga naplaćen u toku godine za koju se vrši razred poreza bez obzira da li je naplaćen po višim ili nižim stopama.

Iz obrazloženja:

Prema obrazloženju prvostepenog rješenja tužiteljici se u troškove režije nije mogao priznati porez na promet piva na trgovački način jer se trgovina piva bavila bez odobrenja za rad, a iz obrazloženja osporenog akta proizilazi da takve razloge prihvata i tužena.

Međutim, tako stanoviše prvostepenog i drugostepenog organa uprave ne može se prihvatiti jer priznavanje poreza na promet u nužne troškove saglasno odredbama tačke 9. stava 3. člana 54. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 39/84, 8/85 i 45/86) zavisi isključivo od toga da li su te društvene obaveze plaćene i da li se odnose na godinu za koju se vrši razred, a ne od toga da li je tužiteljici na dio prometa alkoholnih pića obračunat porez na promet proizvoda po višim ili nižim stopama.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2959/88 od 9. marta 1989. godine)

160.

Član 57. stav 2. i član 160. stav 2. Zakona o porezima građana

Bitno povećanje ličnog dohotka odnosno prihoda odbeznika poreza koje ima za posljedicu povećanje akontacije poreza, utvrđuje se na osnovu poslovnih knjiga, a ako one nisu vjerodostojne na jedan od rugih načina predviđenih zakonom o porezima građana (Članovi 57. stav 2. i 160. stav 2.).

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 2. člana 160. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 39/84, 8/85 i 45/86) ako se lični dohodak odnosno prihod obveznika bitno poveća opštinska uprava društvenih prihoda će na osnovu pregleda poslovnih knjiga, podataka i primanjima od ržavnih organa, organizacija za isporučenu robu i za izvršene usluge, kao i drugih vjerodostojnih podataka donijeti rješenje o povećanju akontacije.

Iz prvostepenog rješenja nije vidljivo na osnovu kojih podataka je prvostepeni organ donio rješenje o povećanju akontacije tužiteljici pošto je samo istaknuto da je to učinjeno na osnovu snimanja prometa i inventurisanja. Međutim, iz obrazloženja osporenog rješenja proizilazi da je na osnovu snimanja prometa koja su vršena u raznim vremenskim periodima utvrđena akontacija poreza, mada nije navedeno da li su ispunjeni uslovi iz stava 2. člana 57. citiranog zakona za utvrđivanje osnovice poreza odnosno da li tužiteljica uopšte nije vodila poslovne knjige ili je kažnjavana zbog nevođenja ili netačnog, neažurnog ili neurednog vođenja poslovnih knjiga ili u knjigama nije prikazala dio ostvarenog prihoda. Samo kada su ispunjeni ti uslovi prvostepeni organ je mogao i akontaciju poreza tužiteljici utvrditi na osnovu snimanja prometa koja moraju biti vršena u raznim periodima godine u kojima će biti ravnomjerno zastupljena sva godišnja doba, dani u sedmici i dnevni periodi. I da su bili ispunjeni uslovi za utvrđivanje akontacije poreza na osnovu snimanja prometa treba istaći da prema pregledu nalaza inspekcije prihoda, koji je priložen spisu predmeta, nije vidljivo da je to snimanje izvršeno u skladu sa odredbama Zakona o porezima građana. Pri tome treba istaći da tuženi u obrazloženju osporenog akta nije cijenio navod tužiteljice da većina snimanja izvršena u drugoj polovini 1987. godine kada su cijene usluga bile znatno veće, a što je trebao cijeniti u skladu sa odredbom stava 2. člana 245. Zakona o opštem upravnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1953/88 od 10. novembra 1988. godine)

161.

Član 3-c. tačka 3. Zakona o porezu na promet nepokrtnosti i prava

Pravo na oslobađanje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava u skladu sa mjerilima o racionalnom korištenju stana po osnovu zadovoljavanja stambenih potreba, može ostvariti i građanin koji prodaje ili zamjenjuje nepokretnost i pored toga što ima drugu porodičnu stambenu zgradu u svojini, samo ako se ta porodična stambena zgrada nalazi u takvom stanju da je organ nadležan za izdavanje odobrenja za upotrebu dužan donijeti rješenje da se poruši odnosno ukloni.

IZ obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da je tužilac kupoprodajnim ugovorom zaključenim 10. februara 1987. godine prodao H.M. nekretnine upisane u posjedovnom listu broj 813 označene kao kč.br. 702/2 zv. "Duga njiva" i to zgradu površine 67 m², i dvorište površine 122 m² kao i da je u vrijeme kupoprodaje imao u svojini staru porodičnu stambenu zgradu dimenzija 7,5 x 7,00 metara.

Kako je odredbom tačke 3. člana 30. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, 13/82, 30/85 i 45/86) propisano da je jedan od uslova ostvarivanja prava na oslobađanje po osnovu zadovoljavanja stambenih potreba u skladu sa mjerilima o racionalnom korištenju stana da prodavalac nema drugu porodičnu stambenu zgradu odnosno stan u svojini, a tužilac je u vrijeme prodaje jedne porodične zgrade bio vlasnik i druge porodične stambene zgrade, pravilno je postupio prvostepeni organ kada je odbio zahtjev tužioca za oslobađanje od plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava. Isto tako pravilno je postupio i tuženi kada je odbio tužiočevu žalbu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Nisu se mogli prihvatiti navodi tužioca da mu je trebalo priznati pravo na oslobađanje plaćanja poreza na promet nepokretnosti i prava budući da se to pravo može ostvariti samo pod uslovom da prodavalac nema drugu porodičnu stambenu zgradu odnosno stan u svojini. U konkretnom slučaju tužilac ima u svojini stambenu zgradu, a okolnost da je ta zgrada stara i neuslovna nema uticaja na drugačije rješenje ove stvari jer tužilac ne pruža dokaze da njegova stambena zgrada ima takve nedostatke koji bi nalagali njeno rušenje odnosno uklanjanje. Naime, za primjenu navedene zakonske odredbe odlučno je da li je prodavalac pored nepokretnosti koje prodaje i vlasnik porodične stambene zgrade neovisno od toga u kakvom se stanju zgrada nalazi, izuzev ako se nalazi u takvom stanju da je organ nadležan za izdavanje odobrenja za upotrebu dužan da donese rješenje da se ta građevina poruši odnosno ukloni.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1009/88 od 13. oktobra 1988. godine)

162.

Član 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Vanbračnim životom u ekonomskoj zajednici koja je trajala preko 10 godina, prvo us tanu na kome je nosilac stanarskog prava jedan vanbračni drug a zatim us tanu na kome je nosilac stanarskog prava drugi vanbračni drug, prvi vanbračni drug stiče svojstvo člana porodičnog domaćinstva posljednjeg (zadnjeg) nosioca stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Organi uprave su u postupku utvrdili da je tužilac živio u vanbračnoj zajednici sa S.H., nosiocem stanarskog prava predmetnog stana, da se zajedno sa njom uselio u predmetni stan 1. novembra 1981. godine tj. od momenta dodjele stana na korištenje S.H. i da je sa njom živio u ekonomskoj zajednici u predmetnom tanu do momenta smrti (S.H. je umrla 27. marta 1987. godine). Polazeći od ovih okolnosti, organi uprave izvode zaključak da tužilac nije stekao svojstvo člana porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava budući da u predmetnom tanu sa nosiocem stanarskog prava nije živio u ekonomskoj zajednici u trajanju više od 10. godina.

Navedeno rezonovanje organa uprave ne može se, međutim, prihvatiti pravilnim, jer je za primjenu odredbe člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima odnosno za sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva odlučno utvrditi postojanje uslova koje predviđa ova odredba. Kada bi se i radilo o ekonomskoj zajednici života između tužioca i nosioca stanarskog prava koja je od početka bila vanbračna zajednica i tada je za pravilno rješenje ove stvari bilo odlučno utvrditi da li je tužilac sa S.H. živio u ekonomskoj zajednici prije useljenja u predmetni stan, tj. i u ranijem i u predmetnom stanju, više od 10. godina, pri čemu je bez značaja okolnost da li je S.H. u ranijem stanju bila nosilac stanarskog prava. Naime, za sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva na osnovu življenja u ekonomskoj zajednici u istom stanju odlučno je trajanje i postojanje ekonomske zajednice a ne i pravni osnov korištenja stambenog prostora prije useljenja u predmetni stan. Odredbu člana 6. stav 2. citiranog zakona treba shvatiti tako da je poenta na ekonomskoj zajednici u istom stambenom prostoru a ne samo stanju koji je predmet spora. Stoga je za pravilno rješenje ove upravne stvari bilo potrebno utvrditi da li je između tužioca i nosioca stanarskog prava postojala neprekidna ekonomska zajednica više od 10. godina, a ne isključivo u predmetnom stanju. Budući da organi uprave nisu ispitali i utvrdili da li je tužilac i u ranijim stanovima živio u ekonomskoj zajednici sa S.H. i radili se o postojanju ekonomske zajednice više od 15. godina ovaj sud je uvažio tužbu tužioca i osporeno rješenje poništio da u ponovnom postupku organi uprave provođenjem dokaza upotpune utvrđenje činjeničnog stanja i utvrde odlučne činjenice.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1852/88 od 6. aprila 1989. godine)

163.

Član 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Da bi davalac izdržavanja stekao svojstvo člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava kao primaoca izdržavanja i dalja prava po tom osnovu, nie dovoljno da je zaključen pravno valjani ugovor o doživotnom izdržavanju i da je od dana zaključenja tog ugovora do dana smrti nosioca stanarskog prava proteklo više od 5 godina, nego je potrebno da su stranke i faktički kroz taj period živjele u ekonomskoj zajednici u istom stanu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1334/88 od 3. novembra 1988. godine)

164.

Član 5. stav 2., član 10. stav 1., član 28. i 30. st. 2. i 7. Zakona o stambenim odnosima

Organ uprave nije nadležan da donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana na zahtjev lica koja je nezakonito uselilo u stan odnosno koje nezakonito koristi stan nakon iseljenja nosioca stanarskog prava, nego samo na zahtjev članova porodičnog domaćinstva iseljenog nosioca stanarskog prava.

Protekom roka od 8. godina od dana nezakonitog useljenja drugog lica po iseljenju nosioca stanarskog prava do pokretanja postupka za ispražnjenje stana, lice koje je bespravno uselilo u društveni stan stiče status nosioca stanarskog prava i ako davalac stana na korištenje odbije da sa njim zaključi ugovor o korištenju stana, ono može zahtijevati od nadležnog suda donošenje presude kojom će se ustanoviti da je steklo stanarsko pravo na tom stanu i koja će biti pravni osnov za zaključenje ugovora o korištenju stana sa samoupravnom ininteresnom zajednicom.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 10. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) propisano je da sporove iz stambene oblasti rješava nadležni sud a organ uprave samo kada je to određeno ovim zakonom. Prema odredbi člana 28. citiranog zakona rješenje koj zamjenjuje ugovor o korištenju stana donosi organ uprave samo kada jedna od ugovornih strana u slučajevima predviđenim u odredbi čl. 21, 22., 32. i 33. st. 3. i 4. citiranog zakona, odbije da zaključi ugovor o korištenju stana sa drugom ugovornom stranom. To znači kada nakon smrti nosioca stanarskog prava ili kada nosilac stanarskog prava trajno prestane da koristi stan iz drugih razloga a davalac stana na korištenje odbije da zaključi ugovor o korištenju stana sa bračnim drugom odnosno članovima porodičnog domaćinstva koji to svojstvo imaju u smislu člana 6. stav 2. citiranog zakona kao i u slučaju zamjene stana tada, druga ugovorna strana može tražiti da organ uprave donese rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana u smislu člana 28. citiranog zakona.

Iz prednjeg slijedi da organ uprave nije nadležan da donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana na zahtjev lica koje se nezakonito uselio u stan odnosno koje nezakonito koristi stan nakon iseljenja nosioca stanarskog prava, bez obzira što je od nezakonitog useljenja i iseljenja nosioca stanarskog prava protekao rok od 8 godina u kojem je davalac stana na korištenje bio ovlašten da zahtijeva iseljenje iz stana lica koje nezakonito koristi stan (u roku od 3 godine zahtjev za iseljenje podnosi se organu uprave a u daljnjih 5 godina davalac stana na korištenje zahtjev za iseljenje može podnijeti redovnom sudu – stav 7. člana 30. citiranog zakona). Prema pravnom shvatanju ovog suda lice koje je bez pravnog osnova uselilo u društveni stan stiče status nosioca stanarskog prava ako protiv njega nije podnijeta tužba u zakonskom roku za iseljenje iz stana. U tom slučaju ako davalac stana na korištenje odbije da zaključi ugovor o korištenju stana sa takvim licem, ono može u parnici zahtijevati utvrđenje da je steklo stanarsko pravo što znači da sud u smislu člana 10. Zakona o stambenim odnosima u takvom slučaju donosi presudu. Na osnovu pravosnažne presude

takov lice zaključuje ugovor o korištenju stana sa samoupravnom insterensnom zajednicom stanovanja.

U konkretnom slučaju zahtjev za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana podnio je tužilac, koji prema utvrđenju organa uprave nije imao svojstvo člana domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava nego se u predmetni stan uselio kao podstanar 1974. godine, a nakon iseljenja nosioca stanarskog prava u 1978. godini stan je nastavio da koristi nezakonito. Zbog toga u smislu člana 28. Zakona o stamenim odnosima organ uprave u konkretnom slučaju nije nadležan da odlučuje o zahtjevu tužioca, i da donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana, pa je tuženi organ pravilno odlučio kada je poništio prvostepeno rješenje kojim je usvojen zahtjev tužioca i kojim je bilo utvrđeno da ovo rješenje zamjenjuje ugovor o korištenju stana. Tužilac zbog toga neosnovano pobija pravilnost i zakonitost osporenog rješenja pa je ovaj sud primjenom člana 42. stav 2. Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u dispozitivu presude.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1763/88 od 10. novembra 1988. godine)

165.

Član 6. stav 2., član 47. stav 1. tačka 6. i član 48. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Članu porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava boravkom u inostranstvu koje traje duže od 5 godina prestaje to svojstvo iz razloga što u takvom slučaju i nosilac stanarskog prava ne može zadržati svoj status nezavisno od načina na koji je otišao na rad u inostranstvo i što član porodičnog domaćinstva kao lice čije pravo je izvedeno ne može biti u povoljnijem položaju u odnosu na nosioca stanarskog prava po pitanjima korištenja i prestanka stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Organi uprave su pravilno izveli zaključak da tužiteljica nema svojstvo člana porodičnog domaćinstva ranijeg nosioca stanarskog prava u smislu člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima ("lužbeni list SRBiH" broj 14/84 —prečišćeni tekst). Ovo zbog toga što se tužiteljčin boravak u inostranstvu radi zaposlenja i stanovanja u periodu od 1974. godine pa do 1987. godine i dalje, dakle u periodu dužem od 5 godina ne može smatrati privremenim boravkom u inostranstvu. Ovo zbog toga što u smislu odredbe člana 48. Zakona o stambenim odnosima i za nosioca stanarskog prava nastupaju pretpostavke za ostakzivanje ugovora o korištenju stana i prestanak stanarskog prava ako je otišao na privremeni rad u inostranstvo pod uslovima navedenim u ovoj odredbi ako ako njegov boravak u inostranstvu traje više od 5 godina. Shodno tome i članu porodičnog domaćinstva prestaje stanarsko pravo odnosno svojstvo člana domaćinstva ako u inostranstvu živi i radi duže od 5 godina jer se ova odredba iz člana 48. u vezi sa članom 47. stav 1. tačka 6. odnosi i na članove porodičnog domaćinstva, u kojem slučaju prestaje stanarsko pravo odnosno nastaju uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana i za nosioca stanarskog prava, pa i za članove njegovog porodičnog domaćinstva, ako je boravio u inostranstvu više od 5 godina, pri čemu nije značajno na koji način je otišao na rad u inostranstvo.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1474/88 od 6. oktobra 1988. godine)

166.

Član 13. stav 1., član 21. i član 28. Zakoa o stambenim odnosima

Pravno pravilo iz paragrafa 521. OGZ

Kod primjene člana 13. stav 1. Zakona o stambenim odnosima u slučaju kada je nosilac stanarskog prava stekao stan u svojinu a raniji vlasnik zadržao pravo doživotnog uživanja (ius

habitatio) na tom cijelom stanu, ovo pravo se mora izjednačiti sa stečenim stanarskim pravom na otuđenom stanu, pa se ne može tražiti iseljenje nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva iz stana u društvenoj svojini.

Ako su se ugovorne strane sporazumjele da nosilac stanarskog prava i svi članovi njegovog porodičnog domaćinstva i pored zadržanog prava doživotnog uživanja u korist ranijeg vlasnika, za njegovog života usele u otuđeni odnosno stečeni stan, tada je nosilac stanarskog prava dužan da se zajedno sa ostalim korisnicima iseli iz društvenog stana i useli u svoj stan pod uslovom da taj stan odgovara njegovim potrebama i potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva.

IZ obrazloženja:

Za pravilno rješenje ove upravne stvari, potrebno je tačno ispitiati i ocijeniti da li tužilac, kao član porodičnog domaćinstva svog oca M.K., nosiocu stanarskog prava na predmetnom stanu, ima pravo da nakon njegovog iseljenja nastavi da trajno i nesmetano koristi taj stan i na osnovu tog prava s osnovom zahtjeva donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana (član 28. u vezi sa članom 21. stav 2. pomenutog zakona) ili mu to pravo ne pripada zbog razloga predviđenih u članu 13. istog zakona, koji isključivo pravo da član porodičnog domaćinstva nastavi korištenje stana nakon iseljenja nosioca stanarskog prava. Odredbom člana 13. stav 1. propisano je da u slučaju ako nosilac stanarskog prava ili maloljetni članovi njegovog porodičnog domaćinstva imaju ili steknu u svojini porodičnu stambenu zgradu ili stan u istom mjestu, na kojim nije stečeno stanarsko pravo, dužan je da se sa svim korisnicima stana iseli iz stana koji koristi i useli u svoj stan, odnosno stan u svojini maloljetnog člana porodičnog domaćinstva, ako taj stan odgovara njegovim potrebama i potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno sa njim stanuju. Ovim zakonskom odredbom, u kojoj je došlo do izražaja načelo da građanin može biti nosilac stanarskog prava samo na jednom stanu. nalaže se obaveza iseljenja nosiocu stanarskog prava i članovima njegovog porodičnog domaćinstva ako se prethodno utvrdi da na stanu ili porodičnoj stambenoj zgradi stečenoj u svojini nije stečeno stanarsko pravo, pa tek kada se utvrdi da nije, treba utvrđivati i cijeniti da li taj stan ili zgrada zadovoljava potrebe nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva. Pojam stanarsko pravo, način i uslovi sticanja i prestanka, te pravo i obaveza davalaca stanova na korištenje i građana u korištenju stana u društvenoj svojini i stana na kojem postoji pravo svojine, regulisani su Zakonom o stambenim odnosima, akko je to propisano u članu 1. tog Zakona. Stanarsko pravo u smislu člana 2. st. 1. i 2. tog zakona ima građani koji se uselio u stan u društvenoj svojini na osnovu akta koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan, kao i građanin koji je to pravo stekao na stan u porodičnoj stambenoj zgradi odnosno posebnom dijelu zgrade do stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 13/74), pa odredbe člana 13. Zakona o stambenim odnosima imaju u vidu situaciju kada na stanu ili zgradi koju je stekao u svojini nosilac stanarskog prava (ili njegov mlđb. član porodičnog domaćinstva) nije stečeno stanarsko pravo u smislu navedenog Zakona. U konkretnom slučaju međutim, na stanu u Ul. Mali Mudželeći, br. 1/I – Sarajevo, koji je u svojini stekao M.K., nije stečeno stanarsko pravo, ali je bivši vlasnik i nakon otuđenja tog stana zadržao pravo doživotnog uživanja i to pravo uknjižio u zemljišnim knjigama. Radi se, dakle, o jednoj pravnoj situaciji koja nije direktno razriješena Zakonom o stambenim odnosima. Ne može se međutim, zbog toga bez daljnjeg, izvesti zaključak da se na konkretni slučaj ne može primijeniti član 13. pomenutog zakona, kako to smatra prvostepeni organ, no nije pravilna ni stav tuženog izražen bez prethodnog ispitivanja i utvrđenja nekih bitnih činjenica, da se radi o slučaju iz člana 13. pomenutog zakona. Pravo koje je za sebe zadržao bivši vlasnik stana u Ul. Mali Mudželeći br. 1/I, M.H. i to pravo uknjižio u zemljišnim knjigama – pravo doživotnoj uživanja (stanovanja), predstavlja ličnu služnost stanovanja (Habitatio), pa on, kao nosilac tog prava, ima pravo da lično koristi stan do svoje smrti. Pravila u služnosti stana sadržana su u pravnom pravilu § 521 b. OGZ, koja s emogu primijeniti budući da ovaj institut nije regulisan pozitivnim propisima, a ova pravila nisu sa pozitivnim propisima u suprotnosti. Kako lična

služnost stanovanja, kakva je i pravna priroda prava koje je za sebe zadržao M.H., daje pravo ovlašteniku da u određenom stanu stanuje do svoje smrti, vlasnik stana, nije u objektivnoj mogućnosti da stan koristi do smrti nosioca prava doživotnog uživanja, pa, u pravilu, ne bi došle do primjene odredbe člana 13. Zakona o stambenim odnosima u slučaju kada je stečen u svojinu stan ili zgrada na kojoj postoji pravo doživotnog uživanja zadržano u korist bivšeg vlasnika prilikom zaključenja ugovora o otuđenju. Takvo lice u pogledu prava na lično korišćenje stana bilo bi izjednačeno sa licem koje ima stečeno stanarsko pravo ali samo u slučaju ako je to pravo zadržalo za sebe na cijelom stanu. U konkretnom slučaju utvrđeno je međutim, da je nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu M.K., i pored toga što je bivši vlasnik M.H., zadržao za sebe pravo doživotnog korišćenja, sa dijelom svoje porodice (suprugom i kćerkom) uselio us tan u Ul. Mali Mudželeti br. 1/I S., a samo tužilac ostao da stanuje u predmetnom stanu. U takvoj situaciji bitno je bilo utvrditi kako su se ugovorne stranke sporazumjele u vezi useljenja tj. da li da M.K. sa cijelom porodicom useli u poklonjeni stan ili samo sa dijelom porodice. U prvom slučaju tužilac ne bi mogao da nastavi sa korišćenjem predmetnog stana, jer i bez obzira na pravo M.H. koje je zadržao prilikom otuđenja stana, on to svoje pravo s kojim može da disponira i ne mora ga koristiti na način da sam koristi stan, niti ga tako koristi, nego u zajednici sa novim vlasnikom i njegovom porodicom (što ne bi dovelo do zasnivanja sustanarskih odnosa), ali bi novi vlasnik (tužiočev otac) bio u mogućnosti da preseli us tan koi je stekao u svojinu, pa ako taj stan odgovara, postojala bi obaveza iz člana 13. Zakona o stambenim odnosima. Organi uprave nisu utvrdili da li je i kakav bio sporazum o tome između stranaka, a kako se u spisima predmdta ne nalazi darovni ugovor, niti eventualno neki durgji sporazum u vezi korišćenja stana, ne može se za sada znati ništa o tome, iako od toga zavisi rješenje ove stvari. Zato će biti potrbno zatražiti na uvid od Osnovnog suda I u Sarajevu pismenu ispravu (ugovor) na osnovu kojeg je u zemljišnim knjigama tog suda uknjiženo pravo vlasništva u korist tužiočevog oca, a pravo doživotnog uživanja stana u Ul. Mali Mudželeti, br. 1/I, u S., u korist M.H. i izvršiti uvid u taj ugovor. Ukoliko stranke nisu nikakv dogovor u vezi korišćenja stana regulisale ugovorom, potrebno je saslušati ugovorne stranke i na taj način utvrditi navedene sporne činjenice. Tek kada bi se utvrdilo da je njihov sporazum bio takav da je daropirmac M.K. mogao da sa svim članovima svog porodičnog domaćinstva i useli us tan koji je stekao u svojinu, utvrdiće se da li taj stan odgovora potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva, pa ako odgovara radilo bi se o slučaju iz člana 13. Zakona o stambenim odnosima u kojem slučaju tužilac ne bi imao pravo da nastavi s korišćenjem predmetnog stana nakon iseljenja nosioca stanarskog prava. Ako ugovorne stranke nisu postigle takav sporazum, kod nesporne činjenice da je M.H. zadržao nakon otuđenja stana doživotno pravo uživanja istog i faktički nastavio korišćenje stana, tako pravo može se upodobiti, sa stečenim stanarskim pravom koje isključuje primjenu člana 13. Zakona o stambenim odnosima.

S obzirom na iznijete razloge sud smatra da se rješenje prvostepenog organa, bez utvrđenja navedenih činjenica i osjene spora sa izloženog aspekta, ne može smatrati zakonitim, pa ga je tuženi s razlogom poništio, zbog čega je sud tužbu odbio (član 42. stav 2. Zakona o upravnim sporovima).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Ul. 1154/88 od 13. oktobra 1988. godine)

167.

Članovi 32. i 33. st. 3. i 4. Zakona o stambenim odnosima

Član 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Nosilac stanarskog prava gubi to svojstvo momentom smrti i kako samo nosioci stanarskog prava mogu tražiti zamjenu stanova nakon smrti makar jednog nosioca stanarskog prava, nema uslova za podnošenje zahtjeva za zamjenu stanova bez obzira što je umrli nosilac stanarskog prava za života ovlastio drugo lice na podnošenje takvog zahtjeva.

Iz obrazloženja:

Iz odredbe člana 32. Zakona o stambenim odnosima jasno se vidi da za zamjenu stana može tražiti i ishodovati samo nosilac stanarskog prava što je i logično s obzirom na srhu koja se zamjenom želi postići. Organi uprave su utvrdili, a što proizilazi i iz podataka u spisima predmeta, da je ugovor o zamjeni stana u Ul. Zagrebačka br. 53. u S., čiji je nosilac stanarskog prava bio R.B. i stana u ul. Kralja Tomislava br. 8. čiji je nosilac stanarskog prava tužiteljica Š.V. (kćerka R.B.) podnesen davaocu stana na korištenje u Ul. Zagrebačka br. 53. u S., - I.V. Skupština SRBiH Komisiji za stambena pitanja dana 9.4.1987. godine, dakle u vrijeme kada je nosilac stanarskog prava na tom stanu R.B. već umro (3.4.1987. godine) i kada je usljed toga izgubio svojstvo nosioca stanarskog prava. S obzirom na to, kako to pravilno smatraju i organi uprave, u konkretnom slučaju ne može doći do primjene odredbe člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima, kojom je regulisano da se u slučaju ako davalac stana na korištenje u roku od 60 dana od dana kada mu je podnesen zahtjev za davanje saglasnosti za zamjenu stana ne odbije davanje saglasnosti smatra da je takvu saglasnost dao jer se ta odredba ne može odnositi na istuaciju kada nosilac stanarskog prava nije bio živ u času podnošenja zahtjeva za saglasnost ptume punomoćnika bez obzira što je bio živ u vrijeme sklapanja pismenog ugovora o zamjeni stana. Stoga nije bitna okolnost što je davalac stana na korištenje odbio tu saglasnost nakon isteka roka od 60 dana i to upravo iz navedenog razloga jer se zbog propuštanja s obzirom na navedene činjenice, u konkretnom slučaju ne može smatrati da saglasnost postoji. Sud smatra da iz istih razloga nije ni bilo uslova za vođenje upravnog postupka propisanog u članu 33. stav 3. Zakona o stambenim odnosima, pa je u vezi sa članom 125. stav 2. Zakona o upravnom postupku trebalo donijeti o tome zaključak i zahtjev odbaciti, no u to se sud nije posebno upuštao budući da se ovim propustom organa uprave ne vrijeđaju prava tužilaca.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 857/88 od 12. januara 1989. godine).

168.

Član 111. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana

Član 28. stav 3. Zakona o sjemenu

U okviru ovlaštenja radnog čovjeka da samostalnim ličnim radom vrši promet robe na malo je i ovlaštenje da vrši promet reprodukcijom materijalom za poljoprivrednu proizvodnju u smislu člana 111. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana, ali je od tog prometa izuzeto sjeme na osnovu člana 28. stav 3. Zakona o sjemenu, kao specijalnog zakona u odnosu na prethodni zakon.

IZ obrazloženja:

Nije sporno da tužilac obavlja djelatnost samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana i da mu je izdato odobrenje i za nabavku i prodaju i reprodukcijom materijala za poljoprivrednu proizvodnju, kako je to propisano odredbom iz člana 111. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH", broj 20/86 i 32/87). Sporno je da li se on u okviru odobrene djelatnosti može baviti i nabavljanjem i prodajom sjemena kao reprodukcijom materijalom za poljoprivrednu proizvodnju.

Odredbom iz člana 28. stav 3. Zakona o sjemenu ("Službeni list SRBiH", broj 21/77 i 12/87) izričito je propisano da građanin ne smije stavljati u promet sjeme, nego samo radne organizacije pod uslovima i na način propisan tim zakonom.

Kod iznesenog i činjenice koja, takođe, nije sporna da je inspekcijskim pregledom kod tužioca nađeno da se u svojoj radnji bavi i prometom biljnog sjemena, tuženi je i po mišljenju ovog suda, pravilno postupio kad mu je zabranio promet sjemena od bilja. U vezi sa iznesenim se ukazuje da je Zakon o sjemenu specijalni zakon (posebni propisi) u odnosu na Zakon o obavljanju privrednih djelatnosti ličnim radom sredstvima rada u svojini građana (kao opšti propis) pa da se u sprovođenju tih zakona treba uvijek primijeniti ona zakon (propis) koji posebno propisuje (reguliše) određene mjere.

Ne stoje ni tužbeni navodi o tome da samim tim što je osnovao samostalnu radnju za koju mu je izdato odobrenje i za promet reprodukcionog materijala da se na njega ne odnosi zabrana iz člana 28. stav 3. Zakona o sjemenu, jer iz uslova propisanih u tom zakonu o proizvodnji i prometu sjemena ne proizilazi da građani koji obavljaju samostalnu djelatnost, kakvu tužilac obavlja, nisu izuzeci od navedene zabrane.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 545/89 od 5. aprila 1989. godine)

169.

Član 7. stav 3. Zakona o uzurpacijama

Kada je skupština opštine donijela odluku o povlačenju granične linije između šuma i šumskog zemljišta, s jedne strane, i poljoprivrednog zemljišta, s druge strane, prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzurpacijama iz 1977. godine ("Službeni list SRBiH", broj 28/77), onda se pitanje, da li se radi o manje izolovanom zemljištu pod šumom, cijeni pod odgovarajućim odredbama Zakona o uzurpacijama koji je bio na snazi u vrijeme povećanja granične linije, a ostala sporna pitanja po odgovarajućim odredbama Zakona o uzurpacijama koji je bio na snazi u vrijeme rješavanja uzurpacija ("Službeni list SRBiH", broj 28/77 i prečišćeni tekst broj 6/78).

Iz obrazloženja:

U obrazloženju osporenog rješenja, tuženi je pošao od utvrđenja da je Odluka o povlačenju granične linije broj 01-32-8/73 donesena 31. 3.1983. godine, zatim da je postojala obaveza utvrđivanja manjih izolovanih zemljišta pod šumom, pa kako sporno zemljište tom odlukom nije utvrđeno kao takvo, tužitelju se nije ni moglo priznati pravo svojine na predmetnim nekretninama. Međutim, navedena odluka je donesena 31.3.1973. godine, što znači na osnovu Zakona o uzurpacijama koji je stupio na snagu 6.6.1970. godine, a čiji je prečišćeni tekst objavljen u "Službenom listu SRBiH", broj 1/71. Taj zakon je, pojam manjeg izolovanog zemljišta pod šumom definisao u stavu 3. člana 7. tako da nije ni postojala zakonska obaveza da se tom prilikom povlačenje granične linije posebno utvrđuje. U konkretnom slučaju, postupak za raspravljanje imovinskih odnosa nastalih uzurpacijom predmetnog zemljišta započet je u 1988. godni što znači da isti treba riješiti primjenom odgovarajućih odredaba sadašnjeg Zakona o uzurpacijama, koji je stupio na snagu 25.10.1977. godine ("Službeni list SRBiH", broj 6/78 – prečišćeni tekst) s tim što prilikom odlučivanja da li se radi o manjem izolovanom zemljištu pod šumom treba imati u vidu naprijed iznesene činjenice koje ukazuju, da je to pitanje riješeno tada važećim zakonom, odnosno zakonom na osnovu kojeg je dana 31.3.1973. godine donesena odluka o povlačenju granične linije.

Prema tome, tuženi je polazeći od pogrešnog utvrđenja da je Odluka o povlačenju granične linije donesena 1983. godine, našao da tužitelj ne ispunjava uslove za priznavanje prava svojine na predmetnoj šumi propisane u članu 7. stav 4. sadašnjeg Zakona o uzurpacijama jer navedena odluka predmetnu šumu nije utvrdila kao manje izolovano zemljište pdo šumom, a faktički je to pitanje trebalo riješiti primjenom naprijed navedenih zakonskih odredaba Zaoa o uzurpacijama koji je stupio na snagu 6.6.1970. godine.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 157/89 od 13. aprila 1989. godine)

170.

Član 7. Zakona o zapošljavanju**Društveni dogovor o sprovođenju politike zapošljavanja u SRBiH**

I organizacije koje nisu prihvatile društveni dogovor o zapošljavanju u obavezi su da prilikom donošenja odluke o izboru radnika po konkursu odnosno oglasu primjenjuju na sva nezaposlena lica kriterije prvenstva u zapošljavanju propisane članom 7. Zakona o zapošljavanju i razrađene društvenim dogovorom o zapošljavanju.

Iz obrazloženja:

Organi uprave su postupili u skladu sa zakonom kada su konačno u upravnom postupku naložili tužiocu da preduzme mjere pobliže navedene u dispozitivu rješenja prvostepenog organa, budući da je utvrđeno da prilikom izbora kandidata po oglasu objavljenom u dnevnom listu "Oslobođenje" dana 18.11.1987. godine, na šest radnih mjesta, određenih poslova i zadataka, nisu poštovane odredbe Društvenog dogovora o sprovođenju politike zapošljavanja u SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 33/85) ni odredbe Zakona o zapošljavanju ("Službeni list SRBiH" broj 30/85).

Tužilac i ne osporava navedene činjenice, samo smatra da ga ne obavezuje odredbe navedenog dogovora, jer taj dogovor njegovi samoupravni organi nisu prihvatili. Ovako shvatanje tužioca nije pravilno. Odredbama člana 7. stav 1. Zakona o zapošljavanju ("Službeni list SRBiH", broj 30/85) propisani su kriteriji, koje su prilikom donošenja odluke o izboru radnika po konkursu odnosno oglasu, organizacije dužne na sva nezaposlena lica prijavljena na konkurs ili oglas da primjenjuju, ako ispounjavaju uslove za obavljanje poslova, odnosno radnih zadataka, a koji su zatim navedeni u tačkama 1-4. tog stava. U stavu 2. istog člana propisano je **da će organizacija samoupravnim opštim aktom bliže razraditi kriterijume iz stava 1. u skladu sa Društvenim dogovorom o zapošljavanju.**

Ova zakonska odredba dakle, obavezuje sve organizacije da primijene društveni dogovor o zapošljavanju a ne samo učesnice dogovora, čime je taj društveni dogovor dignut na rang zakonskog izvora i ima karakter supsidijarnog pomoćnog propisa uz Zakon o zapošljavanju. Stoga obavezuje i tužioca bez obzira da li ga je potpisao ili naknadno pristupio.

Organi uprave, prema tome, nisu povrijedili zakon na štetu tužioca kada su konačno u upravnom postupku, donijeli inspekcijsku mjeru, kojom su mu naložili u kom smislu će otkloniti nepravilnosti utvrđene kod prijema radnika u radni odnos, zbog čega je sud tužbu kao neosnovanu odbio (član 42. stav 2. ZUS-a).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1589/88 od 20. aprila 1989. godine)

171.

Član 21-b. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata

Samohranim korisnikm dodatne novčane pomoći, uz ispunjenje ostalih zakonom predviđenih uslova, smatra se i ono lice koje ima članove porodice i srodnike koji su po zakonu dužni da ga izdržavaju, ali za koje je utvrđeno pravosnažnom odlukom nadležnog suda da nisu u mogućnosti da to čine.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 21b. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata ("Službeni list SRBiH", broj 41/87), samohranim korisnikom dodatne novčane pomoći u

smislu tog zakona, smatra se korisnik koji nije korisnik penzije, koji nema prihod od poljoprivredne djelatnosti i koji su po zakonu obavezni da ga izdržavaju ali ako ih ima, da nisu u mogućnosti da izvršavaju obaveze izdržavanja. U konkretnom slučaju, kako to proizilazi iz stanja u spisu, tužiteljica nije korisnik penzije niti ima prihod od poljoprivrede, ali ima kćerku, kojoj obaveza izdržavanja tužiteljice, kao majke, proističe iz Porodičnog zakona. No, pošto u spisu nema dokaza o tome, da ona nije u mogućnosti da izdržava tužiteljicu, a što se kako to pravilno navodi tuženi utvrđuje odlukom nadležnog suda u posebnom postupku, tuženi je pravilno postupio, kada je u postupku blagovremene revizije, poništio prvostepeno rješenje od 3.10.1988. godine, i odbio tužiteljičin zahtjev za priznavanje prava na dodatak za samohranost, iz zato datih razloga, koje i ovaj sud prihvata kao osnovane i pravilne.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 368/89 od 20. aprila 1989. godine)

172.

Član 81. Zakona o zaštiti vojnih invalida

Ako je prvostepenim rješenjem odlučeno i o nekom drugom pravu koje nije navedeno u članu 81. stav 1. Zakona o zaštiti vojnih invalida (pravu na posmrtnu pomoć), onda u tom dijelu prvostepeno rješenje ne može ukinuti ili poništiti u cijelosti nego samo u dijelu kojim je odlučeno o pravima prebrojanim u ovom članu.

Iz obrazloženja:

Rješenje koje se tužbom pobija doneseno je u postupku revizije na osnovu odredbe člana 81. Zakona o zaštiti vojnih invalida ("Službeni list SRBiH", broj 11/84, 22/85, 11/86 i 20/89). Prema navedenoj odredbi reviziji podliježu rješenja donesena u prvom stepenu kojim se priznaje pravo na invalidski dodatak, dodatak za njegu i pomoć drugog lica, porodični dodatak, dodatak na djecu i pravo na profesionalnu rehabilitaciju kao i rješenje kojim se odlučuje da prestaje neko od navedenih prava. Prvostepenim rješenjem broj 10-568-417/88 od 16.6.1988. godine, koje je u postupku revizije cijenio tuženi organ, prestalo je pravo na invalidski dodatak I.Lj., uživaocu porodične invalidnine zbog smrti, a tužiteljici kao staraocu I.Lj. priznato je pravo na posmrtnu pomoć u dvomjesečnom iznosu njenog invalidskog dodatka od 148.900 dinara. ovo rješenje prema navedenoj odredbi člana 81. Zakona o zaštiti vojnih invalida podliježe reviziji samo u dijelu u kojem je odlučeno o prestanku prava na invalidski dodatak a ne i u dijelu kojim je odlučeno o pravu na posmrtnu pomoć (stav 2), pa tuženi organ nije imao osnova da u vršenju revizije ukine navedeno rješenje u dijelu kojim je odlučeno o pravu na posmrtnu pomoć.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 79/89 od 6. aprila 1989. godine)

173.

Članovi 19., 33. stav 1. i 86. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Bračnom durgu umrlog uživaoca porodične invalidnine ne pripada pravo da poslije njegove smrti nastavi sa korištenjem porodične invalidnine pošto se radi o neprenosivom pravu.

IZ obrazloženja:

Tužiteljičin muž N.R. do svoje smrti bio je uživatelj porodične invalidnine iza smrti oca koji je poginuo 1944. godine pod okolnostima iz člana 19. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca.

Prema odredbi člana 33. stav 1. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih obraca pravo na porodičnu invalidninu imaju pod određenim uslovima članovi uže porodice

palog borca i članovi uže porodice vojnog invalida od I do VII grupe poslije njegove smrti kao i članovi uže porodice lica koje je poginulo ili umrlo od posljedica rane, povrede, ozljede ili bolesti zadobijene pod okolnostima iz člana 11. do 13. ovog zakona.

Kako tužiteljčin umrli muž nije imao nijednog od navedenih svojstava, odnosno kao nije lice iz navedene odredbe, tužiteljci kao članu njegove uže porodice ne može priznati pravo na porodičnu invalidninu, kako je to pravilno utvrđeno u upravnom postupku. Tužiteljčin umrli muž bio je uživatelj porodične invalidnine, pa ne postoji mogućnost da iz već izvedenog prava (porodične invalidnine) član porodice tog lica izvodi to isto ili neko drugo pravo, u konkretnom slučaju pravo na porodičnu invalidninu, a po osnovu smrti lica koje je bilo uživatelj porodične invalidnine – član 86. istog zakona.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 220/89 od 20. aprila 1989. godine)

174.

Član 109. st. 6. i 7., čl. 110. i 114. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Član 11. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Protiv odluka donesenih na odnosu člana 110. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca dozvoljena je žalba, jer nijednom odredbom tog zakona nije isključena, te stranka može pokrenuti upravni spor samo protiv konačne odluke donesene po žalbi.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi člana 109. stav 6. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca zahtjev vojnog invalida će se odbaciti ako ne učini vjerovatnim da je nastala promjena kod njega, koja utiče na prava utvrđena kod njega kočanim rješenjem, a prema stavu 7. tog člana protiv takve odluke se ne može izjaviti žalba.

U konkretnom slučaju je žaliočev zahtjev odbačen ne iz tih razloga, kako to proizilazi iz razloga prvostepenog zaključka, nego iz razloga propisanih članom 110. istog zakona što on navodno zahtjev nije podnio u roku od 5 godina po otpuštanju iz armije. Dakle, kada je zahtjev odbačen iz tih razloga, a ne zbog toga što nije učinio vjerovatnim da su kod njega nastale promjene, onda pouka o pravnom lijeku nije data pravilno, odnosno nije bilo mjesta pokretanju upravnog spora, pa Viši sud nije bio ovlašten da o tome odlučuje nego je protiv prvostepenog zaključka trebalo stranci pružiti mogućnost da izjavi žalbu, o kojoj je trebao da odlučuje drugostepeni upravni organ, protiv čije se tek odluke mogao pokrenuti upravni spor kod ovog suda.

Zbog navedenog propusta sud je ocijenio da je prvostepena presuda nezakonita, pa je odlučio kao u dispozitivu ove presude shodno odredbi člana 50. stav 2. u vezi sa članom 51. stav 4. Zakona o upravnim sporovima, s tim što stranci ostaje mogućnost da u roku od 15 dana od dana dostavljanja ove presude izjavi žalbu protiv gore navedenog zaključka prvostepenog organa Republičkom komitetu za pitanja boraca i vojnih invalida Sarajevo.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, UŽ. 14/89 od 18. maja 1989. godine)

NAČELNI STAVOVI XXXVIII ZAJEDNIČKE SJEDNICE SAVEZNOG SUDA, REPUBLIČKIH I POKRAJINSKIH VRHOVNIH SUDOVA, UPRAVNOG SUDA HRVATSKE I VRHOVNOG VOJNOG SUDA, ODRŽANE 27. SEPTEMBRA 1988. GODINE U LJUBLJANI

175.

NAČELNI STAV I.

Učešće dvije ili više stranaka u upravnom postupku nije smetnja da se primijeni odredba člana 261. Zakona o opštem upravnom postupku.

U praksi Odjeljenja za upravne sporove Vrhovnog suda Makedonije, kao sporno pojavilo se pitanje kako da se tumače odredbe člana 261. Zakona o opštem upravnom postupku, odnosno da li može da dođe do primjene ovih odredbi i u dvostranačkim upravnim predmetima ili samo u jednostranačkim.

Shodno članu 261. Zakona o opštem upravnom postupku, organ protiv čijeg rješenja je bragovremeno proveden upravni spor, može do okončanja spora, ako uvažava sve zahtjeve tužbe, da poništi ili izmijeni svoje rješenje iz onih razloga iz kojih bi sud moga da poništi takvo rješenje, ako se time ne povređuje pravo stranke u upravnom postupku ili trećeg lica.

Kada su ispunjeni uslovi predviđeni u citiranim odredbama zakona, nije sporno da tuženi organ može da poništi ili izmijeni svoje konačno rješenje kada se radi o jednostranačkim predmetima. No, pojavljuje se dilema kada su u pitanju dvostranački predmeti.

Prema jednm stanovištu ne postoje nikakve zakonske smetnje za primjenu odredaba iz člana 261. Zakona o opštem upravnom postupku i u dvostranačkim upravnim stvarima. Ovo, ako se ima u vidu sama zakonska odredba koja ne ograničava promjenjivanje ovog pravnog sredstva samo na jednostranačke upravne stvari, ali, razumije se, samo ukoliko se ne dira u prava druge stranke u upravnom postupku ili u prava trećeg lica. Ovakvom primjenom člana 261. Zakona doprinielo bi se ekonomičnijem i racionalnijem postupku i bržoj zaštiti zakonitosti, ne čekajući da sud odluči u upravnom sporu, odnosno izbjeglo bi se dalje vođenje upravnog spora.

Po drugom stanovištu nije moguće da se primijeni ova odredba u dvostranačkim predmetima bez saglasnosti suprotne stranke. Ovo zbog toga što ako bi se usvojio zahtjev jedne stranke to bi jednovremeno bilo na štetu druge stranke odnosno diralo bi se u pravni interes te stranke.

Zbog postojanja suprotnih stanovišta, a s obzirom na značaja ovog pravnog pitanja, ono je postaljeno na razgledanje na zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova, Upravnog suda Hrvatske i Vrhovnog vojnog suda. Sjednica je većinom glasova prihvatila prvo pravno stanovište formulisano u sentenci kao načelni stav, iz slijedećih razloga:

Prvo stanovište pravilno ukazuje da je cilj zakonodavca bila da se ovo pravno sredstvo može da primjenjuje i u dvostranačkim upravnim stvarima, ali pod uslovom da se ne dira u prava druge stranke i u pravne interese trećih lica. Ovakvim tumačenjem odredaba člana 261. Zakona, da tuženi organ u vezi sa upravnim sporom može da poništava ili mijenja svoje konačno rješenje u dvostranačkim predmetima, postigla bi se veća efikasnost u radu organa uprave i stranke bi brže došle do ostvarivanja svojih zakonskih prava. U praksi postoji objektivna mogućnost da se stvori takva pravna situacija kada tuženi organ može da poništi ili ukine osporeno rješenje, a da ono ne bude na štetu suprotne stranke odnosno trećeg lica. Prema tome, neprihvatljivo je drugo stanovište da bi poništavanje ili mijenjanje konačnog rješenja u upravnom sporu istovremeno bilo na štetu druge stranke i da bi bili povrijeđeni interesi trećeg lica.

176.

NAČELNI STAV II

- I. Stranka koja nije sudjelovala u upravnom postupku a smatra da je trebala u postupku sudjelovati, može staviti prijedlog za obnovu postupka u roku od mjesec dana računajući od dana kada je toj stranci koja traži obnovu postupka dostavljeno konačno rješenje.
- II. Ako se iz okolnosti slučaja može utvrditi vrijeme kada je ta stranka saznala za rješenje i njegov sadržaj, to se vrijeme izjednačava sa izvršenom dostavom rješenja stranci.
- III. Prema članu 249. tačka 6. Zakona o općem upravnom postupku treba smatrati da stranci nije bila dana mogućnost da sudjeluje u upravnom postupku, iako joj je konačno rješenje doneseno u upravnom postupku dostavljeno, ukoliko stranka u upravnom postupku više nije imala drugo pravno sredstvo osim prijedloga za pokretanje obnove postupka okončanog tim rješenjem.

I. Zakon o općem upravnom postupku (Prečišćen tekst – “Službeni list SFRJ”. broj 47/86) predvidio je u članu 252. stav 1. tačka 5. da osoba koja je trebala sudjelovati u upravnom postupku u svojstvu stranke, a nije joj bila data mogućnost da sudjeluje u postupku), član 249. tačka 9. Zakona o općem upravnom postupku) može tražiti obnovu postupka u roku od mjesec dana kad je konačno rješenje dostavljeno stranci.

Naime, subjektivni rok od mjesec dana i objektivni rok od pet godina (član 252. stav 3. Zakona o općem upravnom postupku) računa se od dana dostavljanja konačnog rješenja, stranci koja traži obnovu postupka, jer zakon računanje ovog roka ne veže ni uz kakvu drugu okolnost, pa niti uz vrijeme kada je to rješenje bilo dostavljeno strankama koje su sudjelovale u postupku.

Veća pravna sigurnost stranke koje su sudjelovale u postupku bila bi na štetu stranaka koje su imale pravo sudjelovati u provedenom upravnom postupku, ali im ta mogućnost nije bila data.

II. Kada povodom prijedloga za obnovu postupka organ postupajući po članu 256. stav 1. Zakona o općem upravnom postupku iz okolnosti slučaja utvrdi vrijeme kada je stranka koja traži obnovu postupka pozivajući se na član 249. tačka 9. Zakona o općem upravnom postupku saznala za rješenje i njegov sadržaj, to se vrijeme izjednačava sa izvršenom dostavom rješenja stranci. U protivnom bi stranka koja nije u postupku sudjelovala, ali je znala za rješenje i sadržaj rješenja, mogla zloupotrebom svog prava dovesti u pitanje pravnu sigurnost drugih stranaka.

III. Stranci koja nije sudjelovala u toku upravnog postupka, a dostavljeno joj je konačno rješenje doneseno u upravnom postupku i nema drugo pravno sredstvo osim prijedloga za obnovu postupka, treba priznati pravo da traži obnovu postupka okončanog rješenjem na osnovu člana 249. tačka 9. Zakona o općem upravnom postupku, jer bi u protivnom ta stranka bila u nejednakom položaju u odnosu na stranke koje su u cijelom toku postupka sudjelovale.

Tek u obnovljenom postupku stranka koja nije do donošenja konačnog rješenja sudjelovala u postupku može iznositi nove činjenice i dokaze, postavljati pitanja vještacima, biti saslušana kao stranka i dr., dakle koristiti sva prava kojoj po Zakonu o općem upravnom postupku pripadaju strankama i koja su stranke koje su sudjelovale u postupku koristile.

Ovo pravo ne može zamijeniti niti zaštita u upravnom sporu, pa stoga ovo pravo pripada stranci i onda, kada joj je konačno rješenje dostavljeno, a nije pokrenula upravni spor.

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO
Anuiteti

- bankarskog kredita – zatezna kamata, 130

Arbitraža

- međunarodna, primjena propisa o izbranom sudu, 97

Atest

- značaj za utvrđivanje kvaliteta, 15

Avans

- kamata u slučaju restitucije, 58

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- u slučaju previda žalbenog suda da je presuda po priznanju donesena na osnovu priznanja neovlaštenog punomoćnika, 113
- u slučaju nesposobnosti stranke, 114
- na štetu stranke koja se nije žalila, 136

Cassa sconto

- dozvoljeno ugovaranje i između korisnika društvenih sredstava, 14

Cujena

- rok plaćanja kada račun nije dostavljen, 13
- ugovaranje popusta u slučaju gotovinskog plaćanja, 14
- plaćanje unaprijed i odgovarajuća kamata, 18
- ukupna – pogrešna u obračunu, 23
- razlika za neizvedene radove, 24
- usluge liječenja, 27

Dalekovod

- odgovornost za štetu vlasniku stambene zgrade, 36

Delegacija

- drugostepenog suda, 99

Dijete

- povjeravanje majci koja je izdržavala kanznu zatovra, 82

Docnja

- ako račun nije dostavljen, 13

Dostavljanje

- bitan faktički momenat predaje pošti preporučeno, 101
- osporavanje tačnosti podataka iz dostavnice – neophodni dokazi, 102

Dostavnica

- neophodni dokazi za osporavanje tačnosti, 102

Doživotno izdržavanje

- zahtjev primaoca da se davalac iseli iz stana, 73
- pravo davalaca na stan po smrti primaoca izdržavanja, 79
- sadržaj obaveze i povremeno pomaganje, 89
- odvojena ovjera potpisa ugovarača, 90

Dug

- način uračunavanja u slučaju djelimičnog plaćanja, 145

Eksproprijacija

- povećanje naknade za stambeni objekat, 5

Forma

- ugovora o doživotnom izdržavanju – odvojena ovjera potpisa ugovarača, 90
- saopštenja o zadržavanju prava na ugovornu kaznu, 122
- ugovora o prometu nepokretnosti ovjerenog u diplomatsko – konzularnom predstavništvu SFRJ, 132

Garantni list

- obaveza proizvođača, 17

Građevina

- odgovornost za materijalne nedostatke građevine (ili dijela građevine) izgrađene za tržište, 124
- odgovornost projektanta i izvođača za nedostatke građevine, 147

Hipoteka

- na nepokretnosti u društvenoj svojini u korist društvenog pravnog lica, 126

Igra na sreću

- odgovornost proizvođača, 127

Imisije

- izlivanje vode na zemljište susjeda, 34

Inerkalarna kamata

- zastarjelost potraživanja, 146

Investicioni objekat

- naknada štete podobnim izvođačima, 30

Izabrani sud

- je i međunarodna arbitraža, 97
- ništavost ugovora nema za posljedicu ništavost arbitražne klauzule, 138

Izvršni postupak

- dužnikov dužnik nema pravo žalbe protiv privremene mjere obezbjeđenja novčanog potraživanja, 139

Javno informisanje

- pasivna legitimacija po tužbi za ispravak informacije, 100

Kamata

- odgovarajuća – kod plaćanja cijene unaprijed, 18

Kamatni divizor

- prema stvarnom broju dana u godini, 59

Litispencija

- i prigovor prijetoja, 108

Lutrija

- odgovornost priređivača igre na sreću, 127

Maloljetnik

- presuda o obavezi predaje nekretnina maloljetnika, 83
- otuđenje nekretnina maloljetnika, 84

Materijalni dokazi

- odgovornost graditelja za tržište, 124
- odgovornost projektanta i izvođača građevine, 147

Mjenica

- odgovornost za štetu imaooca mjenice prema avalisti, 61
- amortizacioni protest i zastarjelost potraživanja, 62
- prigovor indosanta da je ugovor o eskontu zaključio neovlašteni zastupnik, 153

Mjesna nadležnost

- i redovna likvidacija, 98

Mješoviti ugovor, 19

Monetarni nominalizam, 12

Nadležnost

- sud nije nadležan da odluči o iseljenju iz stana po članu 22 ZSO, 65
- redovnog suda za poništenje odluke o dodjeli ispražnjenog dijela stana, 80
- za dodjeljivanje druge građevinske parcele, 92
- za poništenje odluke unutrašnje arbitraže iz poslovnog odnosa, 93
- suda udruženog rada za naknadni raspored sredstava, prava i obaveze, 94
- suda udruženog rada da odluči o zahtjevu za ispravku podataka u matičnoj evidenciji, 95
- zakonom nije određeno da redovni sudovi odlučuju o pravnom lijeku protiv odluke suda udruženog rada, 96
- jugosloveskog suda i kada je ugovorena nadležnost međunarodne arbitraže, 97
- izbranog suda – ništavost ugovora ne povlači ništavost arbitražne klauzule, 138
- suda za deblokadu žiro – računa, 149

Naknada

- troškova obezbjeđenja putnog prelaza, 56

Naknada parničnih troškova

- ne pripada kada moguća zamjena punomoćnika na ročištu, 104
- u slučaju zakasnjelog povlačenja tužbe, 105

Naknada štete

- rok zastare ako je prouzrokovana krivičnim djelom radnika, 10
- ako nije zaključen ugovor sa podobnim izvođačem, 30
- aktivna legitimacija vlasnika oštećene stvari, 31
- u slučaju zatrpavanja kanala izgrađenog preko javnog puta, 32
- za vodenicu zbog gubitka vodene snage, 33
- odgovornost zbog izlivanja vode na zemljište susjeda, 34
- odgovornost vlasnika građevinskog objekta, 35
- zbog postojanja dalekovoda, 36
- odgovornost specijalizovane ustanove za mentalno zaostala lica, 37
- odgovornost roditelja, 38
- odgovornost OOUR zbog propusta radnika, 39
- odgovornost komunalne organizacije za štetu, 40
- dosuđenje naknade u novcu kada restitucija nije ekonomski opravdana, 41
- u slučaju djelimične isplate naknade, 42
- sukcesivna šteta, sporazum da se naknadi u jednom iznosu, 43
- podijeljena odgovornost, 44
- zbog izgubljenog izdržavanja – visina, 45
- ne kompenzira se naslijeđena vrijednost sa iznosom izgubljenog pomaganja, 46
- nematerijalna, odbijanja zahtjeva nakon smrti oštećenog, 47
- solidarna odgovornost, 48-49
- odgovornost naručioca ne otklanja ugovor sa izvođačem, 50
- odgovornost suinvestitora, 51
- zbog rušenja građevinskog objekta izgrađenog bez odobrenja, 52
- u slučaju oduzimanja putne isprave u krivičnom postupku, 53
- zbog oštećenja zemljišta, 120
- naknade troškova sahrane, 121
- odgovornost priređivača igre na sreću, 127
- izgubljene zarade zbog neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode, 128
- uticaj radnje trećeg lica, 144

- odgovornost banke inostranom povjeriocu, 152

Nasljednička izjava

- ustupanjem se potvrđuje prihvatanje nasljedstva, 91

Nasljednik

- može i u parnici tražiti naknadu troškova sahrane, 85

Neopravdana osuda

- naknada štete zbog izgubljene zarade, 128

Neosnovano lišenje slobode

- naknada štete zbog izgubljene zarade, 128

Novacija

- sudskog poravnjanja, 9

Nužni dio

- presuda je potpuna ako sadrži odredbu o redukciji testamentarnog raspolaganja, 86
- rok za redukciju ili vraćanje poklona i parnica za poništenje ugovora o poklonu, 87

Nužni nasljednik

- isključenje iz nasljeđa ne može biti prećutno, 88

Odgovornost

- za materijalne nedostatke građevine izgrađene za tržište, 124
- projektanta i izvođača za nedostatke građevine, 147

Odgovornost za štetu

- ako ugovor nije zaključen sa podobnim izvođačem, 30
- nastalu izlivanjem vode, 34
- vlasniku građevinskog objekta, 35
- imaoocu dalekovoda, 36
- specijalizovane ustanove, 37
- roditelja, 38
- OOUR-a u kome je vršen stručni pregled vozila, 39
- komunalne organizacije, 40
- solidarna, 48-49
- suinvestitora, 51
- imaooca mjenice date radi obezbjeđenja plaćanja, 61

- priređivača igre na sreću, 127
- isključenja usljed radnje trećeg lica, 144
- banke prema inostranom povjeriocu, 152

Osiguranje

- od rizika požara, 60

Otkaz

- ugovora o korištenju stana zbog nekorištenja, 64, 75, 76, 77

Parnica

- posljedica preuzimanja, 110

Platni nalog

- preinačenje tužbe u parnici poslije prigovora na platni nalog, 107

Plodovi

- savjesni posjdnik, 3

Podijeljena odgovornost, 44

Posjed

- savjesni posjednik, 3
- pretpostavka savjesnosti, 4

Posrednička naknada

- određivanje, 26

Povlačenje tužbe

- u slučaju izostanka stranaka i pored podneska, 116
- i povraćaj u pređašnje stanje, 133
- povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja ročišta koje je imalo za posledicu fikciju povlačenja tužbe, 133

Pravo preče kupnje

- suvlasnik, 1

Pravo upotrebe (usu)

- prstanak, 2

Predugovor

- i ugovor o prodaji, 6

Prekid postupka

- nastavak ako je bio prekinut zbog otvaranja stečajnog postupka, 134

Prekluzija

- i preuzimanje parnice, 110

Preporučena pošiljka

- momenat predaje sudu, 101

Presuda

- ako je tuženi odbio da potpiše zapisnik, 112
- ako je izjavu o priznanju dalo neovlašćeno lice, 113
- kada se ne može donijeti bez pozivanja tužioca da se izjasni o tužbenom zahtjevu, 131

Prevoznina

- obaveza plaćanja u ugovorenoj visini, 25

Prigovor prijeloja

- nije dopušten ako o istom potraživanju već teče parnica, 108

Prijeboj potraživanja

- naknade troškova popravka stana sa stanarinom, 74
- ograničenje u stečajnom postupku, 140

Primopredaja

- značaj kod ugovora o građenju, 21

Privredni spor, 115

Protest mjenice

- amortizacioni, posljedica propuštanja, 62

Punomoćnik

- nepotrebni troškovi zastupanja, 104

Putni prelaz

- snošenje troškova obezbjeđenja, 56

Raskid ugovora

- restitucija samo po zahtjevu, 8
- obaveza vraćanja konvertovanog iznosa strane valute, 11
- kamate kod vraćanja avansa, 58

Razvod braka

- kriteriji za određivanje nosioca stanarskog prava, 67
- nastavak postupka poslije smrti tužioca, 81

Reklamacija

- činidbe samo po zahtjvu stranke, 8

Samohodni stroj

- isključivo osiguranje od rizika požara, 60

Sječa

- stabala u šumi, 31

Solidarna obaveza

- više OOUR-a za stečeno bez osnova, 54

Stan

- ne stiče stanarsko pravo član domaćinstva vlasnika stana po njegovoj smrti, 63
- nije moguć otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorisćenja ako u su stanu članovi porodičnog domaćinstva, 64
- sud nije nadležan da odluči o zahtjevu za iseljenje po članu 22. ZSO, 65
- pravo razvedenog supruga koji se nije uselio, 66
- kriterij za određivanje nosilaca stanarskog prava po razvodu braka, 67
- nogometni klub se ne može ugovorom obavezati da će dodijeliti stan fudbaleru mimo samoupravnog organa, 68
- tužba radi ispražnjenja, 69-70
- tužba za iseljenje iz stana u društvenoj svojini, 71
- zahtjev za iseljenje člana porodičnog domaćinstva, 72
- zahtjev primaoca da se isele davalac izdržavanja, 73
- nema otkaza ako je nosilac privremeno preselio u udobniji stan radi njege roditelja, 75
- otkaz zbog nekorisćenja, 76, 77
- ne može se tražiti ispražnjenje bez otkaza ugovora, 78

Stanarsko pravo

- nema član domaćinstva vlasnika stana, 63
- kriterij za određivanje nosioca nakon razvoda braka, 67
- ne može prstati otkazom ako je nosilac privremeno preselio u podobniji stan radi njege roditelja, 75
- tokaz zbog nekorisćenja, 76-77

Stečaj

- upućivanje na parnicu, 118
- obezbjeđenje potraživanja, 119
- nastavak prekinutog parničnog postupka, 134

Stečajni postupak

- ograničen prijeboj, 140
- prijavom se stiče svojstvo stečajnog povjerioca, 141
- ocjena blagovremenosti prijave, 142
- upućuj se na parnicu lice koje ospori potraživanje iz izvršne isprave, 143

Sticanje bez osnova

- više OOUR-a, 54

Strana valuta

- obaveza vraćanja konvertovanog iznosa u slučaju raskida ugovora, 11
- konverzija na dan isplate, 148

Sudska taksa

- na presudu, kada nastaje, 103

Sudsko poravnanje

- forma novacije, 9
- zapisnik o njemu smatra se istinitim dok se ne dokaže protivno, 111

Sustanari

- pravo na pobijanje odluke o dodjeli stana, 80

Suvlasnik

- pravo preče kupnje, 1

Telegram

- žalba izjavljena telegrafskim putem, 125

Troškovi sahrane

- nasljednik može tražiti i u parnici, 85

Tužba

- radi ispravke informacije, 100
- naknada parničnih troškova kada nije povučena odmah po ispunjenju zahtjeva, 105
- kada ne postoji pravni interes zemljišno – knjižnog vlasnika, 106
- preinačenje isticanjem zahtjeva za procesne kamate, 107
- proširenje i prekid zastare potraživanja, 109
- fikcija povlačenja, 116-117
- povlačenje tužbe i povraćaj u predašnje stanje, 133
- fikcija povlačenja poslije ostvaranja stečajnog postupka, 137

Tužbeni zahtjev

- posljedice odricanja ako je tužba bila nedopuštena, 106

Ugovor

- restitucija u slučaju raskida, 8
- mješoviti, 19

Ugovor o djelu

- reklamacija za vidljive nedostatke, 20

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- zadovoljena forma i kada odvojena ovjera potpisa ugovarača, 90

Ugovor o građenju

- značaj primoprđaje, 21
- hitni nepredviđeni radovi, 22
- utvrđivanje cijene u ukupnom iznosu, 23
- razlika u cijeni za neizvedene radove, 24
- odnos proizvođača sa kooperantom – izvođačem i nosiocem posla kod ugovora o građenju u inostranstvu, 154

Ugovor o osiguranju

- utvrđivanje stvari izuzetih od osiguranja, 60

Ugovor o poklonu

- opoziv zbog nezahvalnosti, 28
- gruba nezahvalnost i u toku prvostepenog postupka, 29

Ugovor o posredovanju

- posrednik nije u pravilu i punomoćnik nalogodavca, 26

Ugovor o prevozu u drumskom saobraćaju

- obaveza z aprimaoca robe da plati prevozninu u ugovorenoj visini, 25

Ugovor o prodaji

- i predugovor, 6
- između korisnika društvenih sredstava, rok dospjeća ako račun nije dostavljen, 13
- ugovaranje cass sconto između korisnika društvenih sredstava, 14
- momenat prijema robe, 15
- momenat ispunjenja obaveze predaje stvari, 16
- garantni list, 17

Ugovorna o prometu nepokretnosti

- ovjeravanje potpisa u diplomatsko – konzularnom predstavništvu SFRJ, 132

Ugovorna kazna

- forma saopštenja o zadržavanju prava, 122

Uračunavanje

- u slučaju djelimične isplate duga, 145

Verzijski zahtjev

- za vraćanje stvari koje pripadaju trećem licu, 55
- za isplatu naknade zbog upotrebe tuđe stvari, 57

Vodenica

- naknada štete, 33

Zabluda

- rok za pobijanje ugovora po pravnim pravilima, 7

Zastarjelost potraživanja

- prema OOUR i osiguravaču ako pričinjena krivičnim djelom, 10
- imaocu mjenice zbog neosnovanog obogaćenja, 62
- naknada troškova popravke stana, 74
- prekid proširenja tužbe, 109
- obaveze načinjene, propuštanje ili trpljenje, 123
- interkalarne kamate, 146

Zatezna kamata

- procesna, na obračuna iznos odgovarajuće kamate kod plaćanja cijene unaprijed, 18
- kod vraćanja avansa, 58
- obračun po stvarnom broju dana u godini, 59
- isticanje zahtjeva za procesne kamate, 107
- na potraživanja stranarine, te za utrošenu električnu energiju, upotrebu telefona i dr., slične naknade, 129
- na dospjele anuitete bankarskog kredita, 130
- na potraživanje iz sudskog poravnjanja, 135

Zdravstvena zaštita

- cijena usluge liječenja, 27

Žalba

- izjavljena telegrafskim putem, 125

Željeznički saobraćaj

- troškovi obezbjeđenja putnog prelaza, 56

Žiro – račun

- nadležnost suda za deblokadu, 149
- blokada korisnika ino-kredita a ne i jemca, 150
- blokada se odnosi na sve neizmirene obaveze, 151

UPRAVNO PRAVO

Civilne žrtve rata

- samohrani korisnik i pravo na dodatnu novčanu pomoć, 171

Porezi građana

- obaveza plaćanja poreza na promet samostalnog ugostitelja po osnovu prodaje piva na veliko, 156
- retroaktivno dejstvo opštinske odluke o osnovicama i stopama poreza, 157
- način utvrđivanja nužnih troškova poslovanja kada poslovne knjige nisu vjerodostojne, 158
- priznavanje plaćenog poreza na promet u nužne troškove poslovanja, 159
- način utvrđivanja povećanog ličnog dohotka koji utiče na visinu akontacije poreza, 160
- oslobađanje od plaćanja od poreza na promet po osnovu zadovoljavanja stambenih potreba, 161

Obavljanje privredne djelatnosti

- nedopuštenost prometa sjemena, 168

Stambeni odnosi

- vanbračni drug kao član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, 162
- sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva davaoca izdržavanja, 163
- sticanje stanarskog prava nezakonitim korištenjem stana kroz određeni vremenski period i nadležnost za odlučivanje, 164

- uslovi za prestanak svojstva člana porodičnog domaćinstva zbog boravka u inostranstvu, 165
- izjednačavanje zadržanog doživotnog prava uživanja stana sa stečenim stanarskim pravom na otuđenom stanu kao smetnja za iseljenje nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva, 166
- nemogućnost podnošenja zahtjeva za zamjenu stanova poslije smrti nosioca stanarskog prava, 167

Uzurpacija

- manje izolovano zemljište pod šumom i primjena ranije važećeg Zakona o uzurpacijama, 169

Zapošljavanje

- obaveznost primjene društvenog dogovora o zapošljavanju, 170

Vojni invalidi

- nemogućnost poništavanja ili ukidanja rješenja o dijelu kojim je odlučeno o pravima koja ne podliježu reviziji, 172
- neprenosivost prava korištenja porodične invalidnine, 173

Upravni postupak

- dozvoljenost žalbe protiv rješenja donesenog na osnovu člana 110-. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, 174
- način postupanja upravnih organa po nepotpunom podnesku, 155
- učešće više stranaka u upravnom postupku i mogućnost primjene člana 261. ZUP-a (načelni stav I XXXVIII zajedničke sjednice), 175
- obnova upravnog postupka zbog toga što stranka nije učestvovala u postupku, rok u kome se može tražiti i izjednačavanje saznanja za rješenje sa izvršenom dostavom rješenja, (načelni stav II, XXXVIII Zajedničke sjednice), 176.

REGISTAR PROPISA

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 do 57/89)
 Zakon o sudovima udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 38/84)
 Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 72/86 do 69/89)
 Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 i 40/89)
 Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80)
 Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78, 39/85 i 57/89)
 Zakon o mjenici ("Službeni list FNRJ", broj 104/46 i "Službeni list SFRJ", broj 16/65, 54/70 i 57/89)
 Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85 do 59/88)
 Zakon o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75 do 34/86)
 Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74)
 Zakon o matičnoj evidenciji ("Službeni list SFRJ", broj 34/79)
 Zakon o jugoslovenskim standardima i normama kvaliteta proizvoda – raniji ("Službeni list SFRJ", broj 2/74)
 Zakon o osnovama sistema javnog informisanja ("Službeni list SFRJ", broj 39/85)
 Zakon o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u promet robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", broj 43/76 do 43/86)
 Zakon o stambenim odnosima – raniji ("Službeni list SFRJ", broj 11/66)
 Zakon o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 104/46)
 Zakon o međusobnim odnosima radnika u udruženom radu – raniji ("Službeni list SFRJ", broj 22/73)
 Posebne uzanse o građenju ("Službeni list SFRJ", broj 18/77)
 Samoupravni sporazum o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite

van područja samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada ("Službeni list SFRJ", broj 43/84)

Republički propisi

Ustav SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 4/74)
 Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86, 25/88 i 33/89)
 Zakon o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80)
 Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78 i 4/89)
 Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86)
 Zakon o šumama ("Službeni list SRBiH", broj 11/78 i 12/87)
 Zakon o šumama – raniji ("Službeni list SRBiH", broj 38/71)
 Zakon o vodama ("Službeni list SRBiH", broj 36/75)
 Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87)
 Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", broj 18/86 i 17/89)
 Zakon o ustupanju izgradnje i investicionih objekata ("Službeni list SRBiH", broj 33/77 i 26/82)
 Zakon o željeznicama ("Službeni list SRBiH", broj 41/79)
 Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i 12/87)
 Porodični zakon ("Službeni list SRBiH", broj 21/79)
 Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80)
 Zakon o javnom informisanju ("Službeni list SRBiH", broj 28/86)
 Zakon o sudskim taksama ("Službeni list SRBiH", broj 21/77 i 5/88)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86)
 Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 33/72 i 27/88)
 Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca ("Službeni list SFRJ", broj 31/86)

Pravilnik o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga ("Službeni list SFRJ", broj 31/85, 42/85, 8/86 i 18/87)

Tarifa osnovnog poreza na promet ("Službeni list SFRJ", broj 33/72 do 21/87)

Republički propisi

Zakon o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", broj 6/78, 13/82, 30/85 i 45/86)

Zakon o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 39/84, 8/85, 45/86 i 14/88)

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 i 12/87)

Zakon o uzurpacijama ("Službeni list SRBiH", broj 1/71, 28/77 i 6/78)

Zakon o zapošljavanju ("Službeni list SRBiH", broj 30/85)

Zakon o zaštiti civilnih žrtava rada ("Službeni list SRBiH", broj 34/84 i 41/87)

Zakon o zaštiti vojnih invalida ("Službeni list SRBiH", broj 11/84, 22/85, 11/86, 20/89 i 26/89)

Zakon o obavljanju privrednih djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojini građana ("Službeni list SRBiH", broj 20/86 i 32/87)

Zakon o sjemenu ("Službeni list SRBiH", broj 21/77 i 12/87)

Društveni dogovor o sprovođenju politike zapošljavanja u SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 33/85).